

Η Ευρώπη σε 12 μαθήματα

του Pascal Fontaine

Το παρόν φυλλάδιο εκδίδεται σε όλες τις επίσημες γλώσσες της Ευρωπαϊκής Ένωσης: αγγλικά, γαλλικά, γερμανικά, δανικά, ελληνικά, ισπανικά, ιταλικά, ολλανδικά, πορτογαλικά, σουηδικά και φινλανδικά και στην τσεχική, εσθονική, ουγγρική, λιθουανική, λεττονική, μαλτέζικη, πολωνική, σλοβακική και σλοβενική.

Μπορείτε να αναζητήσετε αυτό το φυλλάδιο και άλλες περιεκτικές και σαφείς πληροφορίες σχετικά με την ΕΕ στο Διαδίκτυο στο europa.eu.int/comm/publications

Ευρωπαϊκή Επιτροπή
Γενική Διεύθυνση Τύπου και Επικοινωνίας
Εκδόσεις
B-1049 Bruxelles/Brussel

Το κείμενο ολοκληρώθηκε τον Νοέμβριο του 2003

Βιβλιογραφικό δελτίο υπάρχει στο τέλος του τεύχους.

Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Επισήμων Εκδόσεων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, 2003

ISBN 92-894-6782-7

© Ευρωπαϊκές Κοινοότητες, 2004
Επιτρέπεται η αναπαραγωγή

Printed in Belgium

ΤΥΠΩΜΕΝΟ ΣΕ ΧΑΡΤΙ ΛΕΥΚΑΣΜΕΝΟ ΧΩΡΙΣ ΧΛΩΡΙΟ

Η Ευρώπη σε 12 μαθήματα

του Pascal Fontaine

Πρώην συνεργάτη του Jean Monnet

και καθηγητή του Institut d'études politiques, Παρίσι

Εικονογραφημένο από τον Mario Ramos

Περιεχόμενα

 Τι εξυπηρετεί η Ευρωπαϊκή Ένωση;	3
 Τα σημαντικά ιστορικά στάδια	7
 Η διεύρυνση	11
 Πώς λειτουργεί η Ένωση;	15
 Με τι ασχολείται η Ένωση;	24
 Η ενιαία αγορά	30
 Η οικονομική και νομισματική ένωση και το ευρώ	34
 Προς μια κοινωνία που βασίζεται στη γνώση	38
 Μια Ευρώπη των πολιτών	41
 Ελευθερία, ασφάλεια και δικαιοσύνη	45
 Ο ρόλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης στον κόσμο	49
 Ποιο είναι το μέλλον της Ευρώπης;	54
Το χρονικό της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης	57

Τι εξυπηρετεί η Ευρωπαϊκή Ένωση;

Την ειρήνη

Πριν να πάρει τη μορφή συγκεκριμένου πολιτικού σχεδιασμού, η ιδέα μιας ενωμένης Ευρώπης απασχολούσε μόνο ορισμένους φιλόσοφους και οραματιστές. Ο **Βίκτωρ Ουγκώ**, παραδείγματος χάρη, οραματιζόταν τις ειρηνικές «Ευρωπαϊκές Ηνωμένες Πολιτείες» εμπνεόμενες από ανθρωπιστικά ιδεώδη. Το όνειρο αυτό γκρεμίστηκε με δύο τρομερούς πολέμους οι οποίοι ρήμαξαν την ευρωπαϊκή ήπειρο το πρώτο μισό του 20ού αιώνα.

Όμως, από τα συντρίμια του Δεύτερου Παγκόσμιου Πολέμου γεννήθηκε μια νέα ελπίδα. Άνθρωποι που είχαν αντισταθεί στον ολοκληρωτισμό κατά τη διάρκεια του πολέμου ήταν αποφασισμένοι να θέσουν τέρμα στους εθνικούς ανταγωνι-

σμούς και το μίσος στην Ευρώπη και να δημιουργήσουν τους όρους μιας σταθερής ειρήνης ανάμεσα στους παλιούς εχθρούς. Την περίοδο 1945 έως 1950, μια μικρή ομάδα θαρραλέων πολιτικών, όπως ο **Κόνραντ Αντενάουερ**, ο **Ουίνστον Τσόρτσιλ**, ο **Αλτίντε ντε Γκασπερι** και ο **Ρομπέρ Σουμάν**, ανέλαβαν να πείσουν τους λαούς τους να δημιουργήσουν μια νέα εποχή με μια νέα οργάνωση της Δυτικής Ευρώπης που θα βασιζόταν στα κοινά συμφέροντα των λαών της και θα είχε ως θεμέλιο Συνθήκες που εγγυώνται το σεβασμό του δικαίου και την ισότητα ανάμεσα σε όλες τις χώρες.

Ο **Ρομπέρ Σουμάν** (ο γάλλος υπουργός εξωτερικών) ενστερνίστηκε μια ιδέα του **Ζαν Μονέ** και, στις 9 Μαΐου 1950, πρότεινε τη δημιουργία μιας Ευρωπαϊκής Κοινότητας Άνθρακα και Χάλυβα (ΕΚΑΧ). Η

απόφαση να τεθεί η παραγωγή άνθρακα και χάλυβα υπό τον κοινό έλεγχο της «Ανώτατης Αρχής» είχε μεγάλη συμβολική σημασία. Οι πρώτες ύλες του πολέμου μετατρέπονταν σε μέσα συμφιλίωσης και ειρήνης.

Αυτό το μεγαλόψυχο και θαρραλέο εγχείρημα στέφθηκε με επιτυχία. Ήταν η απαρχή μιας ειρηνικής συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων για περισσότερο από μισό αιώνα. Με τη συνθήκη του Μάαστριχτ, το 1992, γεννήθηκε η Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) που στηρίζεται σε όργανα με ευρύτερες και ενισχυμένες αρμοδιότητες.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση στήριξε την επανένωση της Γερμανίας μετά την πτώση του τείχους του Βερολίνου το 1989. Όπως ήταν απόλυτα φυσικό, μετά την κατάρρευση της σοβιετικής αυτοκρατορίας το 1991, οι χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης, που είχαν ζήσει επί δεκαετίες υπό την αυταρχική κηδεμονία του συμφώνου της Βαρσοβίας έκριναν ότι το μέλλον τους ήταν πλέον στους κόλπους της δημοκρατικής ευρωπαϊκής οικογένειας.

Την ασφάλεια

Όμως, η Ευρώπη εξακολουθεί να αντιμετωπίζει και τον 21ο αιώνα το πρόβλημα της ασφάλειας, γιατί αυτή δεν θα είναι ποτέ απόλυτα δεδομένη. Κάθε στάδιο της παγκόσμιας ανάπτυξης ενέχει όχι μόνο ευκαιρίες αλλά και κινδύνους. Η ΕΕ οφείλει να εγγυάται αποτελεσματικά την ασφάλεια των 15, και σύντομα των 25 κρατών μελών της. Πρέπει να συνεργάζεται εποικοδομητικά με τις γειτονικές περιοχές της: τις χώρες της Νότιας Μεσογείου, τα Βαλκάνια, τον Καύκασο, τη Μέση Ανατολή. Τα τραγικά γεγονότα της 11ης Σεπτεμβρίου 2001 στη Νέα Υόρκη και στην Ουάσιγκτον έδειξαν σε όλο τον κόσμο πόσο ευάλωτος είναι, όταν ξεσπάει, ο φανατισμός και το πνεύμα της εκδίκησης.

Τα όργανα της ΕΕ συνέβαλαν αποφασιστικά στο να μπορέσει η Ευρώπη να επινοήσει και να θέσει σε λειτουργία ένα σύστημα που εξασφάλισε πραγματική και διαρκή ειρήνη σε μια μεγάλη περιοχή του πλανήτη. Όμως, η ΕΕ πρέπει επίσης να προστατεύσει τα στρατιωτικά και στρατηγικά της συμφέροντα συνεργαζόμενη με τους συμμάχους της και, ιδίως, με το ΝΑΤΟ αναπτύσσοντας μια πραγματική ευρωπαϊκή κοινή πολιτική ασφάλειας και άμυνας (ΚΕΠΠΑ).

Η εσωτερική και εξωτερική ασφάλεια είναι δύο όψεις του ίδιου νομίσματος: η καταπολέμηση της τρομοκρατίας και της οργανωμένης εγκληματικότητας επιβάλλουν στενή συνεργασία ανάμεσα στις αστυνομικές υπηρεσίες των κρατών μελών. Η οικοδόμηση ενός χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης στο εσωτερικό της ΕΕ, όπου ο κάθε πολίτης προστατεύεται από το νόμο και έχει ίση πρόσβαση στη δικαιοσύνη, αποτελεί μια νέα πρόκληση που απαιτεί στενότερη συνεργασία μεταξύ των κυβερνήσεων. Επίσης, για την επιτυχία αυτών των στόχων, πρέπει να ενισχυθούν η συνεργασία μεταξύ των εθνικών κυβερνήσεων και ο ρόλος και τα μέσα που έχουν στη διάθεσή τους όργανα όπως η Europol (Ευρωπαϊκή Αστυνομική Υπηρεσία), ή η Ευρωπαϊκή Δικαστική Υπηρεσία που συντονίζει τη δικαστική δράση των κρατών μελών.

Την οικονομική και κοινωνική αλληλεγγύη

Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει οικοδομηθεί βάσει πολιτικών στόχων, αλλά ο δυναμισμός και η επιτυχία της βασίζονται σε οικονομικά θεμέλια. Η μεγάλη εσωτερική αγορά που αποτελείται από τα 15 κράτη μέλη και η κυκλοφορία του ενιαίου νομίσματος, του ευρώ, σε δώδεκα κράτη μέλη, αποτελούν το θεμέλιο της ΕΕ.

Για να εξασφαλιστεί η ανάπτυξη και για να αντιμετωπιστεί ο παγκόσμιος ανταγωνισμός, σε έναν αιώνα όπου οι δημογραφικές τάσεις ευνοούν άλλες ηπείρους, οι ευρωπαϊκές χώρες πρέπει να συνεχίσουν την ενοποίησή τους. Κανένα κράτος μέλος δεν είναι σε θέση από μόνο του να υπερασπιστεί τα συμφέροντά του στο πλαίσιο των παγκόσμιων συναλλαγών. Για τον ίδιο λόγο, οι εμπορικές στρατηγικές και οι επενδύσεις των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων χρειάζονται ένα πολύ μεγαλύτερο χώρο από την εθνική αγορά της κάθε χώρας για να μπορέσουν να ωφεληθούν από τις οικονομίες κλίμακας και να εξασφαλίσουν νέους πελάτες. Η ΕΕ εργάστηκε σκληρά για να δημιουργήσει μια μεγάλη ενιαία αγορά και προσπαθεί να εξαλείψει τα εμπόδια στις συναλλαγές και τις διοικητικές διατυπώσεις που δυσχεραίνουν τη δράση των οικονομικών φορέων.

Όμως, ο ελεύθερος ανταγωνισμός σε ευρωπαϊκή κλίμακα πρέπει να συνοδεύεται απαραίτητα από την αλληλεγγύη σε ευρωπαϊκή κλίμακα που εκφράζεται με συγκεκριμένη βοήθεια προς τους πολίτες. Όταν οι πολίτες είναι θύματα πλημμυρών και άλλων φυσικών καταστροφών, λαμβάνουν ενίσχυση από τον προϋπολογισμό της ΕΕ. Επιπλέον, η μεγάλη ευρωπαϊκή αγορά των 380 εκατ. καταναλωτών πρέπει να είναι επωφελής για όσο το δυνατό περισσότερους οικονομικούς και κοινωνικούς φορείς. Τα «διαρθρωτικά ταμεία», υπό τη διαχείριση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, ενθαρρύνουν και στηρίζουν τις προσπάθειες των εθνικών και περιφερειακών αρχών της ΕΕ να μειώσουν τις αναπτυξιακές ανισότητες ανάμεσα στις διάφορες περιοχές της Ευρώπης. Με τους πόρους του κοινοτικού

προϋπολογισμού και τις πιστώσεις της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων (ΕΤΕπ), η ΕΕ ευνοεί την επέκταση των υποδομών μεταφορών (π.χ. αυτοκινητοδρόμων, τρένων υψηλής ταχύτητας), με στόχο να αρθεί η απομόνωση των απομακρυσμένων περιοχών και να δοθεί ώθηση στις διευρωπαϊκές συναλλαγές.

Στενότερη συνεργασία για την ανάπτυξη ενός κοινωνικού προτύπου

Οι ευρωπαϊκές μεταβιομηχανικές κοινωνίες γίνονται όλο και πιο σύνθετες. Βελτιώνεται συνεχώς το βιοτικό επίπεδο των πολιτών, αλλά εξακολουθούν να υπάρχουν ανισότητες, οι οποίες μάλιστα ενδέχεται να γίνουν ακόμη μεγαλύτερες με την προσχώρηση των πρώην κομμουνιστικών χωρών. Γι' αυτό το λόγο, πρέπει τα κράτη μέλη της ΕΕ να συνεργαστούν στενότερα για την αντιμετώπιση των κοινωνικών προβλημάτων.

Μακροπρόθεσμα, θα ωφεληθούν όλες οι χώρες που συμμετέχουν στην Ένωση. Μετά από μισό αιώνα ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, είναι σαφές ότι η Κοινότητα ως σύνολο είναι ισχυρότερη σε οικονομικό, κοινωνικό, τεχνολογικό, εμπορικό, αλλά και πολιτικό επίπεδο από το απλό άθροισμα των κρατών μελών της. Υπάρχει σαφώς μια ευρωπαϊκή προστιθέμενη αξία όταν δρούμε και μιλούμε με μια φωνή ως Ευρωπαϊκή Ένωση.

Γιατί; Διότι η ΕΕ είναι η μεγαλύτερη στον κόσμο εμπορική δύναμη και, ως εκ τούτου, διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο στις διεθνείς διαπραγματεύσεις. Διότι έχει τεράστιο κύρος όσον αφορά τον εμπορικό και γεωργικό τομέα στο πλαίσιο του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου (ΠΟΕ) και στην εφαρμογή του πρωτοκόλλου του Κιότο για την ατμοσφαιρική ρύπανση και τις κλιματικές αλλαγές. Διότι ήταν σε θέση να λάβει θετικές πρωτοβουλίες στη σύνοδο κορυφής του Γιοχάννεσμπουργκ για τη βιώσιμη ανάπτυξη, τον Αύγουστο του 2002. Διότι παίρνει σαφή θέση για τα ευαίσθητα θέματα που αφορούν τον πολίτη, όπως η προστασία του περιβάλλοντος, οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, η αρχή της προφύλαξης για την ασφάλεια των τροφίμων, τα ηθικά ζητήματα της βιοτεχνολογίας και η προστασία των απειλούμενων ειδών ζώων.

Το παλαιό ρητό «η ισχύς εν τη ενώσει» είναι σήμερα για τους Ευρωπαίους περισσότερο παρά ποτέ επίκαιρο. Η ισχύς της Ευρώπης απορρέει από την ικανότητά της να αναλαμβάνει κοινή δράση με αποφάσεις που λαμβάνουν δημοκρατικά θεσμικά όργανα: το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο Υπουργών, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, το Δικαστήριο και το Ελεγκτικό Συνέδριο.

Η Ένωση επιθυμεί να προωθήσει μια ανθρωπιστική και προοδευτική αντίληψη για τον άνθρωπο, που τον τοποθετεί στο επίκεντρο επαναστατικών αλλαγών στον πλανήτη, τις οποίες πρέπει να ελέγχει και όχι να τις υφίσταται. Οι ανάγκες των λαών δεν είναι δυνατό να ικανοποιηθούν μόνο από τις δυνάμεις της αγοράς ή από τη μονομερή δράση μιας χώρας.

Η ΕΕ είναι, λοιπόν, φορέας μιας ανθρωπιστικής θεώρησης και ενός κοινωνικού προτύπου που στηρίζονται από την τεράστια πλειοψηφία των πολιτών της. Τα δικαιώματα του ανθρώπου, η κοινωνική αλληλεγγύη, η ελευθερία της οικονομικής δραστηριότητας, η δίκαιη κατανομή των καρπών της οικονομικής ανάπτυξης, το δικαίωμα για ένα προστατευόμενο περιβάλλον, ο σεβασμός της πολιτισμικής, γλωσσικής και θρησκευτικής ποικιλίας και μια αρμονική σύνθεση ανάμεσα στην παράδοση και την πρόοδο αποτελούν μια πραγματική κληρονομιά αξιών για τους Ευρωπαίους.

Ο χάρτης των θεμελιωδών δικαιωμάτων της ΕΕ, ο οποίος υιοθετήθηκε στη Νίκαια στις 7 Δεκεμβρίου 2000, εμπεριέχει όλα τα δικαιώματα που αναγνωρίζονται από τα 15 κράτη μέλη και τους πολίτες της Ένωσης. Αυτά τα στοιχεία κληρονομιάς είναι που κάνουν τους Ευρωπαίους διαφορετικούς μεταξύ τους αλλά και τους ενώνουν και τους διακρίνουν από τον υπόλοιπο κόσμο.

Η «αρχή της επικουρικότητας», που αναφέρθηκε για πρώτη φορά στη συνθήκη του Μάαστριχτ, αποτελεί βασική αρχή για τον τρόπο λειτουργίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Σημαίνει ότι η ΕΕ και τα όργανά της ενεργούν μόνο όταν η δράση σε ευρωπαϊκό επίπεδο είναι καταλληλότερη και αποτελεσματικότερη από τη δράση σε εθνικό επίπεδο. Εγγυάται ότι δεν υπάρχει άσκοπη παρέμβαση στην καθημερινή ζωή των πολιτών της. Η ευρωπαϊκή ταυτότητα είναι ένα πολύτιμο στοιχείο που πρέπει να διατηρηθεί και ένα πλεονέκτημα που πρέπει να αξιοποιείται. Δεν πρέπει κατά κανένα τρόπο να συγχέεται με την ομοιομορφία, η οποία θα ήταν πηγή ματαίωσης και την οποία θα απέρριπταν οι Ευρωπαίοι.

Τα σημαντικά ιστορικά στάδια

Η σημερινή ΕΕ είναι το αποτέλεσμα της σκληρής εργασίας των ανθρώπων που εργάστηκαν για μια ενωμένη Ευρώπη. Αποτελεί την πιο προωθημένη μορφή ολοκλήρωσης, σε ολόκληρο τον κόσμο, ενός συνόλου χωρών που ασκούν από κοινού τα κυριαρχικά τους δικαιώματα σε καθοριστικούς τομείς δραστηριότητας για τους πολίτες: το ενιαίο νόμισμα, την ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων, των υπηρεσιών, των εμπορευμάτων και των κεφαλαίων, την κοινωνική πρόοδο, τους ίσους όρους ανταγωνισμού για να υπάρξει όσο το δυνατό μεγαλύτερο όφελος από μια ανοικτή και δυναμική εσωτερική αγορά.

Οι συνταγματικές βάσεις αυτού του συνόλου είναι:

- η συνθήκη των Παρισίων περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Άνθρακα και Χάλυβα (ΕΚΑΧ) του 1951.
- οι συνθήκες της Ρώμης για τη δημιουργία Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας (ΕΟΚ) και της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Ατομικής Ενέργειας (ΕΚΑΕ ή Ευρατόμ) του 1957.

Αυτές οι ιδρυτικές συνθήκες τροποποιήθηκαν στη συνέχεια:

- το 1986, από την ενιαία ευρωπαϊκή πράξη·
- το 1992, από τη συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση (συνθήκη του Μάαστριχτ)·
- το 1997, από τη συνθήκη του Άμστερνταμ·
- από τη συνθήκη της Νίκαιας το 2001.

Οι συνθήκες αυτές έχουν σφυρηλατήσει ισχυρότατους νομικούς δεσμούς μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ. Η Ευρωπαϊκή Ένωση παράγει η ίδια νομοθεσία η οποία εφαρμόζεται άμεσα στους ευρωπαίους πολίτες και τους παρέχει ειδικά δικαιώματα.

Το πρώτο βήμα για την ευρωπαϊκή οικοδόμηση ήταν η δημιουργία της κοινής αγοράς άνθρακα και χάλυβα μεταξύ των έξι ιδρυτικών κρατών (Βέλγιο, Ομοσπονδιακή Δημοκρατία Γερμανίας, Γαλλία, Ιταλία, Λουξεμβούργο, Κάτω Χώρες). Ο στόχος τότε, μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, ήταν να εξασφαλιστεί η ειρήνη ανάμεσα στους νικητές και τους νικημένους, με την ισότιμη συνεργασία τους μέσα σε ένα κοινό θεσμικό πλαίσιο.

Τα έξι κράτη μέλη αποφάσισαν στη συνέχεια να οικοδομήσουν μια Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (ΕΟΚ) που θα είχε ως βάση μια κοινή αγορά και θα κάλυπτε ένα μεγάλο φάσμα αγαθών και υπηρεσιών. Οι δασμοί μεταξύ των έξι χωρών καταργήθηκαν πλήρως την 1η Ιουλίου 1968 και οι κοινές πολιτικές, ιδίως η γεωργική πολιτική και η εμπορική πολιτική, τέθηκαν σε εφαρμογή κατά τη διάρκεια αυτής της δεκαετίας.

Η επιτυχία των έξι κρατών ώθησε τη Δανία, την Ιρλανδία και το Ηνωμένο Βασίλειο να ενταχθούν στις Κοινότητες. Αυτή η πρώτη διεύρυνση, με την οποία τα μέλη της Κοινότητας από έξι αυξήθηκαν σε εννέα το 1973, πραγματοποιήθηκε ταυτόχρονα με τη διεύρυνση των αρμοδιοτήτων της Κοινότητας με τη θέσπιση νέων πολιτικών [κοινωνικής, περιβαλλοντικής

και περιφερειακής πολιτικής] και με τη δημιουργία του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ) το 1975.

Στις αρχές της δεκαετίας του '70, οι ευρωπαίοι ηγέτες συνειδητοποίησαν ότι έπρεπε να υπάρξει σύγκλιση των οικονομιών και να δημιουργηθεί μια νομισματική ένωση. Την ίδια εποχή, οι Ηνωμένες Πολιτείες αποφάσισαν να αναστείλουν τη μετατρεψιμότητα του δολαρίου σε χρυσό, γεγονός που προκάλεσε μεγάλη διεθνή νομισματική αστάθεια, η οποία επιδεινώθηκε από τις συνέπειες των πετρελαϊκών κρίσεων του 1973 και του 1979. Η δημιουργία του ευρωπαϊκού νομισματικού συστήματος (ΕΝΣ), το 1979, συνέβαλε στη σταθεροποίηση των συναλλαγματικών ισοτιμιών και ενθάρρυνε τα κράτη μέλη της Κοινότητας να εφαρμόσουν αυστηρές πολιτικές που τους επέτρεψαν να διατηρήσουν τις αμοιβαίες σχέσεις αλληλεγγύης και την πειθαρχία των οικονομιών τους.

Το 1981 η Ελλάδα προσχώρησε στις Κοινότητες και το 1986 προσχώρησαν η Ισπανία και η Πορτογαλία. Το γεγονός αυτό, έκανε επιτακτική την ανάγκη να θεσπιστούν «διαρθρωτικά» προγράμματα, όπως τα πρώτα Ολοκληρωμένα Μεσογειακά Προγράμματα (ΜΟΠ) που είχαν ως στόχο να μειθούν οι ανισότητες οικονομικής ανάπτυξης μεταξύ των δώδεκα κρατών μελών.

Παράλληλα, άρχισε να ενισχύεται ο ρόλος της ΕΟΚ σε παγκόσμια κλίμακα. Ανέπτυξε συμβατικές σχέσεις με τις χώρες της Αφρικής, της Καραϊβικής και του Ειρηνικού (τις χώρες «ΑΚΕ») με τις οποίες υπέγραψε μια σειρά συμβάσεων αναπτυξιακής βοήθειας και εμπορικών συναλλαγών (Λομέ I, II, III και IV, 1975-1989) που οδήγησαν στη συμφωνία του Κοτονού του Ιουνίου 2000. Η Ευρώπη, που είναι η μεγαλύτερη εμπορική δύναμη στον κόσμο, διαθέτει τα μέσα να επιβάλλεται σε διεθνή κλίμακα. Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει ως απώτερο στόχο την εφαρμογή μιας κοινής εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφάλειας.

Μια παγκόσμια οικονομική ύφεση στις αρχές του '80 προκάλεσε κλίμα «ευρωσκεπτικισμού». Όμως, από το 1985 και μετά, δημιουργήθηκε μια νέα ελπίδα, όταν η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, με πρόεδρο τον Ζακ Ντελόρ, δημοσίευσε μια «Λευκή Βίβλο» που περιείχε χρονοδιάγραμμα για την ολοκλήρωση της ευρωπαϊκής ενιαίας αγοράς μέχρι την 1η Ιανουαρίου 1993. Αυτή η ημερομηνία ορόσημο και οι νομοθετικές διατάξεις που έδωσαν συγκεκριμένο περιεχόμενο σε ένα τόσο φιλόδοξο στόχο ορίστηκαν στην ενιαία ευρωπαϊκή πράξη, που υπογράφηκε τον Φεβρουάριο του 1996 και τέθηκε σε ισχύ την 1η Ιουλίου 1997.

Η πολιτική διάρθρωση της Ευρώπης άλλαξε ριζικά με την πτώση του τείχους του Βερολίνου το 1989. Το γεγονός αυτό οδήγησε στην επανένωση της Γερμανίας στις 3 Οκτωβρίου 1990 και στην επάνοδο της δημοκρατίας στις χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης που απελευθερώθηκαν από τη σοβιετική κηδεμονία. Η ίδια η Σοβιετική Ένωση έπαψε να υφίσταται τον Δεκέμβριο του 1991.

Στο μεταξύ, άλλαζαν και οι Ευρωπαϊκές Κοινότητες. Τα κράτη μέλη διαπραγματεύονταν μια νέα Συνθήκη, η οποία εγκρίθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο (δηλαδή τους προέδρους ή πρωθυπουργούς των χωρών) στο Μάαστριχτ, τον Δεκέμβριο του 1991. Αυτή η «συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση» τέθηκε σε ισχύ την 1η Νοεμβρίου 1993. Η ΕΟΚ μετονομάστηκε σε «Ευρωπαϊκή Κοινότητα» (ΕΚ). Επιπλέον, προσθέτοντας νέους τομείς διακυβερνητικής συνεργασίας στο υφιστάμενο κοινοτικό σύστημα, η Συνθήκη δημιούργησε την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ). Καθόρισε επίσης νέους φιλόδοξους στόχους για τα κράτη μέλη. Νομισματική ένωση μέχρι το 1999, νέες κοινές πολιτικές, ευρωπαϊκή ιθαγένεια, κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφάλειας (ΚΕΠΠΑ) και εσωτερική ασφάλεια.

Αυτή η νέα δυναμική και η αλλαγή της γεωπολιτικής κατάστασης της ηπείρου οδήγησαν τρεις ακόμη χώρες, την Αυστρία, τη Φινλανδία και τη Σουηδία, να προσχωρήσουν στην ΕΕ την 1η Ιανουαρίου 1995. Η Ένωση είχε πλέον 15 κράτη μέλη και συνέχιζε την πορεία της προς το

θεαματικότερο επίτευγμα που θα μπορούσε να προσφέρει στους πολίτες της: την αντικατάσταση του εθνικού τους νομίσματος από ένα ενιαίο ευρωπαϊκό νόμισμα, το ευρώ. Την 1η Ιανουαρίου 2002, το ευρωπαϊκό νόμισμα τέθηκε σε κυκλοφορία στις δώδεκα χώρες της ζώνης του ευρώ και αποτελεί πλέον ένα σημαντικό νόμισμα παρόμοιας ισχύος με το δολάριο.

Μπαίνοντας στον 21ο αιώνα, οι Ευρωπαίοι πρέπει να αντιμετωπίσουν ενωμένοι τις πολλαπλές προκλήσεις της παγκοσμιοποίησης. Η επιτάχυνση της τεχνολογικής προόδου και της ανάπτυξης του Διαδικτύου δίνουν ώθηση στον εκσυγχρονισμό των οικονομιών. Όμως, οι βαθιές αλλαγές του οικονομικού ιστού προκαλούν κοινωνική αναταραχή και πολιτιστικό σοκ.

Στη συνεδρίασή του στη Λισσαβόνα, τον Μάρτιο του 2000, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο ενέκρινε μια συνολική στρατηγική για τον εκσυγχρονισμό της οικονομίας της ΕΕ που θα της επιτρέψει να ανταγωνίζεται στην παγκόσμια αγορά τους άλλους βασικούς συντελεστές, όπως οι Ηνωμένες Πολιτείες και οι νέες βιομηχανικές χώρες. Η «στρατηγική της Λισσαβόνας» περιλαμβάνει το άνοιγμα όλων των τομέων της οικονομίας στον ανταγωνισμό, την ενθάρρυνση της καινοτομίας και των επιχειρηματικών επενδύσεων και τον εκσυγχρονισμό των εκπαιδευτικών συστημάτων της Ευρώπης για την αντιμετώπιση των αναγκών της κοινωνίας της πληροφορίας.

Ταυτόχρονα, τα προβλήματα της ανεργίας και του αυξανόμενου κόστους των συστημάτων συνταξιοδότησης ασκούν πίεση στις οικονομίες των κρατών μελών, γεγονός που καθιστά περισσότερο αναγκαίες τις μεταρρυθμίσεις. Η κοινή γνώμη αναμένει όλο και περισσότερο από τις κυβερνήσεις να βρουν πρακτικές λύσεις γι' αυτά τα προβλήματα.

Αμέσως μετά τη διεύρυσή της, η Ευρωπαϊκή Ένωση με 15 πλέον κράτη μέλη, εισήλθε σε διαδικασία μιας νέας και άνευ προηγουμένου μεγάλης διεύρυνσης. Οι πρώην «λαϊκές δημοκρατίες» του σοβιετικού συνασπισμού (η Βουλγαρία, η Ουγγαρία, η Πολωνία, η Τσεχική Δημοκρατία, η Ρουμανία και η Σλοβακία), τα τρία κράτη της Βαλτικής που δημιουργήθηκαν με την αποσύνθεση της Σοβιετικής Ένωσης (η Εσθονία, η Λεττονία και η Λιθουανία), μία από τις δημοκρατίες της πρώην Γιουγκοσλαβίας (η Σλοβενία) και δύο χώρες της Μεσογείου (Κύπρος και Μάλτα) κτύπησαν την πόρτα της ΕΕ στα μέσα της δεκαετίας του '90.

Η ΕΕ χαιρέτισε αυτή τη νέα ευκαιρία για την εξασφάλιση της σταθερότητας της ηπείρου και για να επεκταθούν τα οφέλη της ευρωπαϊκής ενοποίησης και σε αυτές τις νεαρές δημοκρατίες. Οι διαπραγματεύσεις προσχώρησης άρχισαν στο Λουξεμβούργο τον Δεκέμβριο του 1997 και στο Ελσίνκι τον Δεκέμβριο του 1999 με τις δώδεκα υποψήφιες χώρες. Στις 13 Δεκεμβρίου 2002 ολοκληρώθηκαν στην Κοπεγχάγη οι διαπραγματεύσεις με τις δέκα από αυτές τις χώρες. Έτσι, το 2004 η Ευρώπη θα έχει 25 κράτη μέλη και θα συνεχίσει να διευρύνεται και με άλλες χώρες της ηπείρου και κατά τα επόμενα έτη.

Μια διαδικασία ευρωπαϊκής οικοδόμησης για περισσότερο από μισό αιώνα σημάδεψε βαθιά την ιστορία της ηπείρου και τη νοοτροπία των κατοίκων της. Οι κυβερνήσεις των κρατών μελών, ανεξαρτήτως πολιτικών προσανατολισμών, γνωρίζουν ότι έχει παρέλθει η εποχή των απόλυτων

εθνικών κυριαρχιών και ότι μόνο η Ένωση των δυνάμεων και το όραμα ενός «κοινού πεπρωμένου» (σύμφωνα με την έκφραση της συνθήκης ΕΚΑΧ) θα επιτρέψουν στα παλαιά έθνη να συνεχίσουν την οικονομική και κοινωνική πρόοδο και να διατηρήσουν την επιρροή τους στον κόσμο.

Η κοινοτική μέθοδος, που βασίζεται σε ένα μόνιμο διάλογο ανάμεσα στα εθνικά συμφέροντα και το κοινό συμφέρον, που σέβεται τις εθνικές ιδιομορφίες και συμβάλλει στη δημιουργία μιας ταυτότητας της Ένωσης, δεν έχει χάσει τίποτα από την αρχική της αξία. Η μέθοδος αυτή, που επινοήθηκε αρχικά για να ξεπεραστούν οι παλιές έχθρες και για να εξαλειφθούν οι τάσεις ηγεμονίας και η προσφυγή στη βία που αποτελούσαν χαρακτηριστικά των σχέσεων μεταξύ των κρατών, συνέβαλε στο να διατηρηθεί η συνοχή της δημοκρατικής Ευρώπης, η οποία παρέμεινε προσηλωμένη στις αρχές της ελευθερίας καθ' όλη τη διάρκεια του ψυχρού πολέμου. Η εξάλειψη του ανταγωνισμού Ανατολής/Δύσης και η πολιτική και οικονομική επανένωση της ηπείρου αποτελούν τη νίκη του ευρωπαϊκού πνεύματος το οποίο χρειάζονται περισσότερο από ποτέ οι λαοί για το μέλλον τους.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση αποτελεί, λοιπόν, την καλύτερη απάντηση των Ευρωπαίων στην τεράστια πρόκληση της παγκοσμιοποίησης. Αποτελεί κυρίως την καλύτερη πολιτική «ασφάλεια» για ένα ελεύθερο και ειρηνικό μέλλον.

3 Η διεύρυνση

Κοπεγχάγη — Μια ιστορική σύνοδος κορυφής

Στην Κοπεγχάγη, στις 13 Δεκεμβρίου 2002, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο πραγματοποίησε ένα από τα σημαντικότερα βήματα στην ιστορία της ευρωπαϊκής ενοποίησης. Αποφάσισε την προσχώρηση δέκα νέων κρατών μελών την 1η Μαΐου 2004.

Λαμβάνοντας αυτή την απόφαση, η Ευρωπαϊκή Ένωση δεν αύξησε μόνο τη γεωγραφική έκταση και τον πληθυσμό της. Έθετε τέρμα στη διαίρεση της ηπείρου μας, στο ρήγμα που, από το 1945 και μετά, χώριζε τον ελεύθερο κόσμο από τον κομμουνιστικό κόσμο. Έτσι, αυτή η πέμπτη διεύρυνση της ΕΕ έχει μια πολιτική και μια ηθική διάσταση.

Όχι μόνο λόγω γεωγραφίας, αλλά και λόγω του πολιτισμού, της ιστορίας και των προσδοκιών τους, οι εντασσόμενες χώρες —Κύπρος, Τσεχική Δημοκρατία, Εσθονία, Ουγγαρία, Λεττονία, Λιθουανία, Μάλτα, Πολωνία, Σλοβακία και Σλοβενία— είναι ασφαλώς ευρωπαϊκές. Προσχωρώντας στην Ευρωπαϊκή Ένωση εντάσσονται στη δημοκρατική ευρωπαϊκή οικογένεια και συμμετέχουν πλήρως στο σχέδιο που χάραξαν οι ιδρυτές της ΕΕ. Οι Συνθήκες προσχώρησης, που υπογράφηκαν στην Αθήνα στις 16 Απριλίου 2003, δίνουν το δικαίωμα στους λαούς των νέων κρατών μελών να εκλέξουν και να εκλεγούν, επί ίσους όρους με όλους τους άλλους πολίτες της ΕΕ, στις εκλογές για την ανάδειξη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου τον Ιούνιο του 2004.

Ο μακρύς δρόμος προς την προσχώρηση

Η πορεία γι' αυτή τη διεύρυνση άρχισε το 1989 με την πτώση του τείχους του Βερολίνου. Η ΕΕ έθεσε ταχύτητα σε εφαρμογή το πρόγραμμα χρηματοδοτικής ενίσχυσης Phare για να βοηθήσει τις νέες δημοκρατίες να ανοικοδομήσουν τις οικονομίες τους και να διευκολύνει την πολιτική τους μεταρρύθμιση. Στις 22 Ιουνίου 1993, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Κοπεγχάγης έλαβε μια ιστορική απόφαση διακηρύσσοντας για πρώτη φορά ότι *«πρέπει να δοθεί η δυνατότητα στις συνδεδεμένες χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης, που το επιθυμούν, να γίνουν μέλη της Ένωσης»*.

Καθορίστηκαν τρία βασικά κριτήρια που έπρεπε να ικανοποιήσουν οι υποψήφιοι χώρες πριν από την προσχώρησή τους.

- Το πολιτικό κριτήριο: η ύπαρξη σταθερών θεσμών που εγγυώνται τη δημοκρατία, το κράτος δικαίου, το σεβασμό των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των μειονοτήτων και την προστασία των μειονοτήτων.
- Το οικονομικό κριτήριο: η ύπαρξη μιας βιώσιμης οικονομίας της αγοράς και η ικανότητα αντιμετώπισης του ανταγωνισμού και των δυνάμεων της αγοράς στο εσωτερικό της ΕΕ.
- Το κριτήριο της υιοθέτησης του κοινοτικού κεκτημένου: η ικανότητα της υποψήφιας χώρας να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις και να αποδεχθεί κυρίως τους στόχους της πολιτικής, οικονομικής και νομισματικής ένωσης.

Βάσει των συστάσεων της Επιτροπής και των γνωμοδοτήσεων του Κοινοβουλίου, οι σύνοδοι των Ευρωπαϊκών Συμβουλίων του Λουξεμβούργου, τον Δεκέμβριο του 1997, και του Ελσίνκι, τον Δεκέμβριο του 1999, αποφάσισαν να αρχίσουν οι διαπραγματεύσεις με τις δέκα χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης καθώς και με την Κύπρο και τη Μάλτα.

Η συνθήκη του Άμστερνταμ, που υπεγράφη στις 2 Οκτωβρίου 1997, και η συνθήκη της Νίκαιας, της 26ης Φεβρουαρίου 2001, έχουν στόχο την εδραίωση της Ένωσης

και την απλούστευση των διαδικασιών λήψης αποφάσεων πριν από τη διεύρυνση.

Οι διαπραγματεύσεις που ολοκληρώθηκαν στην Κοπεγχάγη στις 13 Δεκεμβρίου 2002, παρέχουν στα δέκα νέα κράτη μέλη μηχανισμούς και μεταβατικές περιόδους που είναι απαραίτητες για να εκπληρώσουν το σύνολο των υποχρεώσεών τους. Πριν από την προσχώρηση, κάθε υποψήφια χώρα έπρεπε να ενσωματώσει στην εθνική της νομοθεσία ολόκληρο το *κοινοτικό κεκτημένο* το οποίο αποτελείται από 26 000 νομοθετικές πράξεις που αντιστοιχούν σε περίπου 80 000 σελίδες. Τα κράτη μέλη οφείλουν όχι μόνο να ενσωματώσουν το κεκτημένο, αλλά και να το εφαρμόσουν.

Όπως είναι φυσικό, αυτό απαιτούσε τεράστιο όγκο εργασίας των εθνικών κοινοβουλίων και πολλών οργανισμών αυτών των χωρών που μόλις πρόσφατα είχαν ανασυσταθεί. Μόνο με αυτή την εξαιρετικά μεγάλη προσπάθεια και την ενεργό αλληλεγγύη των 15 κρατών μελών θα είναι δυνατό να εξασφαλισθούν η απρόσκοπτη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς και η συνέχιση της εφαρμογής των διαφόρων πολιτικών της Ένωσης.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση επιθυμεί να εξασφαλίσει ότι μια διεύρυνση αυτής της κλίμακας δεν θα τη μετατρέψει σε μια απλή ζώνη ελευθερών συναλλαγών. Γι' αυτό το λόγο προσπαθεί να ενισχύσει την κοινωνική της συνοχή και να εξασφαλίσει την αποτελεσματική λειτουργία αυτής της τεράστιας οικογένειας των χωρών. Έτσι, διόρισε μια Συνέλευση, με πρόεδρο τον **Βαλερί Ζισκάρ ντ' Εστέν**, για να εξετάσει το μέλλον της Ευρωπαϊκής Ένωσης και να συντάξει ένα σχέδιο Συντάγματος της νέας Ένωσης των 25 κρατών μελών. Η Συνέλευση ολοκλήρωσε το έργο της τον Ιούνιο του 2003 και η σύνοδος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Θεσσαλονίκης, στις 20 Ιουνίου 2003, έκρινε ότι το σχέδιο Συνταγματικής Συνθήκης ήταν μια καλή βάση εργασίας για την επόμενη διακυβερνητική διάσκεψη.

Τα νέα κράτη μέλη συμμετείχαν πλήρως στις εργασίες της Συνέλευσης. Κάθε χώρα θα ορίσει έναν επίτροπο που θα αναλάβει καθήκοντα την 1η Μαΐου 2004, μόλις τεθούν σε ισχύ οι Συνθήκες προ-

σχώρησης. Όταν εκλεγεί το νέο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο τον Ιούνιο του 2004, θα εγκρίνει τα νέα μέλη της Επιτροπής που θα προταθούν, τα οποία θα αναλάβουν καθήκοντα την 1η Νοεμβρίου 2004.

Όπως έχει επισημάνει ο πρόεδρος της Επιτροπής **Ρομάνο Πρόντι**, με το να τηρήσει η Ένωση τη δέσμευσή της προς τις υποψήφιας χώρες, έδωσε τέρμα στην αδικία και βαρβαρότητα του 20ού αιώνα με τους ολοκληρωτισμούς του και τον ψυχρό πόλεμο. Όμως, η ΕΕ δείχνει ότι μπορεί να εφαρμόσει στην πράξη μια νέα φιλοσοφία διεθνών σχέσεων που αντανάκλα την ενότητα αλλά και την πολυμορφία της Ευρώπης, τις εθνικές διαφορές της αλλά και τις κοινές αξίες της. «*Η διαδικασία της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης και η πρόσφατη ιστορία της Ευρώπης αποτελούν αναγκώση των σημείων που μας ενώνουν και μας χωρίζουν. Η διεύρυνση θα είναι πρώτη προσπάθεια να δημιουργήσουμε έναν νέο τύπο πολίτη σε ολόκληρη την ήπειρό μας. Και θα συμβάλει στην τεράστια αύξηση των δικαιωμάτων των πολιτών και της δύναμης των κρατών*». (Από την ομιλία του προέδρου Πρόντι στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο στο Στρασβούργο, στις 6 Νοεμβρίου 2002).

Κατά μέσο όρο, τα 75 εκατ. των νέων πολιτών της ΕΕ κερδίζουν μόνο το 40 % του εισοδήματος των λαών των υπόλοιπων χωρών της Ένωσης. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο οι ρυθμίσεις της προσχώρησης περιλαμβάνουν χρηματοδοτική ενίσχυση 10 δισ. EUR το 2004, 12,5 δισ. EUR το 2005 και 15 δισ. EUR το 2006. Αυτό θα βοηθήσει τις οικονομίες των δέκα νέων χωρών της ΕΕ να συμβαδίσουν με τις υπόλοιπες 15. Ορισμένες οικονομίες αναπτύσσονται ταχέως και η διαδικασία ολοκλήρωσης μεταξύ των δέκα και των 15 έχει ήδη ολοκληρωθεί σε μεγάλο βαθμό χάρη στην άρση των εμπορικών φραγμών τη δεκαετία του '90 και τις εσωτερικές μεταρρυθμίσεις που εφάρμοσαν οι κυβερνήσεις των δέκα χωρών.

Το ποσό των 40 περίπου δισ. EUR που θα χορηγηθεί από τον προϋπολογισμό της ΕΕ στα νέα κράτη μέλη την περίοδο 2004-2006 θα διατεθεί κυρίως σε διαρθρωτικά και περιφερειακά έργα, για τη στήριξη της γεωργίας, της αγροτικής ανάπτυξης, των εσωτερικών πολιτικών και για την

κάλυψη διοικητικών δαπανών. Αυτά συμφωνήθηκαν από την ΕΕ και τα νέα δέκα κράτη μέλη στην Κοπεγχάγη τον Δεκέμβριο του 2002. Η συμφωνία χρηματοδότησης τηρεί το δημοσιονομικό πλαίσιο που αποφασίστηκε στη σύνοδο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Βερολίνου (τον Μάρτιο του 1999) για την περίοδο μέχρι το 2006.

Πόσο μεγάλη μπορεί να γίνει η ΕΕ;

Η διευρυμένη ΕΕ των 25 χωρών και 454 εκατ. κατοίκων θα διευρυνθεί ακόμη περισσότερο το 2007 με την προσχώρηση της Βουλγαρίας και της Ρουμανίας — εάν όλα εξελιχθούν σύμφωνα με τα όσα συμφωνήθηκαν στην Κοπεγχάγη. Στη σύνοδο εκείνη, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο δήλωσε επίσης ότι θα μπορούσε να αποφασίσει, τον Δεκέμβριο του 2004, να αρχίσει διαπραγματεύσεις προσχώρησης με την Τουρκία, εφόσον το προτείνει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Οι διαπραγματεύσεις με μια υποψήφια χώρα μπορούν να αρχίσουν όταν η χώρα αυτή εκπληρώσει τα πολιτικά και οικονομικά κριτήρια της ΕΕ.

Ήδη το 1999, η σύνοδος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Ελσίνκι είχε αποφασίσει ότι «*η Τουρκία είναι υποψήφια χώρα να προσχωρήσει στην Ένωση με βάση τα ίδια κριτήρια που εφαρμόζονται και στις άλλες υποψήφιας χώρες*». Η Τουρκία είναι μέλος του ΝΑΤΟ και του Συμβουλίου της Ευρώπης. Είχε συνάψει συμφωνία σύνδεσης με την ΕΕ από το 1964 και υπέβαλε αίτηση προσχώρησης στην ΕΕ το 1987.

Όμως, η Τουρκία βρίσκεται στο έσχατο άκρο της ευρωπαϊκής ηπείρου και η προοπτική της προσχώρησής της στην ΕΕ εγείρει ερωτήματα για το μέχρι πού μπορούν να φθάσουν τα απώτατα σύνορα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Μπορεί οποιαδήποτε χώρα, όπου και αν βρίσκεται, να υποβάλει αίτηση προσχώρησης στην ΕΕ και να αρχίσει διαπραγματεύσεις, εάν ικανοποιεί τα πολιτικά και οικονομικά κριτήρια που καθορίστηκαν στην Κοπεγχάγη; Ασφαλώς, οι χώρες των Δυτικών Βαλκανίων, όπως η Αλβανία, η Βοσνία-Ερζεγοβίνη, η Κροατία, η Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας, η Σερβία και το Μαυροβούνιο, θα μπορούσαν να υποβάλουν αίτηση όταν θα έχουν πετύχει πολιτική σταθερότητα και ικανοποιήσουν τα κριτήρια της Κοπεγχάγης.

Πράγματι, η ΕΕ έχει κάθε συμφέρον να προωθήσει τη σταθερότητα στις περιοχές που βρίσκονται στο κατώφλι της. Η διεύρυνση μετατοπίζει μακρύτερα και επιμηκύνει τα σύνορα της Ένωσης. Το 2004 θα συνορεύει με τη Λευκορωσία και την Ουκρανία και θα μεγαλώσουν τα σύνορά της με τη Ρωσία. Θα πρέπει να επιταχύνει τη διασυνοριακή συνεργασία με τις χώρες αυτές στους τομείς των μεταφορών και του περιβάλλοντος, αλλά και σε τομείς όπως η εσωτερική ασφάλεια και η καταπολέμηση του λαθρεμπορίου και άλλων μορφών διεθνούς εγκληματικότητας.

Εάν αυτή η διαδικασία πετύχει, θα ήταν δυνατό να εφαρμοστεί η ίδια στρατηγική στις σχέσεις της ΕΕ με χώρες της νότιας ακτής της Μεσογείου; Τέτοιες ερωτήσεις ανοίγουν έναν μεγάλο διάλογο για το τι σημαίνει Ευρωπαίος, ποιος είναι ο απώτατος στόχος της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης και ποια είναι τα συμφέροντα της ΕΕ στον κόσμο. Είναι πλέον ώρα να επανακαθοριστούν και να ενισχυθούν οι προτιμησιακές συμφωνίες της ΕΕ με τους κοντινούς γείτονές της και με όσο το δυνατό ευρύτερους όρους.

Τα βασικά στάδια της πέμπτης διεύρυνσης της ΕΕ

19 Δεκεμβρίου 1989: η ΕΕ θεσπίζει πρόγραμμα που είναι γνωστό ως πρόγραμμα **Phare**, για την παροχή χρηματοδοτικής και τεχνικής βοήθειας στις χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης.

3 και 16 Ιουλίου 1990: η Κύπρος και η Μάλτα υποβάλλουν αίτηση προσχώρησης στην ΕΕ.

22 Ιουνίου 1993: η σύνοδος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Κοπεγχάγης καθορίζει τα κριτήρια προσχώρησης στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

31 Μαρτίου και 5 Απριλίου 1994: η Ουγγαρία και η Πολωνία υποβάλλουν αίτηση προσχώρησης στην ΕΕ.

1995: υποβολή αιτήσεων προσχώρησης από τη Σλοβακία (21 Ιουνίου), τη Ρουμανία (22 Ιουνίου), τη Λεττονία (13 Οκτωβρίου), την Εσθονία (24 Νοεμβρίου), τη Λιθουανία (8 Δεκεμβρίου) και τη Βουλγαρία (14 Δεκεμβρίου).

1996: υποβολή αιτήσεων από την Τσεχική Δημοκρατία (17 Ιανουαρίου) και τη Σλοβενία (10 Ιουνίου).

12-13 Δεκεμβρίου 1997: η σύνοδος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Λουξεμβούργου αποφασίζει να κινήσει τη διαδικασία διεύρυνσης.

10-11 Δεκεμβρίου 1999: η σύνοδος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Ελσίνκι εγκρίνει την έναρξη διαπραγματεύσεων προσχώρησης με δώδεκα υποψήφιες χώρες. Η Τουρκία θεωρείται υποψήφια χώρα «με προορισμό να προσχωρήσει στην Ένωση».

13 Δεκεμβρίου 2002: η ΕΕ καταλήγει σε συμφωνία με δέκα υποψήφιες χώρες για να προσχωρήσουν την 1η Μαΐου 2004.

16 Απριλίου 2003: υπογράφονται στην Αθήνα οι δέκα συμφωνίες προσχώρησης.

1η Μαΐου 2004: τα δέκα νέα κράτη μέλη προσχωρούν στην ΕΕ.

Δεκέμβριος 2004: απόφαση για το αν θα αρχίσουν οι διαπραγματεύσεις προσχώρησης με την Τουρκία.

2007: ημερομηνία που καθορίστηκε από τη σύνοδο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Κοπεγχάγης για την προσχώρηση της Βουλγαρίας και της Ρουμανίας στην ΕΕ.

4 Πώς λειτουργεί η Ένωση;

Η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι κάτι περισσότερο από μια απλή συνομοσπονδία χωρών, αλλά δεν είναι ομοσπονδιακό κράτος. Στην πραγματικότητα είναι κάτι τελείως νέο και μοναδικό στην ιστορία. Το πολιτικό της σύστημα εξελίσσεται εδώ και 50 χρόνια και βασίζεται σε ένα σύνολο Συνθηκών, από τις συνθήκες που υπεγράφησαν στο Παρίσι και τη Ρώμη στη δεκαετία του 1950 μέχρι τις συνθήκες του Μάαστριχτ, του Άμστερνταμ και της Νίκαιας οι οποίες συμφωνήθηκαν τη δεκαετία του 1990.

Βάσει αυτών των Συνθηκών, τα κράτη μέλη της Ένωσης παραχωρούν μέρος της εθνικής κυριαρχίας τους στα κοινά θεσμικά όργανα που αντιπροσωπεύουν όχι μόνο τα εθνικά τους συμφέροντα αλλά και το συλλογικό συμφέρον τους.

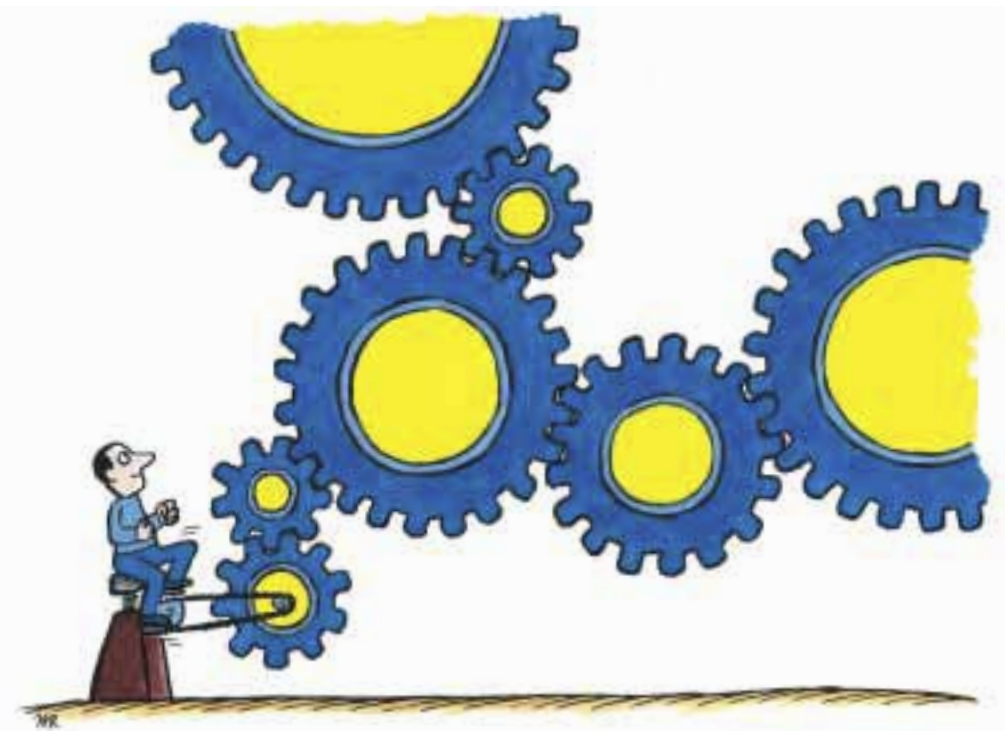
Οι Συνθήκες αποτελούν αυτό που είναι γνωστό ως «πρωτογενής» νομοθεσία. Με βάση αυτές τις Συνθήκες θεσπίζονται

πέρα πολλές νομοθετικές πράξεις (γνωστές ως «παράγωγο δίκαιο») που έχουν άμεση επίπτωση στην καθημερινή ζωή των πολιτών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το παράγωγο δίκαιο αποτελείται κυρίως από κανονισμούς, οδηγίες και συστάσεις.

Αυτοί οι νόμοι, μαζί με τις πολιτικές της ΕΕ γενικά, είναι αποτέλεσμα αποφάσεων που λαμβάνουν τρία κύρια θεσμικά όργανα:

- το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (που αντιπροσωπεύει τα κράτη μέλη),
- το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (που αντιπροσωπεύει τους πολίτες) και
- η Ευρωπαϊκή Επιτροπή (ένα πολιτικά ανεξάρτητο όργανο που προασπίζει το συλλογικό ευρωπαϊκό συμφέρον).

Αυτό το «**θεσμικό τρίγωνο**» μπορεί να λειτουργεί μόνο αν τα τρία αυτά θεσμικά όργανα συνεργάζονται στενά και εμπιστεύονται το ένα το άλλο. «Για να εκπλη-

ρώνουν τα καθήκοντά τους σύμφωνα με την παρούσα Συνθήκη, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο από κοινού με το Συμβούλιο, το Συμβούλιο ή η Επιτροπή εκδίδουν κανονισμούς και οδηγίες, λαμβάνουν αποφάσεις και διατυπώνουν συστάσεις ή γνώμες». (Άρθρο 249 της συνθήκης του Μάαστριχτ).

Το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι το κύριο θεσμικό όργανο της ΕΕ που λαμβάνει αποφάσεις. Παλαιότερα ήταν γνωστό ως «Συμβούλιο Υπουργών», αλλά για λόγους συντομίας αποκαλείται απλά «το Συμβούλιο».

Κάθε χώρα της ΕΕ ασκεί εκ περιτροπής την προεδρία του Συμβουλίου για ένα εξάμηνο. Σε κάθε σύνοδο του Συμβουλίου συμμετέχει ένας υπουργός από κάθε κράτος μέλος. Το ποιοι υπουργοί συμμετέχουν σε μια συνεδρίαση εξαρτάται από το θέμα της ημερήσιας διάταξης: εξωτερική πολιτική, γεωργία, βιομηχανία, μεταφορές, περιβάλλον κλπ. Υπάρχουν εννέα διαφορετικές «συνθέσεις» του Συμβουλίου που καλύπτουν όλους αυτούς τους τομείς πολιτικής. Οι εργασίες του Συμβουλίου συνολικά προγραμματίζονται και συντονίζονται από το Συμβούλιο Γενικές Υποθέσεις και Εξωτερικές Σχέσεις.

Οι προπαρασκευαστικές εργασίες για τις συνόδους του Συμβουλίου πραγματοποιούνται από την Επιτροπή των Μονίμων Αντιπροσώπων (Coreper), στην οποία συμμετέχουν οι πρέσβεις των κρατών μελών στην ΕΕ, οι οποίοι υποβοηθούνται από υπαλλήλους των υπουργείων της κάθε χώρας. Η διοικητική εργασία του Συμβουλίου ασκείται από τη γενική γραμματεία του, που έχει έδρα τις Βρυξέλλες.

Το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο κατέχουν από κοινού τη νομοθετική εξουσία και την ευθύνη για τον προϋπολογισμό. Το Συμβούλιο συνάπτει, επίσης, διεθνείς συμφωνίες, τις οποίες έχει διαπραγματευθεί η Επιτροπή. Σύμφωνα με τις Συνθήκες, το Συμβούλιο λαμβάνει τις αποφάσεις του ή με ομοφωνία ή με πλειοψηφία ή με «ειδική πλειοψηφία».

Για σημαντικά θέματα, όπως η τροποποίηση των Συνθηκών, η θέσπιση μιας νέας κοινής πολιτικής ή η έγκριση της προσχώρησης μιας νέας χώρας στην Ένωση, το Συμβούλιο πρέπει να αποφασίζει ομόφωνα.

Στις περισσότερες άλλες περιπτώσεις, απαιτείται ψηφοφορία με ειδική πλειοψηφία, δηλαδή μια απόφαση δεν είναι δυνατό να ληφθεί εάν δεν συγκεντρώσει ένα συγκεκριμένο ελάχιστο αριθμό ψήφων. Ο αριθμός ψήφων που διαθέτει κάθε χώρα της ΕΕ αντανακλά σε γενικές γραμμές το μέγεθος του πληθυσμού της. Μέχρι την 1η Μαΐου 2004, ο αριθμός ψήφων που διαθέτει η κάθε χώρα είναι ο ακόλουθος:

• Γερμανία, Γαλλία, Ιταλία, Ηνωμένο Βασίλειο	10
• Ισπανία	8
• Βέλγιο, Ελλάδα, Κάτω Χώρες, Πορτογαλία	5
• Αυστρία, Σουηδία	4
• Δανία, Ιρλανδία, Φινλανδία	3
• Λουξεμβούργο	2
Σύνολο:	87

Ο ελάχιστος αριθμός ψήφων που απαιτούνται για να επιτευχθεί ειδική πλειοψηφία είναι 62 σε σύνολο 87 ψήφων (δηλαδή ποσοστό 71,3 %).

Για ένα εξάμηνο, από την 1η Μαΐου 2004, όταν τα νέα κράτη μέλη προσχωρήσουν στην ΕΕ, θα εφαρμοστούν μεταβατικές διατάξεις. Από την 1η Νοεμβρίου 2004 και μετά, ο αριθμός ψήφων της κάθε χώρας θα είναι ο ακόλουθος:

• Γερμανία, Γαλλία, Ιταλία και Ηνωμένο Βασίλειο	29
• Ισπανία και Πολωνία	27
• Κάτω Χώρες	13
• Βέλγιο, Τσεχική Δημοκρατία, Ελλάδα, Ουγγαρία και Πορτογαλία	12
• Αυστρία και Σουηδία	10
• Δανία, Ιρλανδία, Λιθουανία, Σλοβακία και Φινλανδία	7
• Κύπρος, Εσθονία, Λεττονία, Λουξεμβούργο και Σλοβενία	4
• Μάλτα	3
Σύνολο	321

Για να επιτευχθεί ειδική πλειοψηφία θα απαιτούνται τουλάχιστον 232 ψήφοι (72,3 %). Επιπλέον,

- θα απαιτείται πλειοψηφία κρατών μελών (σε ορισμένες περιπτώσεις δύο τρίτων) για την έκδοση της απόφασης, και
- κάθε κράτος μέλος μπορεί να ζητήσει να επιβεβαιωθεί ότι οι θετικές ψήφοι αντιπροσωπεύουν τουλάχιστον το 62 % του συνολικού πληθυσμού της ΕΕ.

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο

Στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο συμμετέχουν οι πρόεδροι ή οι πρωθυπουργοί όλων των χωρών της ΕΕ και ο πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Ο πρόεδρος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου απευθύνεται σε κάθε σύνοδο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου.

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο δημιουργήθηκε με την πρακτική που καθιέρωσαν οι πολιτικοί ηγέτες της ΕΕ (οι «αρχηγοί κρατών ή κυβερνήσεων») μετά το 1974 να συναντιούνται σε τακτά διαστήματα. Η πρακτική αυτή επισημοποιήθηκε με την ενιαία ευρωπαϊκή πράξη (1987). Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο συνέρχεται πλέον τέσσερις φορές το χρόνο. Στις συνόδους του προεδρεύει ο πρόεδρος ή πρωθυπουργός της χώρας η οποία ασκεί την προεδρία της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Επειδή οι εξελίξεις στην ΕΕ αποκτούν όλο και μεγαλύτερη σημασία στην εθνική πολιτική ζωή της κάθε χώρας, είναι απαραίτητο οι πρόεδροι και πρωθυπουργοί των κρατών μελών να έχουν αυτή την ευκαιρία να συνεδριάζουν και να συζητούν τα σημαντικά ευρωπαϊκά θέματα. Με τη συνθήκη του Μάαστριχτ, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο ανακηρύχθηκε επίσημα σε όργανο που χαράζει τις βασικές πολιτικές της Ένωσης και ανατέθηκε σε αυτό η εξουσία να ρυθμίζει τα δύσκολα ζητήματα για τα οποία δεν μπορούν να καταλήξουν σε συμφωνία οι υπουργοί (στη σύνοδο του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης).

Η σύνοδος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου αποτελεί σημαντικό γεγονός στα μέσα μαζικής ενημέρωσης, εφόσον οι συμμετέχοντες είναι γνωστά πολιτικά πρόσωπα και συζητούνται σε αυτό σοβαρά ζητήματα. Εξετάζει επίσης τα ζητήματα της διεθνούς επικαιρότητας. Στόχος του είναι να εκφράζεται με μια φωνή για τα διεθνή ζητήματα, διαμορφώνοντας μια κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφάλειας (ΚΕΠΠΑ).

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο είναι, λοιπόν, το όργανο της ΕΕ που λαμβάνει αποφάσεις στο υψηλότερο δυνατό επίπεδο. Ορισμένα κράτη μέλη θα επιθυμούσαν να μετεξελιχθεί σε πραγματική κυβέρνηση της Ευρώπης και θα ήθελαν επίσης ένα από τα μέλη του να αντιπροσωπεύει την Ένωση στη διεθνή σκηνή. Θα έπρεπε το πρόσωπο αυτό να εκλέγεται από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο ή θα έπρεπε να είναι αυτοδίκαια ο πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής; Σε αυτό το ζήτημα υπάρχει διαφωνία.

Στο μεταξύ, το ρόλο του «Mr Europe» διαδραματίζει ο ύπατος εκπρόσωπος για την κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφάλειας (ένα πόστο που θεσπίστηκε με τη συνθήκη του Άμστερνταμ), ο οποίος είναι και γενικός γραμματέας του Συμβουλίου. Στη θέση αυτή, διορίστηκε το 1999 ο **Χαβιέ Σολάνα**.

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο είναι το εκλεγμένο όργανο που αντιπροσωπεύει τους πολίτες της ΕΕ και συμμετέχει στη νομοθετική διαδικασία. Από το 1979 τα μέλη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου (ΜΕΚ) εκλέγονται απευθείας με καθολική ψηφοφορία, κάθε πέντε έτη.

Μέχρι τις εκλογές του 2004, το Κοινοβούλιο έχει 626 μέλη. Μετά, ο αριθμός των μελών του θα αυξάνεται λόγω των διευρύνσεων της ΕΕ. Ο αριθμός ΚΕΜ από κάθε χώρα είναι ο ακόλουθος: (σε αλφαβητική σειρά με βάση το όνομα της χώρας στη δική της γλώσσα):

	1999-2004	2004-2007	2007-2009
Βουλγαρία	–	–	18
Βέλγιο	25	24	24
Τσεχική Δημοκρατία	–	24	24
Δανία	16	14	14
Γερμανία	99	99	99
Εσθονία	–	6	6
Ελλάδα	25	24	24
Ισπανία	64	54	54
Γαλλία	87	78	78
Ιρλανδία	15	13	13
Ιταλία	87	78	78
Κύπρος	–	6	6
Λεττονία	–	9	9
Λιθουανία	–	13	13
Λουξεμβούργο	6	6	6
Ουγγαρία	–	24	24
Μάλτα	–	5	5
Κάτω Χώρες	31	27	27
Αυστρία	21	18	18
Πολωνία	–	54	54
Πορτογαλία	25	24	24
Ρουμανία	–	–	36
Σλοβενία	–	7	7
Σλοβακία	–	14	14
Φινλανδία	16	14	14
Σουηδία	22	19	19
Ηνωμένο Βασίλειο	87	78	78
(Ανώτατο) σύνολο	626	732	786

Οι σύνοδοι ολομελείας του Κοινοβουλίου πραγματοποιούνται συνήθως στο Στρασβούργο και οι έκτακτες σύνοδοι στις Βρυξέλλες. Το Κοινοβούλιο έχει 17 επιτροπές, οι οποίες διεκπεραιώνουν το προπαρασκευαστικό έργο για τις συνόδους ολομελείας και ορισμένες πολιτικές ομάδες που συνεδριάζουν κυρίως στις Βρυξέλλες. Η γενική γραμματεία έχει έδρα το Λουξεμβούργο.

Το Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο κατέχουν από κοινού τη νομοθετική εξουσία και την ασκούν με τρεις διαφορετικές διαδικασίες (εκτός από την απλή διαβούλευση).

Πρώτον, είναι η «διαδικασία συνεργασίας» η οποία θεσπίστηκε με την ενιαία ευρωπαϊκή πράξη το 1986. Με βάση αυτή τη διαδικασία, το Κοινοβούλιο διατυπώνει τη γνώμη του για τα σχέδια οδηγιών και κανονισμών που προτείνονται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, η οποία μπορεί να τροποποιήσει την πρότασή της για να λάβει υπόψη τη γνώμη του Κοινοβουλίου.

Δεύτερον, είναι η «διαδικασία της σύμφωνης γνώμης» η οποία επίσης θεσπίστηκε το 1986. Βάσει αυτής της διαδικασίας, το Κοινοβούλιο πρέπει να εκφράσει τη σύμφωνη γνώμη του για διεθνείς συμφωνίες τις οποίες διαπραγματεύεται η Επιτροπή και για κάθε προτεινόμενη διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθώς και για ορισμένα άλλα θέματα στα οποία περιλαμβάνονται οι αλλαγές του τρόπου εκλογής του Κοινοβουλίου.

Τρίτον, είναι η «διαδικασία συναπόφασης», η οποία θεσπίστηκε με τη συνθήκη του Μάαστριχτ (1992). Η διαδικασία αυτή παρέχει στο Κοινοβούλιο τις ίδιες εξουσίες με το Συμβούλιο, όταν εκδίδονται νομοθετικές πράξεις για ένα σύνολο σημαντικών θεμάτων που περιλαμβάνουν την ελεύθερη διακίνηση εργαζομένων, την εσωτερική αγορά, την εκπαίδευση, την έρευνα, το περιβάλλον, τα διευρωπαϊκά δίκτυα, την υγεία, τον πολιτισμό και την προστασία των καταναλωτών. Το Κοινοβούλιο διαθέτει την εξουσία να απορρίψει μια προταθείσα νομοθετική πράξη σε αυτούς τους τομείς, εάν η απόλυτη πλειοψηφία των ΜΕΚ καταψηφίσουν την «κοινή θέση» του Συμβουλίου. Όμως, το

θέμα μπορεί να παραπεμφθεί σε μια επιτροπή συνδιαλλαγής.

Η συνθήκη του Άμστερνταμ πρόσθετε άλλους 23 και η συνθήκη της Νίκαιας άλλους επτά τομείς στους οποίους εφαρμόζεται η διαδικασία συναπόφασης.

Το Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο έχουν επίσης κοινή αρμοδιότητα να εγκρίνουν τον προϋπολογισμό της ΕΕ. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υποβάλλει σχέδιο προϋπολογισμού το οποίο συζητείται στο Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο. Το Κοινοβούλιο μπορεί να απορρίψει τον προταθέντα προϋπολογισμό και το έχει ήδη πράξει αρκετές φορές. Σε αυτή την περίπτωση, η όλη διαδικασία του προϋπολογισμού πρέπει να ξεκινήσει από την αρχή. Το Κοινοβούλιο έχει χρησιμοποιήσει πλήρως την εξουσία του στον τομέα του προϋπολογισμού για να επηρεάσει τη διαδικασία διαμόρφωσης πολιτικών της ΕΕ. Παρ' όλα αυτά, οι περισσότερες δαπάνες της ΕΕ για τη γεωργία υπόκεινται στον έλεγχο του Κοινοβουλίου.

Το Κοινοβούλιο είναι η κινητήρια δύναμη για τη διαμόρφωση των ευρωπαϊκών πολιτικών. Είναι το πρώτο βήμα διαλόγου της ΕΕ, ένας χώρος στον οποίο πρέπει να συναντηθούν και να ζυμωθούν οι πολιτικές απόψεις και οι εθνικές απόψεις όλων των κρατών μελών. Έτσι είναι απολύτως φυσικό το Κοινοβούλιο να αποτελεί την αφετηρία πολλών πολιτικών πρωτοβουλιών.

Οι συζητήσεις στο Κοινοβούλιο πραγματοποιούνται από τις πολιτικές ομάδες. Οι μεγαλύτερες από αυτές είναι:

- το Ευρωπαϊκό Λαϊκό Κόμμα (Χριστιανοδημοκράτες) και οι Ευρωπαίοι Δημοκράτες — η ομάδα EPP-ED·
- το κόμμα των Ευρωπαίων Σοσιαλιστών-PES.

Το Κοινοβούλιο έχει διαδραματίσει καθοριστικό ρόλο στη σύνταξη του χάρτη των θεμελιωδών δικαιωμάτων της ΕΕ (που ανακοινώθηκε τον Δεκέμβριο του 2000) και στη σύσταση της ευρωπαϊκής Συνέλευσης μετά τη σύνοδο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Λάακεν τον Δεκέμβριο του 2001.

Επίσης, το Κοινοβούλιο ασκεί τον δημοκρατικό έλεγχο της Ένωσης. Έχει την εξουσία να αποπέμψει την Επιτροπή ψηφίζοντας πρόταση δυσπιστίας σε βάρος της (για την απόφαση αυτή απαιτείται πλειοψηφία δύο τρίτων των ψηφισάντων). Ελέγχει τη σωστή διαχείριση και εφαρμογή των πολιτικών της ΕΕ, παραδείγματος χάρη εξετάζοντας τις εκθέσεις του Ελεγκτικού Συνεδρίου και υποβάλλοντας προφορικές και γραπτές ερωτήσεις στην Επιτροπή και το Συμβούλιο. Επίσης, ο εκάστοτε πρόεδρος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου υποβάλλει έκθεση στο Κοινοβούλιο σχετικά με τις αποφάσεις που λαμβάνουν οι πολιτικοί ηγέτες της ΕΕ.

Ο **Πατ Κοξ** εξελέγη πρόεδρος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου το 2002.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή

Η Επιτροπή είναι ένα από τα βασικά θεσμικά όργανα της ΕΕ. Μέχρι την 1η Μαΐου 2004 έχει 20 μέλη (από δύο μέλη έχουν η Γαλλία, η Γερμανία, η Ιταλία, η Ισπανία και το Ηνωμένο Βασίλειο και από ένα μέλος όλες οι άλλες χώρες) που διορίζονται για περίοδο πέντε ετών από τα κράτη μέλη και εγκρίνονται από το Κοινοβούλιο.

Από την 1η Μαΐου 2004 και μετά, όταν προσχωρήσουν τα νέα κράτη μέλη στην ΕΕ, η κάθε χώρα θα διαθέτει από έναν επίτροπο.

Η Επιτροπή ενεργεί με πλήρη πολιτική ανεξαρτησία. Αποστολή της είναι να προσταξίζει το συμφέρον της ΕΕ συνολικά και για το σκοπό αυτό δεν πρέπει να δέχεται υποδείξεις από καμία κυβέρνηση κράτους μέλους. Ως «Θεματοφύλακας των Συνθηκών», οφείλει να διασφαλίζει την εφαρμογή των κανονισμών και οδηγιών που εκδίδουν το Συμβούλιο και το Κοινοβούλιο. Σε αντίθετη περίπτωση, η Επιτροπή μπορεί να προσφύγει στο Δικαστήριο κατά οιαδήποτε μέρους που διαπράττει παράβαση προκειμένου να το υποχρεώσει να συμμορφωθεί με τη νομοθεσία της ΕΕ.

Η Επιτροπή είναι το μοναδικό θεσμικό όργανο που έχει το δικαίωμα να προτεί-

νει νέες νομοθετικές πράξεις της ΕΕ και μπορεί να παρεμβαίνει σε κάθε στάδιο για να επιτευχθεί συμφωνία τόσο στο εσωτερικό του Συμβουλίου όσο και μεταξύ του Συμβουλίου και του Κοινοβουλίου.

Ως εκτελεστικό όργανο της ΕΕ, η Επιτροπή εκτελεί τις αποφάσεις που λαμβάνει το Συμβούλιο, παραδείγματος χάρη όσον αφορά την κοινή γεωργική πολιτική. Η Επιτροπή είναι κατ' εξοχήν υπεύθυνη για την άσκηση των κοινών πολιτικών της ΕΕ, όπως οι πολιτικές στους τομείς της έρευνας, της αναπτυξιακής βοήθειας, η περιφερειακή πολιτική, κλπ. Διαχειρίζεται επίσης τον προϋπολογισμό για την άσκηση αυτών των πολιτικών.

Η Επιτροπή είναι υπόλογη στο Κοινοβούλιο και ολόκληρη η Επιτροπή οφείλει να παραιτηθεί ως σώμα, εάν το Κοινοβούλιο ψηφίσει πρόταση δυσπιστίας εναντίον της. Όταν αντιμετώπισε παρόμοια πρόταση δυσπιστίας, ο πρόεδρος **Ζακ Σαντέρ** υπέβαλε τη συλλογική παραίτηση της Επιτροπής στις 16 Μαρτίου 1999. Ο **Ρομάνο Πρόντι** ανέλαβε πρόεδρος της Επιτροπής για την περίοδο 1999-2004.

Η Επιτροπή στηρίζεται από μια δημόσια διοίκηση που αποτελείται από 36 «Γενικές Διευθύνσεις» (ΓΔ) και υπηρεσίες, οι οποίες έχουν ως έδρα κυρίως τις Βρυξέλλες και το Λουξεμβούργο. Σε αντίθεση με τις γραμματείες των παραδοσιακών διεθνών οργανισμών, η Επιτροπή διαθέτει δικούς της δημοσιονομικούς πόρους και, ως εκ τούτου, μπορεί να λειτουργεί με απόλυτη ανεξαρτησία.

Το Δικαστήριο

Το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, με έδρα το Λουξεμβούργο, αποτελείται από ένα δικαστή από κάθε χώρα της ΕΕ και επικουρείται από οκτώ γενικούς εισαγγελείς. Τα μέλη του διορίζονται με κοινή συμφωνία των κυβερνήσεων των κρατών μελών. Κάθε δικαστής διορίζεται για θητεία έξι ετών, η οποία είναι δυνατό να ανανεωθεί για μια ή δύο ακόμη περιόδους τριών ετών. Τα μέλη του Δικαστηρίου λειτουργούν με πλήρη αμεροληψία.

Αποστολή του Δικαστηρίου είναι να εξασφαλίζει την τήρηση του δικαίου της ΕΕ κατά την ερμηνεία και την εφαρμογή των Συνθηκών.

Το Δικαστήριο μπορεί να καταδικάσει κάθε κράτος μέλος της ΕΕ που δεν εκπληροί τις υποχρεώσεις του βάσει των Συνθηκών. Ελέγχει τη σωστή εφαρμογή των νομοθετικών πράξεων με προσφυγές ακυρώσεως και μπορεί να διαπιστώσει ότι το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο ή η Επιτροπή παρέλειψαν να ασκήσουν τα καθήκοντά τους.

Το Δικαστήριο είναι επίσης το μόνο θεσμικό όργανο που μπορεί, εάν το ζητήσουν τα εθνικά δικαστήρια, να εκδώσει απόφαση σχετικά με την ερμηνεία των Συνθηκών και την εγκυρότητα και την ερμηνεία των νομοθετικών πράξεων της ΕΕ. Έτσι, όταν παραπεμφθεί παρόμοιο ζήτημα ενώπιον ενός δικαστηρίου κράτους μέλους, το εν λόγω δικαστήριο μπορεί —και σε ορισμένες περιπτώσεις οφείλει— να ζητήσει από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο να εκδώσει προδικαστική απόφαση.

Το σύστημα αυτό διασφαλίζει ότι η νομοθεσία της ΕΕ ερμηνεύεται και εφαρμόζεται με τον ίδιο ακριβώς τρόπο σε ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Οι Συνθήκες αναθέτουν ρητά στο Δικαστήριο να κρίνει αν η νομοθεσία της ΕΕ σέβεται τα θεμελιώδη δικαιώματα των πολιτών της ΕΕ και να εκδίδει αποφάσεις για ζητήματα προσωπικής ελευθερίας και ασφάλειας.

Το Πρωτοδικείο, που δημιουργήθηκε το 1989 και αποτελείται από ένα δικαστή από κάθε χώρα της ΕΕ, είναι αρμόδιο να εκδίδει αποφάσεις για συγκεκριμένες υποθέσεις, ιδίως για αγωγές που ασκούν εταιρείες ή ιδιώτες κατά των οργάνων της ΕΕ και να επιλύει διαφορές μεταξύ των θεσμικών οργάνων και του προσωπικού που εργάζεται σε αυτά.

Το Ελεγκτικό Συνέδριο

Το Ελεγκτικό Συνέδριο, που θεσπίστηκε το 1977, αποτελείται από ένα μέλος από

κάθε χώρα της ΕΕ, που διορίζεται για διάστημα έξι ετών με συμφωνία μεταξύ των κρατών μελών μετά από διαβούλευση με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Το Ελεγκτικό Συνέδριο ελέγχει αν όλα τα έσοδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχουν εισπραχθεί και όλες οι δαπάνες της έχουν πραγματοποιηθεί με νόμιμο και κανονικό τρόπο και αν η διαχείριση του προϋπολογισμού της ΕΕ είναι σωστή. Έχει δικαίωμα να ελέγχει τους λογαριασμούς κάθε οργανισμού ο οποίος διαχειρίζεται κεφάλαια της ΕΕ και, ενδεχομένως, να παραπέμψει ορισμένα θέματα στο Δικαστήριο.

Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή

Όταν λαμβάνουν αποφάσεις για πολιτικές που εμπίπτουν στις συνθήκες ΕΚ και Ευρατόμ, το Συμβούλιο και η Επιτροπή ζητούν τη γνώμη της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής (ΕΟΚΕ). Τα μέλη της αντιπροσωπεύουν τις διάφορες ομάδες συμφερόντων, που όλες μαζί συναποτελούν την «οργανωμένη κοινωνία των πολιτών» και διορίζονται από το Συμβούλιο για τετραετή θητεία.

Η γνώμη της ΕΟΚΕ πρέπει να ζητείται πριν από τη λήψη αποφάσεων για πολλούς τομείς (απασχόληση, Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, επαγγελματική κατάρτιση, κλπ.). Η επιτροπή μπορεί, επίσης, να εκδίδει γνωμοδοτήσεις και με δική της πρωτοβουλία για άλλα ζητήματα που θεωρεί σημαντικά.

Η Επιτροπή των Περιφερειών

Η Επιτροπή των Περιφερειών (ΕτΠ), που ιδρύθηκε με τη συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση, αποτελείται από αντιπροσώπους περιφερειακής και τοπικής διακυβέρνησης, οι οποίοι προτείνονται από τα κράτη μέλη και διορίζονται από το Συμβούλιο για τετραετή θητεία. Βάσει της Συνθήκης, το Συμβούλιο και η Επιτροπή οφείλουν να ζητούν τη γνώμη της ΕτΠ για θέματα που αφορούν τις περιφέρειες και η Επιτροπή των Περιφερειών μπορεί επίσης να εκδίδει γνωμοδοτήσεις με δική της πρωτοβουλία.

Η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων

Η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (ΕΤΕπ), που έχει έδρα το Λουξεμβούργο, χρηματοδοτεί έργα για την ενίσχυση των λιγότερο αναπτυγμένων περιφερειών της ΕΕ και για να βοηθήσει τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις να γίνουν ανταγωνιστικότερες.

Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα

Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ), που έχει έδρα τη Φραγκφούρτη, είναι υπεύθυνη για τη διαχείριση του ευρώ και της νομισματικής πολιτικής της ΕΕ. Ο τρόπος λειτουργίας της περιγράφεται λεπτομερέστερα στο κεφάλαιο 7.

Η Ευρωπαϊκή Συνέλευση

Τα θεσμικά και τα άλλα όργανα που περιγράφονται προηγουμένως αποτελούν τους βασικούς κρίκους στον μηχανισμό λήψης αποφάσεων της ΕΕ. Όμως απαιτείται συνολική επανεξέταση του συστήματος για να μπορέσει η ΕΕ να συνεχίσει να λειτουργεί αποτελεσματικά. Γι' αυτό το λόγο, η σύνοδος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Λάακεν, τον Δεκέμβριο του 2001, αποφάσισε τη δημιουργία της Ευρωπαϊκής Συνέλευσης. Τα 105 μέλη της αντιπροσώπευαν τις κυβερνήσεις των κρατών μελών και των υποψήφιων χωρών, τα εθνικά κοινοβούλια, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, υπό την προεδρία του πρώην γάλλου προέδρου **Βαλερί Ζισκάρ ντ' Εστέν**. Αποστολή της Συνέλευσης ήταν να προτείνει ένα νέο τρόπο διοίκησης της Ευρωπαϊκής Ένωσης μετά τη διεύρυνση.

Η ΕΕ αντιμετωπίζει δύο βασικές προκλήσεις. Πρώτον, η διεύρυνση κατά τη μία ή τις δύο επόμενες δεκαετίες θα έχει σαν αποτέλεσμα ο συνολικός αριθμός των κρατών μελών να αυξηθεί ενδεχομένως σε 30 ή 35. Είναι δυνατό να πιστευτεί κανείς ότι το Συμβούλιο μπορεί να λαμβάνει αποφάσεις με ομοφωνία για οποιοδήποτε θέμα με τόσο πολλούς υπουρ-

γούς γύρω από το τραπέζι; Δεν θα παρλύσει ο μηχανισμός λήψης αποφάσεων της ΕΕ; Πώς θα κυβερνάται η Ένωση; Ποιος θα εκπροσωπεί την Ευρώπη στη διεθνή σκηνή; Ποια θα είναι τα τελικά σύνορα της Ευρωπαϊκής Ένωσης; Εξάλλου, το Συμβούλιο της Ευρώπης (που δεν είναι όργανο της ΕΕ) έχει ήδη 45 κράτη μέλη στα οποία περιλαμβάνονται η Ρωσία, η Ουκρανία, η Τουρκία και οι Χώρες του Καυκάσου.

Δεύτερον, οι πολίτες της ΕΕ θέλουν να συμμετέχουν ενεργότερα στη διαμόρφωση των πολιτικών της ΕΕ, αλλά δυσκολεύονται να κατανοήσουν το πολύ περίπλοκο σύστημα λήψης αποφάσεων και θεωρούν ότι οι «Βρυξέλλες» βρίσκονται πάρα πολύ μακριά από την καθημερινή ζωή τους. Έτσι προέκυψε η ανάγκη να υπάρξει ένα Σύνταγμα που θα ορίζει σαφώς ποιος είναι υπεύθυνος να κάνει τι στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Ένα Σύνταγμα που να ορίζει τις εξουσίες και τις αρμοδιότητες του κάθε οργάνου της ΕΕ και ποιες θα είναι οι αρμοδιότητες των περιφερειακών διοικήσεων και των εθνικών κυβερνήσεων.

Η ΕΕ πρέπει να επινοήσει μια νέα μορφή «διακυβέρνησης» που θα είναι απλούστερη, δημοκρατικότερη και θα φέρει την Ευρώπη πιο κοντά στους πολίτες της. Έτσι, η Συνέλευση συνέταξε ένα Σύνταγμα που είχε στόχο να ικανοποιήσει αυτές τις ανάγκες και παρουσιάστηκε στη σύνοδο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου τον Ιούλιο του 2003.

Το Σύνταγμα θα έχει θεμελιώδη σημασία για το μέλλον της Ένωσης. Είναι το βασικό θέμα των συζητήσεων της διακυβερνητικής διάσκεψης (ΔΚΔ) που άρχισε στις 4 Οκτωβρίου 2003 και θα αποτελέσει σημαντικό θέμα του διαλόγου ενόψει των εκλογών για την ανάδειξη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου τον Ιούνιο του 2004.

Προς ένα ευρωπαϊκό Σύνταγμα

Στη σύνοδό του, που πραγματοποιήθηκε στη Θεσσαλονίκη στις 19 και 20 Ιουνίου 2003, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο χαιρέτισε το σχέδιο Συνταγματικής Συνθήκης που υπέβαλε ο κ. Βαλερί Ζισκάρ ντ' Εστέν, πρόεδρος της Συνέλευσης. Οι πολιτικοί αρχηγοί της ΕΕ περιέγραψαν το σχέδιο ως «καλή βάση για την έναρξη της διακυβερνητικής διάσκεψης» τον Οκτώβριο του 2003.

Το σχέδιο προτείνει, μεταξύ άλλων:

- Την εκλογή προέδρου του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου με ειδική πλειοψηφία για θητεία δύομισι ετών, με δυνατότητα μίας ανανέωσης.
- Την εκλογή του προέδρου της Επιτροπής με πλειοψηφία των μελών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. Πρέπει να προτείνεται από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, λαμβανομένου υπόψη του αποτελέσματος των εκλογών για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.
- Το διορισμό ενός υπουργού εξωτερικών της ΕΕ. Το πρόσωπο αυτό πρέπει να είναι ταυτόχρονα αντιπρόεδρος της Επιτροπής και μέλος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου.
- Την ενσωμάτωση του χάρτη των θεμελιωδών δικαιωμάτων στη Συνθήκη.
- Η Ευρωπαϊκή Ένωση πρέπει να αποκτήσει νομική προσωπικότητα.
- Την επέκταση της ειδικής πλειοψηφίας στο Συμβούλιο σε περισσότερους τομείς.
- Την ενίσχυση της νομοθετικής και δημοσιονομικής εξουσίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου.
- Τον σαφέστερο καθορισμό των εξουσιών και των αρμοδιοτήτων της Ένωσης και των κρατών μελών της.
- Τα εθνικά κοινοβούλια πρέπει να εξασφαλίζουν ότι η ΕΕ τηρεί την αρχή της επικουρικότητας.

5 Με τι ασχολείται η Ένωση

Τα άτομα που συνέταξαν τη συνθήκη της Ρώμης καθόρισαν την ακόλουθη αποστολή για την Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα: *«με τη δημιουργία μιας κοινής αγοράς και την προοδευτική προσέγγιση της οικονομικής πολιτικής των κρατών μελών, να προάγει την αρμονική ανάπτυξη των οικονομικών δραστηριοτήτων στο σύνολο της Κοινότητας, τη συνεχή και ισόρροπη επέκταση της οικονομίας, αυξημένη σταθερότητα, επιταχυνόμενη ανύψωση του βιοτικού επιπέδου και σχέσεις περισσότερο στενές μεταξύ των κρατών μελών που συνενώνει».*

Οι στόχοι αυτοί έχουν σε μεγάλο βαθμό επιτευχθεί χάρη στην ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων, των προσώπων, των υπηρεσιών και των κεφαλαίων και στην πολιτική της ΕΕ για τη διασφάλιση θεμιτού ανταγωνισμού μεταξύ των επιχειρήσεων και την προστασία των συμφερόντων των καταναλωτών. Η ενιαία αγορά ολοκληρώθηκε το 1993 και το ευρώ τέθηκε σε κυκλοφορία το 2002.

Όμως, για να μπορέσουν όλοι οι τομείς της οικονομίας και όλες οι περιφέρειες της

Ευρώπης να επωφεληθούν από αυτά τα επιτεύγματα, πρέπει να στηρίζονται από «διαρθρωτικές πολιτικές» που χρηματοδοτούνται και συνεχίζονται με τη δέσμευση και την αποφασιστικότητα της ίδιας της ΕΕ.

Οι πολιτικοί ηγέτες της Ευρώπης αντιλήφθηκαν έγκαιρα ότι ευρωπαϊκή αλληλεγγύη σημαίνει ανάληψη δράσης για την ενίσχυση της «οικονομικής και κοινωνικής συνοχής» — με άλλα λόγια για να μειωθεί το χάσμα ανάμεσα στις πλουσιότερες και τις φτωχότερες περιφέρειες. Στην πράξη, αυτό είχε σαν αποτέλεσμα τη θέσπιση περιφερειακών και κοινωνικών πολιτικών οι οποίες αποκτούσαν όλο και μεγαλύτερη βαρύτητα μετά από κάθε διαδοχική διεύρυνση της ΕΕ.

Περιφερειακή δράση

Η περιφερειακή πολιτική της ΕΕ συνίσταται κυρίως στη διάθεση κεφαλαίων από τον προϋπολογισμό της ΕΕ στις μειονεκτικές περιφέρειες και τις ομάδες πληθυσμού. Το συνολικό ποσό που χορηγήθηκε

την περίοδο 2000-2006 ανέρχεται σε 213 δισ. EUR. Τα κεφάλαια αυτά χρησιμοποιούνται για να ενθαρρυνθεί η ανάπτυξη των καθυστερημένων περιφερειών, για την ανασυγκρότηση των παλαιών βιομηχανικών περιοχών, για να βοηθηθούν οι νέοι και μακροχρόνια άνεργοι να βρουν εργασία, για τον εκσυγχρονισμό της γεωργίας και την ενίσχυση των μειονεκτικών αγροτικών περιοχών.

Τα κεφάλαια διατίθενται μέσω ειδικών ταμείων — του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ), του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου (ΕΚΤ), του Χρηματοδοτικού Μέσου Προσανατολισμού της Αλιείας (ΧΜΠΑ) και του Ευρωπαϊκού Γεωργικού Ταμείου Προσανατολισμού και Εγγυήσεων (ΕΓΤΠΕ, που είναι επίσης γνωστό και με το γαλλικό αρκτικόλεξό του FEOGA).

Τα κεφάλαια αυτά συμπληρώνουν ή συμβάλλουν στην πραγματοποίηση επενδύσεων από τον ιδιωτικό τομέα και από τις εθνικές και περιφερειακές διοικήσεις. Για να εστιαστούν τα κεφάλαια αυτά στους τομείς στους οποίους θα έχουν το μεγαλύτερο δυνατό αποτέλεσμα, η ΕΕ έχει καθορίσει τρεις στόχους προτεραιότητας.

- Ο στόχος 1 αφορά την ανάπτυξη των περιφερειών στις οποίες ο παραγόμενος πλούτος διά του αριθμού των κατοίκων —που είναι γνωστός με τον όρο «κατά κεφαλήν ακαθάριστο εγχώριο προϊόν (ΑΕΠ)»— είναι καλύτερος από το 75 % του μέσου όρου της ΕΕ. Η ενίσχυση αυτή, που ανέρχεται σε 135 δισ. EUR, αντιπροσωπεύει τα δύο τρίτα των συνολικών κεφαλαίων τα οποία διατίθενται για την περιφερειακή πολιτική την περίοδο 2000-2006. Έχει στόχο να ωφελήσει περίπου 50 περιφέρειες οι οποίες αντιπροσωπεύουν το 22 % του πληθυσμού της ΕΕ. Χρησιμοποιείται για την ανάπτυξη της οικονομίας αυτών των περιφερειών μέσω της δημιουργίας των αναγκαίων υποδομών, της παροχής καλύτερης κατάρτισης στον τοπικό πληθυσμό και την ενθάρρυνση των επενδύσεων σε τοπικές επιχειρήσεις.
- Ο στόχος 2 αφορά την ενίσχυση των άλλων περιφερειών που αντιμετωπίζουν δυσκολίες. Οι περιοχές αυτές είναι περιοχές στο στάδιο της αναδιάρθρωσης της οικονομίας τους, παρακμάζουσες αγροτικές περιοχές, περιοχές αλιείας σε περίοδο κρίσης ή αστικές περιοχές με σοβαρά προβλήματα.

- Ο στόχος 3 επιδιώκει την καταπολέμηση της ανεργίας μέσω του εκσυγχρονισμού των συστημάτων επαγγελματικής κατάρτισης και της δημιουργίας θέσεων εργασίας.

Στα ειδικά προγράμματα που προωθούν αυτούς τους στόχους περιλαμβάνονται το **Interreg** το οποίο προωθεί τη συνεργασία μεταξύ χωρών και μεταξύ περιφερειών και το **Urban** που στηρίζει τη βιώσιμη ανάπτυξη πόλεων και αστικών περιοχών που αντιμετωπίζουν κρίση.

Εκτός από αυτά τα «διαρθρωτικά ταμεία», υπάρχει και το Ταμείο Συνοχής. Το ταμείο αυτό χρηματοδοτεί υποδομές μεταφορών και έργα στον τομέα του περιβάλλοντος στις χώρες της ΕΕ με κατά κεφαλήν ΑΕΠ κατώτερο του 90 % του μέσου όρου της ΕΕ. Οι χώρες αυτές μέχρι σήμερα ήταν η Ελλάδα, η Ιρλανδία, η Πορτογαλία και η Ισπανία.

Αυτά τα διαρθρωτικά προγράμματα, που χρηματοδοτούνται από την Ευρωπαϊκή Ένωση, συνέβαλαν στη σύγκλιση των οικονομιών των χωρών της. Αυτή η οικονομική «σύγκλιση» είναι και αποτέλεσμα των δράσεων των κυβερνήσεων της ΕΕ για να ικανοποιήσουν τις απαιτήσεις της οικονομικής και νομισματικής ένωσης.

Επέκταση της διαρθρωτικής πολιτικής στα νέα κράτη μέλη

Η διεύρυνση της Ένωσης που θα περιλάβει δέκα νέα κράτη μέλη θα αποτελέσει σημαντική πρόκληση για την οικονομική και κοινωνική συνοχή, διότι η ανάπτυξη ορισμένων από αυτές τις περιοχές υστερεί πολύ σε σχέση με τις υπόλοιπες περιφέρειες της ΕΕ. Πράγματι, η διεύρυνση θα δημιουργήσει μεγαλύτερη ανομοιομορφία στην Ένωση και θα απαιτήσει περισσότερες προσπάθειες τομεακών και περιφερειακών προσαρμογών.

Χρησιμοποιούνται ήδη ορισμένα «μέσα» για να βοηθηθούν οι υποψήφιες χώρες. Πρώτο είναι το πρόγραμμα **Phare** που χορηγεί ενίσχυση στις υποψήφιες χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης. Κατά την περίοδο 2000-2006, οι χώρες αυτές θα λάβουν συνολική «προενταξιακή ενίσχυση» 10,9 δισ. EUR.

Δεύτερο είναι το **ISPA** (Μέσο Προενταξιακών Διαρθρωτικών Πολιτικών-ΜΠΔΠ),

το οποίο χρηματοδοτεί έργα στους τομείς του περιβάλλοντος και των μεταφορών και διαθέτει προϋπολογισμό 7,2 δισ. EUR.

Τρίτον, το **Sapard** (Μέσο για τη Χρηματοδότηση της Γεωργίας) έχει προϋπολογισμό 3,6 δισ. EUR.

Μετά την προσχώρηση των νέων κρατών μελών, τα προγράμματα των διαρθρωτικών ταμείων και τα έργα του Ταμείου Συνοχής θα αντικαταστήσουν την προετταξιακή ενίσχυση.

Η κοινωνική διάσταση

Στόχος της κοινωνικής πολιτικής της ΕΕ είναι να εξαλείψει τις σημαντικότερες ανισότητες στην ευρωπαϊκή κοινωνία. Το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ) ιδρύθηκε το 1961 για να προωθήσει τη δημιουργία θέσεων απασχόλησης και να βοηθήσει τους εργαζόμενους να μετακινηθούν από μια μορφή εργασίας και από μια γεωγραφική περιοχή σε μια άλλη. Το 2003, διατέθηκαν για το ΕΚΤ 4,8 δισ. EUR από τον προϋπολογισμό της ΕΕ.

Η χρηματοδοτική ενίσχυση δεν είναι ο μοναδικός τρόπος με τον οποίο η ΕΕ επιδιώκει να βελτιώσει τις κοινωνικές συνθήκες στην Ευρώπη. Η βοήθεια από μόνη της δεν θα μπορούσε ποτέ να λύσει όλα τα προβλήματα που προκαλούν η οικονομική ύφεση ή η περιφερειακή υπανάπτυξη. Η κοινωνική πρόοδος πηγάζει, πρωτίστως, από την οικονομική ανάπτυξη και προωθείται τόσο από τις εθνικές όσο και από τις κοινοτικές πολιτικές.

Η κοινωνική πρόοδος ενισχύεται επίσης με νομοθεσίες που εγγυώνται ορισμένα βασικά δικαιώματα για όλους τους πολίτες της ΕΕ. Ορισμένα από τα δικαιώματα αυτά ορίζονται στις Συνθήκες, παραδείγματος χάρι το δικαίωμα ίσης αμοιβής για ίση εργασία μεταξύ ανδρών και γυναικών. Άλλα δικαιώματα ορίζονται σε οδηγίες σχετικά με την προστασία των εργαζομένων (υγεία και ασφάλεια στην εργασία) και τα βασικά πρότυπα ασφαλείας.

Τον Δεκέμβριο του 1991, η σύνοδος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Μάαστριχτ ενέκρινε τον κοινοτικό χάρτη των βασικών κοινωνικών δικαιωμάτων, ο οποίος ορίζει τα δικαιώματα που πρέπει να έχουν

όλοι οι εργαζόμενοι στην ΕΕ: ελεύθερη κυκλοφορία· δίκαιη αμοιβή· βελτιωμένες συνθήκες εργασίας· κοινωνική προστασία· το δικαίωμα δημιουργίας ενώσεων και συλλογικών διαπραγματεύσεων· το δικαίωμα στην επαγγελματική κατάρτιση· ίση μεταχείριση γυναικών και ανδρών· ενημέρωση, διαπραγμάτευση και συμμετοχή των εργαζομένων· προστασία της υγείας και της ασφάλειας στο χώρο εργασίας· παροχή προστασίας στα παιδιά, τους ηλικιωμένους και τα άτομα με αναπηρίες. Τον Ιούνιο του 1997 στο Άμστερνταμ, ο χάρτης αυτός προσαρτήθηκε και αποτέλεσε αναπόσπαστο μέρος της Συνθήκης και εφαρμόζεται υποχρεωτικά σε όλα τα κράτη μέλη.

Πολιτική απασχόλησης

Κατά την τελευταία δεκαετία του 20ού αιώνα, οι πολίτες της ΕΕ ζητούσαν επιτακτικότερα από τις κυβερνήσεις τους να λάβουν αποτελεσματικότερα μέτρα για τη δημιουργία θέσεων εργασίας. Πώς θα μπορούσαν οι Ευρωπαίοι να πιστέψουν στα οφέλη της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης και να έχουν εμπιστοσύνη στο μέλλον της, όταν ποσοστό μεγαλύτερο του 10 % του εργατικού δυναμικού της ΕΕ (μέχρι το 1997) ήταν άνεργοι; Έτσι, ένα νέο κεφάλαιο για την απασχόληση προστέθηκε στη συνθήκη του Άμστερνταμ με το οποίο η δημιουργία θέσεων απασχόλησης ανάγεται σε προτεραιότητα της οικονομικής πολιτικής της ΕΕ.

Στη σύνοδο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου στο Λουξεμβούργο, στις 20 και 21 Νοεμβρίου 1997, οι αρχηγοί των 15 κρατών μελών συμφώνησαν να ακολουθήσουν μια συντονισμένη στρατηγική, έτσι ώστε πολιτικές της κάθε χώρας να γίνουν αποτελεσματικότερες. Η στρατηγική αυτή αφορούσε την παροχή καλύτερης επαγγελματικής κατάρτισης, την παροχή βοήθειας για τη δημιουργία νέων επιχειρήσεων και τη βελτίωση του «κοινωνικού διαλόγου», δηλαδή των σχέσεων μεταξύ εργοδοτών και εργαζομένων. Καθόρισε κατευθυντήριες γραμμές για την ανάπτυξη της απασχόλησης. Η πρόοδος της εφαρμογής αυτών των κατευθυντήριων γραμμών εξετάζεται σε τακτά διαστήματα από τα κράτη μέλη και τα όργανα της ΕΕ με τη χρησιμοποίηση μιας κοινά αποδεκτής διαδικασίας αξιολόγησης.

Η σύνοδος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Λισσαβόνας, τον Μάρτιο του 2000, ενίσχυσε και διεύρυνε το πεδίο της «στρατηγικής του Λουξεμβούργου». Η στρατηγική αυτή έγινε γνωστή ως «στρατηγική της Λισσαβόνας» και καθόρισε ένα νέο και πολύ φιλόδοξο στόχο: να γίνει η ΕΕ, μέσα σε μια δεκαετία, «η ανταγωνιστικότερη και δυναμικότερη οικονομία της γνώσης στον κόσμο, ικανή για βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη με περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας και με μεγαλύτερη κοινωνική συνοχή». (Βλέπε κεφάλαιο 8: Προς μια κοινωνία που βασίζεται στη γνώση).

Η χρηματοδότηση των κοινών πολιτικών

Το Μάρτιο του 1999, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Βερολίνου ενέκρινε το συνολικό μέγεθος και τη μορφή των οικονομικών της ΕΕ για την περίοδο 2000-2006. Η συμφωνία αυτή ονομάστηκε «Πρόγραμμα δράσης 2000» και είχε στόχο να εξασφαλίσουν οι απαραίτητοι χρηματοδοτικοί πόροι για την υλοποίηση των πολιτικών της ΕΕ και, ταυτόχρονα, να προετοιμασθεί η διεύρυνση.

Είχε επίσης στόχο να εφαρμοσθεί μια αυστηρή δημοσιονομική πολιτική της ΕΕ για να βεβαιωθούν οι ευρωπαίοι φορολογούμενοι ότι τα κεφάλαια της ΕΕ επρόκειτο να χρησιμοποιηθούν με σωστό και αποτελεσματικό τρόπο. Οι «ίδιοι πόροι» της ΕΕ, οι οποίοι αποτελούνται κυρίως από τα έσοδα που προέρχονται από τον ΦΠΑ και τις συνεισφορές των κρατών μελών με βάση το ακαθάριστο εθνικό προϊόν τους (ΑΕΠ), δεν θα ήταν δυνατό να υπερβαίνουν το 1,27 % του ΑΕΠ της Ένωσης την περίοδο 2000-2006.

Αυτή η δημοσιονομική πειθαρχία κρίθηκε ότι θα επέτρεπε στην ΕΕ να καλύψει το κόστος της διεύρυνσης μέχρι το 2006, χωρίς να υπονομευθούν οι πολιτικές αλληλεγγύης που εφαρμόζονταν ήδη και χωρίς να εμποδίζεται η Ένωση να αναπτύσσει νέες δραστηριότητες. Ο συνολικός προϋπολογισμός της ΕΕ για το 2003 είναι χαμηλότερος από 100 δισ. EUR, σε σαφώς χαμηλότερο επίπεδο από το ανώτατο όριο που συμφωνήθηκε στο Βερολίνο.

Η μεταρρύθμιση της κοινής γεωργικής πολιτικής

Στη σύνοδο κορυφής του Βερολίνου, όπου εγκρίθηκαν οι ρυθμίσεις του «Προγράμματος δράσης 2000», το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο αποφάσισε τη μεταρρύθμιση της κοινής γεωργικής πολιτικής (ΚΓΠ), με στόχο να μειωθούν οι γεωργικές δαπάνες και να διατηρηθεί η ανταγωνιστικότητα της ευρωπαϊκής γεωργίας.

Οι στόχοι της ΚΓΠ, όπως ορίστηκαν στη συνθήκη της Ρώμης, έχουν σε μεγάλο βαθμό επιτευχθεί: η εξασφάλιση ενός δίκαιου βιοτικού επιπέδου στον γεωργικό πληθυσμό· η σταθεροποίηση των αγορών· η διασφάλιση λογικών τιμών κατά την προσφορά αγαθών στους καταναλωτές· ο εκσυγχρονισμός των γεωργικών διαρθρώσεων. Και οι άλλες αρχές που εγκρίθηκαν με την πάροδο του χρόνου λειτούργησαν επίσης ικανοποιητικά. Υπάρχει ασφάλεια εφοδιασμού των καταναλωτών και οι τιμές των γεωργικών προϊόντων είναι σταθερές, προστατευόμενες από διακυμάνσεις στην παγκόσμια αγορά.

Όμως, η ΚΓΠ υπήρξε θύμα της επιτυχίας της. Όσο εκσυγχρονίζονταν οι μέθοδοι της γεωργίας και αυξανόταν η ανταγωνιστικότητα της γεωργίας στην Ευρώπη, όλο και περισσότερα άτομα εγκατέλειπαν την ύπαιθρο και τη γεωργική δραστηριότητα, με αποτέλεσμα το εργατικό δυναμικό της ΕΕ που ασχολείται με τη γεωργία να συρρικνωθεί από 20 % σε λιγότερο από 5 %. Η παραγωγή αυξήθηκε πολύ περισσότερο από την κατανάλωση και ο προϋπολογισμός της ΕΕ έπρεπε να υφίσταται το βαρύ κόστος της διάθεσης των πλεονασμάτων της παραγωγής. Επιπλέον, η παραγωγή επιδοτούνταν. Το 2002, οι γεωργικές επιδοτήσεις, σύμφωνα με τις διατάξεις της ΚΓΠ ανέρχονταν ακόμη σε 45,4 δισ. EUR, δηλαδή το 40 % του συνολικού προϋπολογισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Έπρεπε, λοιπόν, να ληφθούν μέτρα για τη μεταρρύθμιση αυτής της πολιτικής και αυτός ήταν ο λόγος που το Πρόγραμμα δράσης 2000 τροποποίησε τους στόχους και τις μεθόδους της ΚΓΠ. Ο βασικός στόχος είναι πλέον να ενθαρρυνθούν οι γεωργοί να παράγουν προϊόντα υψηλής ποιότητας σε ποσότητες που να ανταποκρίνονται περισσότερο στη ζήτηση και να

εγκαταλείψουν τις μεθόδους εντατικής παραγωγής που προκαλούν ζημία στο περιβάλλον. Οι ενισχύσεις που παρέχονται στους γεωργούς δεν εξαρτώνται πλέον από την ποσότητα των αγαθών που παράγουν.

Η μεταρρύθμιση αυτή αρχίζει να έχει αποτελέσματα: η παραγωγή έχει μειωθεί. Η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι ένας από τους μεγαλύτερους εξαγωγούς και εισαγωγείς γεωργικών τροφίμων στον κόσμο. Παρέχονται κίνητρα στους γεωργούς να χρησιμοποιούν βιώσιμους μεθόδους παραγωγής που προστατεύουν το περιβάλλον και διατηρούν το τοπίο της υπαίθρου. Ο νέος ρόλος των απασχολούμενων στη γεωργία είναι να διασφαλίζουν ένα επίπεδο οικονομικής δραστηριότητας σε κάθε αγροτική περιοχή και να διατηρούν την πολυμορφία των τοπίων της Ευρώπης. Η πολυμορφία αυτή και η αναγνώριση του «αγροτικού τρόπου ζωής», δηλαδή η αρμονική συμβίωση των ανθρώπων με τη γη, αποτελούν σημαντικό στοιχείο της ταυτότητας της Ευρώπης.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, η οποία είναι υπεύθυνη για τη διαχείριση της ΚΓΠ, πιστεύει ότι πρέπει να επιτευχθεί ακόμη μεγαλύτερη σύγκλιση ανάμεσα στα συμφέροντα των γεωργών και των καταναλωτών. Ο καταναλωτής έχει δικαίωμα να εφοδιάζεται με τρόφιμα υψηλής ποιότητας που να ικανοποιούν τις απαιτήσεις δημόσιας υγείας. Τη δεκαετία του 1990 και στις αρχές της δεκαετίας του 2000, οι πολιτικές της ΕΕ για την ασφάλεια των τροφίμων και την προστασία των ζώων απέτυχαν και αυτή η αποτυχία επέτρεψε να εξαπλωθούν στην Ευρώπη ο αφθώδης πυρετός και η «ασθένεια των τρελών αγελάδων» (σπογγώδης εγκεφαλοπάθεια των βοοειδών-ΣΕΒ). Για να σταματήσει η εξάπλωσή τους, χρειάστηκε να επιβληθούν απαγορεύσεις στις πωλήσεις και τις εμπορικές συναλλαγές.

Το 2002, η Επιτροπή πρότεινε και άλλες μεταρρυθμίσεις που θα έδιναν στην Ευρώπη τη δυνατότητα να επηρεάσει τις αποφάσεις του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου. Η Επιτροπή επιθυμεί να δοθεί το κύριο βάρος στην ποιότητα των τροφίμων, στην αρχή της προφύλαξης και στην υγεία των ζώων.

Παρομοίως, η Ευρωπαϊκή Ένωση άρχισε τη μεταρρύθμιση της αλιευτικής της

πολιτικής. Στόχος αυτής της μεταρρύθμισης είναι να περιορισθεί η υπερβάλλουσα αλιευτική ικανότητα των στόλων, να διατηρηθούν τα αποθέματα αλιείας και να χορηγηθεί χρηματοδοτική ενίσχυση στους εργαζόμενους στην αλιευτική βιομηχανία.

Βιώσιμη ανάπτυξη

Οι πολιτικές της ΕΕ εστιάζονταν αρχικά στη στήριξη της ενιαίας αγοράς, αλλά σταδιακά έπρεπε να περιλάβουν και άλλες πτυχές της καθημερινής ζωής και να αντιμετωπίσουν τις προκλήσεις της ευρωπαϊκής κοινωνίας: προστασία του περιβάλλοντος· δημόσια υγεία· δικαιώματα των καταναλωτών· ανταγωνισμός και ασφάλεια στις μεταφορές· εκπαίδευση και πρόσβαση στον πολιτισμό.

Για να αντιμετωπιστούν αποτελεσματικά τα ζητήματα που υπερβαίνουν τα εθνικά σύνορα, απαιτείται συντονισμένη διεθνής δράση. Τα περισσότερα διασυνοριακά ζητήματα δεν είναι δυνατό να επιλυθούν χωρίς νομοθεσία στο επίπεδο της ΕΕ και χρηματοδότηση σε τέτοια κλίμακα που μόνο η ΕΕ μπορεί να εξασφαλίσει. Για να δοθεί απάντηση στις ανησυχίες των πολιτών, η συνθήκη του Άμστερνταμ παραχώρησε στην Ευρωπαϊκή Ένωση πολύ μεγαλύτερες εξουσίες και αρμοδιότητες σε τομείς όπως η υγεία και η προστασία των καταναλωτών.

Το εντυπωσιακότερο παράδειγμα του τρόπου με τον οποίο τα όργανα της Κοινότητας λαμβάνουν υπόψη την κοινή γνώμη είναι ασφαλώς ο τομέας της **προστασίας του περιβάλλοντος**. Οι πολίτες έχουν συνειδητοποιήσει ότι η ρύπανση δεν έχει σύνορα, ότι απαιτείται προστασία της φυσικής μας κληρονομιάς και ότι ο κάθε πολίτης δικαιούται ασφαλή και υγιή προϊόντα και συνθήκες διαβίωσης. Έτσι, η Ευρωπαϊκή Ένωση έπρεπε να λάβει πολύ συγκεκριμένα μέτρα σε ένα μεγάλο φάσμα θεμάτων: θέσπιση προδιαγραφών για την ατμοσφαιρική ρύπανση σε επίπεδο ΕΕ· προστασία της ζώνης του όζοντος με τη μείωση των εκπομπών χλωροφθορανθράκων· βελτίωση των συστημάτων επεξεργασίας λυμάτων και αποβλήτων γενικά· παρακολούθηση της χρήσης των χημικών ουσιών· μείωση της ηχορύπανσης από τα οχήματα κ.ο.κ.

Η προστασία του περιβάλλοντος δεν εξασφαλίζεται μόνο με την ψήφιση αυστηρότερων νόμων. Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει χρηματοδοτήσει επίσης περιβαλλοντικά έργα και έχει χορηγήσει χρηματοδοτική βοήθεια σε επιχειρήσεις και σε βιομηχανίες για να συμμορφωθούν με την ευρωπαϊκή περιβαλλοντική νομοθεσία.

Στο Γιοχάννεσμπουργκ, τον Αύγουστο του 2002, τα Ηνωμένα Έθνη πραγματοποίησαν τη «σύνοδο κορυφής για τη βιώσιμη ανάπτυξη». Για να προετοιμαστεί γι' αυτή τη σύνοδο κορυφής, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο συνήλθε στη Βαρκελόνη τον Μάρτιο του ίδιου έτους. Καθόρισε μια σαφή προτεραιότητα για την ΕΕ: να κάνει τη δική της πολιτική βιώσιμης ανάπτυξης παράδειγμα για τον υπόλοιπο κόσμο. Η πολιτική πρέπει να περιλαμβάνει τη διατήρηση και βιώσιμη διαχείριση των φυσικών πόρων· ένα διεθνές σύστημα διαχείρισης του περιβάλλοντος· δράση για την ανάπτυξη της τεχνολογικής ικανότητας της Ευρώπης και περισσότερες προσπάθειες για να επωφεληθεί από αυτή την τεχνολογία και ο αναπτυσσόμενος κόσμος. Η σύνοδος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Βαρκελόνης έθεσε ως στόχο να αυξηθεί η επίσημη αναπτυξιακή βοήθεια στο 0,7 % του ΑΕΠ.

Πολλές είναι οι προκλήσεις σε αυτό τον τομέα. Πώς είναι δυνατό να ενθαρρυνθεί η οικονομική ανάπτυξη που έχει ζωτική σημασία για τις αναπτυσσόμενες χώρες, χωρίς να βλάπτεται το περιβάλλον; Ποιες πρέπει να είναι οι μέθοδοι διαχείρισης των υδάτινων πόρων; Πώς μπορούμε να αποκτήσουμε πρόσβαση σε αυτοτροφοδοτούμενες πηγές ενέργειας; Πώς θα σωθεί η Αφρική από την πείνα και τις αρρώστιες; Αυτά τα ζητήματα μπορούν να αντιμετωπιστούν αποτελεσματικότερα αν υπάρχει συντονισμένη δράση σε επίπεδο ΕΕ, αντί για μεμονωμένη δράση της κάθε ευρωπαϊκής χώρας.

Τεχνολογική καινοτομία

Οι ιδρυτές της Ευρωπαϊκής Ένωσης είχαν τη διορατικότητα να αντιληφθούν ότι η μελλοντική ευημερία της Ευρώπης θα εξαρτιόταν από την ικανότητά της να διατηρηθεί στην πρωτοπορία της τεχνολογίας. Αντιλήφθηκαν τα πλεονεκτήματα που θα προέκυπταν από την κοινή ευρωπαϊκή έρευνα. Έτσι, το 1958, παράλληλα

με την ΕΟΚ, ίδρυσαν την Ευρατόμ, την Ευρωπαϊκή Κοινότητα Ατομικής Ενέργειας. Η Ευρατόμ είχε στόχο να δώσει στα κράτη μέλη τα μέσα να αξιοποιήσουν από κοινού την πυρηνική ενέργεια για ειρηνικούς σκοπούς. Η Κοινότητα απέκτησε το δικό της Κοινό Κέντρο Ερευνών (ΚΚΕΡ) το οποίο αποτελείται από εννέα ερευνητικά ιδρύματα που είναι εγκατεστημένα σε τέσσερις διαφορετικές περιοχές: Ίσπρα (Ιταλία), Καρλσρούη (Γερμανία), Petten (Κάτω Χώρες) και Geel (Βέλγιο).

Όσο όμως επιταχύνονταν η επιστημονική και τεχνολογική καινοτομία, η ευρωπαϊκή έρευνα έπρεπε να διαφοροποιηθεί, συνενώνοντας όσο το δυνατό περισσότερους επιστήμονες και ερευνητές. Η ΕΕ έπρεπε να βρει νέους τρόπους χρηματοδότησης του έργου τους και νέες βιομηχανικές εφαρμογές για τις ανακαλύψεις τους.

Η κοινή έρευνα στο επίπεδο της ΕΕ έχει στόχο να συμπληρώσει τα εθνικά ερευνητικά προγράμματα. Εστιάζεται σε έργα που υλοποιούνται από διάφορα εργαστήρια διαφορετικών κρατών της ΕΕ. Χρηματοδοτεί τη βασική έρευνα σε τομείς όπως η ελεγχόμενη θερμοπυρηνική σύντηξη (μια εν δυνάμει ανεξάντλητη πηγή ενέργειας για τον 21ο αιώνα) μέσω του Κοινού Ευρωπαϊκού Προγράμματος Torus (JET). Ενθαρρύνει επίσης την Έρευνα και Τεχνολογική Ανάπτυξη (E & TA) σε βασικές βιομηχανίες, όπως η βιομηχανία ηλεκτρονικών και υπολογιστών, η οποία αντιμετωπίζει σκληρό ανταγωνισμό από περιοχές εκτός της Ευρώπης.

Τον Ιούνιο του 2002, η ΕΕ ενέκρινε το έκτο πρόγραμμα πλαίσιο E & TA που καλύπτει την περίοδο 2000-2006. Με προϋπολογισμό 17,5 δισ. EUR, το πρόγραμμα αυτό χρηματοδοτεί ένα σύνολο έργων στα οποία συμμετέχουν χιλιάδες ερευνητές από όλες τις χώρες της ΕΕ.

Το πρόγραμμα έχει επίσης στόχο να ενθαρρύνει την E & TA σε κάθε κράτος μέλος χωριστά και να αυξηθούν οι δαπάνες των κρατών μελών από 1,9 στο 3 % του ΑΕΠ τους. Στις προτεραιότητές του περιλαμβάνονται οι βιοεπιστήμες (γενετική και βιοτεχνολογίες), η θεραπεία σοβαρών ασθενειών, οι нанοτεχνολογίες, η αεροναυτική και η διαστημική έρευνα, τα συστήματα αυτοτροφοδοτούμενης ενέργειας, η παγκόσμια κλιματική αλλαγή και το οικοσύστημα.

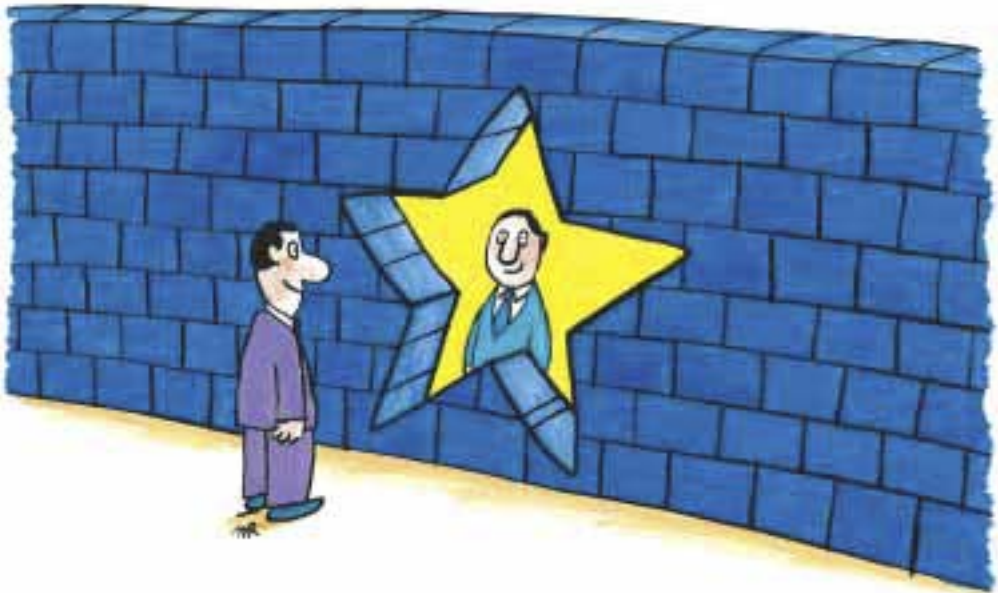
6 Η ενιαία αγορά

Το άρθρο 2 της συνθήκης της Ρώμης όρισε τον ακόλουθο στόχο για την Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (ΕΟΚ): «να προάγει την αρμονική ανάπτυξη των οικονομικών δραστηριοτήτων στο σύνολο της Κοινότητας, τη συνεχή και ισόρροπη επέκταση της οικονομίας, αυξημένη σταθερότητα, επιταχυνόμενη ανύψωση του βιοτικού επιπέδου και σχέσεις περισσότερο στενές μεταξύ των κρατών που συνενώνει».

Υπήρχαν δύο συμπληρωματικοί μεταξύ τους τρόποι για να επιτευχθούν αυτά. Ο ένας ήταν να ανοίξουν τα σύνορα και να επιτραπεί η ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων, των αγαθών και υπηρεσιών στο εσωτερικό της ΕΟΚ. Ο άλλος τρόπος ήταν να αναπτυχθούν σχέσεις αλληλεγγύης μεταξύ των κρατών μελών, με τον καθορισμό κοινών πολιτικών και χρηματοδοτικών μέσων.

Η ενιαία αγορά ολοκληρώθηκε τελικά την 1η Ιανουαρίου 1993, αν και δεν είχε τελειώσει πλήρως το όλο εγχείρημα. Γιατί χρειάστηκε περισσότερο από 40 χρόνια για να επιτευχθεί αυτό; Οι δασμοί είχαν καταργηθεί στο εσωτερικό της ΕΟΚ ήδη από τον Ιούνιο του 1968, 18 μήνες νωρίτερα από το χρονοδιάγραμμα. Γιατί υπήρξαν στη συνέχεια τόσες καθυστερήσεις; Διότι είναι πολύ ευκολότερο να εναρμονιστούν οι δασμοί από το να εναρμονισθεί η φορολογία. Επειδή οι κανόνες που διέπουν τα επαγγέλματα διαφέρουν από τη μια χώρα στην άλλη. Και επειδή, στις αρχές της δεκαετίας του '80, ένας συνδυασμός καλυμμένου προστατευτισμού και μιας πληθώρας νέων τεχνολογικών προδιαγραφών οδήγησαν σε ακόμα μεγαλύτερο διαχωρισμό των εθνικών αγορών.

Αυτό δεν είναι τόσο παράδοξο όσο φαίνεται. Ορισμένα από τα κράτη μέλη υπέ-

στησαν σοβαρότατο πλήγμα από την οικονομική ύφεση μετά τις δύο πετρελαϊκές κρίσεις το 1973 και το 1980. Οι χώρες αυτές κατέφυγαν στη λήψη προστατευτικών μέτρων για να προφυλάξουν τις αγορές τους από την οδυνηρή πίεση της αύξησης του παγκόσμιου ανταγωνισμού.

Έτσι, το 1985, η Επιτροπή, με πρόεδρο τον **Ζακ Ντελόρ**, δημοσίευσε μια εντυπωσιακή Λευκή Βίβλο. Επεσήμανε ότι η διευρυνόμενη Κοινότητα είχε τη δυνατότητα να γίνει μια ενιαία αγορά με περισσότερα από 300 εκατ. καταναλωτές. Αλλά έδειξε και με μεγάλη σαφήνεια ότι αυτό το τρομερό δυναμικό υπονομευόταν από πολλά εμπόδια: ουρές στα σημεία διέλευσης των συνόρων· τεχνικοί εμπορικοί φραγμοί· κλειστές αγορές για τις δημόσιες συμβάσεις... Το κόστος αυτής της αναποτελεσματικότητας, το «κόστος της μη Ευρώπης» όπως πολύ εύστοχα αποκαλέστηκε, υπολογίστηκε σε 200 δισ. EUR περίπου.

Η Λευκή Βίβλος ήταν το έναυσμα για να αναλάβουν δράση τα δώδεκα κράτη μέλη. Τον Φεβρουάριο του 1986, υπέγραψαν την ενιαία ευρωπαϊκή πράξη, η οποία καθόριζε χρονοδιάγραμμα για τη λήψη των 270 περίπου μέτρων που ήταν απαραίτητα για να ολοκληρωθεί η ενιαία αγορά μέχρι το 1993. Μετά από αυτό, η πρόοδος ήταν ταχεία. Όλες οι επιχειρήσεις, οι επαγγελματικές και εμπορικές ενώσεις προχώρησαν με ταχύ ρυθμό, προσαρμόζοντας τις στρατηγικές τους στους νέους κανόνες του παιχνιδιού. Οι ωφέλειες έγιναν σίγουρα αισθητές στην καθημερινή ζωή όλων, εφόσον προσφέρονταν όλο και μεγαλύτερο φάσμα αγαθών και υπηρεσιών και οι πολίτες είχαν τη δυνατότητα να κυκλοφορούν ελεύθερα στην Ευρώπη, είτε για εργασία είτε για αναψυχή.

Αυτός ο «ενάρετος κύκλος» της αυξημένης ελευθερίας διακίνησης, της ανταγωνιστικότητας και οικονομικής ανάπτυξης ήταν πλέον μη αναστρέψιμος. Οι φυσικοί, φορολογικοί και τεχνολογικοί φραγμοί έπεφταν ο ένας μετά τον άλλο, αν και εξακολουθούν να υπάρχουν ορισμένες διαφωνίες για ορισμένα ιδιαίτερα ευαίσθητα ζητήματα, όπως η εναρμόνιση της φορολόγησης των καταθέσεων.

Όταν υπάρχει ελευθερία κυκλοφορίας αγαθών, υπηρεσιών, προσώπων και κεφαλαίων στο εσωτερικό μιας ενιαίας αγοράς, τότε πρέπει να υπάρχουν και κανόνες που να διασφαλίζουν το δίκαιο ανταγωνισμό. Οι κανόνες αυτοί ορίζονται στη συνθήκη ΕΚ. Παραδείγματος χάρη, η Συνθήκη απαγορεύει τις συμφωνίες μεταξύ επιχειρήσεων «που έχουν ως αντικείμενο ή ως αποτέλεσμα την παρεμπόδιση, τον περιορισμό ή τη νόθευση του ανταγωνισμού εντός της κοινής αγοράς» (Άρθρο 81). Η Συνθήκη επίσης απαγορεύει «κάθε καταχρηστική εκμετάλλευση από μία ή περισσότερες επιχειρήσεις της δεσπόζουσας θέσης τους εντός της κοινής αγοράς» (Άρθρο 82).

Η αποστολή της Ευρωπαϊκής Επιτροπής έχει καθοριστική σημασία για να εξασφαλίσει την τήρηση αυτών των κανόνων. Η Επιτροπή μπορεί να επιβάλλει χρηματικές ποινές σε οποιαδήποτε επιχείρηση ή χώρα της ΕΕ που τους παραβιάζει. Η Επιτροπή έχει τόσο μεγάλη εξουσία σε αυτό τον τομέα που μπορεί πρακτικά να απαγορεύσει μια πράξη η οποία συμφωνείται μεταξύ εταιρειών εκτός της ΕΕ, αν η πράξη αυτή θα μπορούσε να θίξει την ενιαία αγορά. Η Επιτροπή παρακολουθεί επίσης τις «κρατικές ενισχύσεις» (δηλαδή τη βοήθεια που παρέχουν οι κυβερνήσεις των χωρών της ΕΕ σε εταιρείες).

Η σημερινή κατάσταση των πραγμάτων

Συνολικά, τα όσα έχουν επιτευχθεί μέχρι σήμερα είναι πολύ ικανοποιητικά.

- οι εθνικές αγορές δημοσίων συμβάσεων έχουν ανοίξει χάρη στους αυστηρότερους κανόνες που απαιτούν διαφανείς διαδικασίες και σωστούς ελέγχους για την ανάθεση συμβάσεων δημοσίων προμηθειών και έργων·
- έχουν εξαλειφθεί οι ανισότητες ανάμεσα στα εθνικά φορολογικά συστήματα με τη θέσπιση ορισμένων κοινών διατάξεων για την έμμεση φορολογία, το φόρο προστιθέμενης αξίας (ΦΠΑ) και τους ειδικούς δασμούς κατανάλωσης·

- έχουν ελευθερωθεί οι χρηματαγορές και οι αγορές χρηματοοικονομικών υπηρεσιών·
- έχουν ληφθεί μέτρα για την εναρμόνιση των εθνικών νομοθεσιών που αφορούν την ασφάλεια και τη ρύπανση και, γενικά, οι χώρες της ΕΕ συμφώνησαν να αναγνωρίσουν την ισοτιμία των νομοθεσιών της κάθε χώρας και των συστημάτων πιστοποίησης·
- έχουν αρθεί τα εμπόδια της ελεύθερης κυκλοφορίας των προσώπων: έχουν καταργηθεί οι έλεγχοι διαβατηρίων στα περισσότερα εσωτερικά σύνορα της ΕΕ και οι επαγγελματικές ειδικότητες αναγνωρίζονται αμοιβαία από τις χώρες της ΕΕ. Παραδείγματος χάρη, οι δικηγόροι μπορούν να ασκήσουν ευκολότερα σήμερα το επάγγελμά τους σε ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Ένωση, χάρη στην οδηγία που εκδόθηκε τον Νοέμβριο του 1997·
- το εταιρικό δίκαιο έχει εναρμονισθεί στην ΕΕ και τα κράτη μέλη έχουν ευθυγραμμίσει τις εθνικές νομοθεσίες τους για τα δικαιώματα πνευματικής και βιομηχανικής ιδιοκτησίας (εμπορικά σήματα και διπλώματα ευρεσιτεχνίας). Αυτό έχει συμβάλει στη σημαντική βελτίωση του κλίματος βιομηχανικής συνεργασίας.

Εντούτοις, η ελεύθερη κυκλοφορία δεν έχει ολοκληρωθεί σε καμία περίπτωση. Εξακολουθούν να υπάρχουν πολλά εμπόδια που δεν επιτρέπουν τη μετεγκατάσταση πολιτών από τη μια χώρα της ΕΕ σε μια άλλη ή την άσκηση ορισμένων επαγγελματών. Η Επιτροπή έχει λάβει μέτρα για να βελτιωθεί η κινητικότητα των εργαζομένων, παραδείγματος χάρη, να εξασφαλίσει ότι όλες οι χώρες αναγνωρίζουν τα εκπαιδευτικά διπλώματα και τις επαγγελματικές ειδικότητες που αποκτώνται σε μια χώρα της ΕΕ.

Η ενιαία αγορά ασφαλώς υφίσταται και λειτουργεί, αλλά είναι μια διαδικασία που βρίσκεται σε εξέλιξη και υπάρχουν συνεχώς περιθώρια βελτίωσης. Η εισαγωγή του ευρώ ήταν σωστή για τη διαφάνεια της αγοράς και για τον ανταγωνισμό: από την 1η Ιανουαρίου 2002, οι καταναλωτές

με το ευρώ στην τσέπη τους μπορούν να πραγματοποιούν αγορές παντού και να συγκρίνουν απευθείας τις τιμές σε δώδεκα διαφορετικές χώρες της ΕΕ.

Οι διαδικασίες που βρίσκονται σε εξέλιξη

Το μεγαλύτερο μέρος του πλούτου της Ευρωπαϊκής Ένωσης προέρχεται από τον τριτογενή τομέα της ο οποίος ελευθερώνεται, αν και η ελευθέρωση ορισμένων κλάδων είναι ταχύτερη σε σχέση με άλλους.

Η ελευθέρωση του τομέα των **τηλεπικοινωνιών** έχει ήδη συμβάλει στη σημαντική μείωση των τιμών. Στο τέλος του 2001, οι διεθνείς τηλεφωνικές κλήσεις ήταν κατά μέσο όρο κατά 11 % φθηνότερες σε σχέση με το 2000 και κατά 45 % φθηνότερες σε σχέση με το 1998.

Έχουν ληφθεί μέτρα για τη δημιουργία μιας πραγματικής ενιαίας αγοράς **φυσικού αερίου και ηλεκτρικής ενέργειας**, αλλά το όλο ζήτημα των πωλήσεων ενέργειας είναι λεπτό. Η αγορά πρέπει να εξασφαλίσει σε όλους τους καταναλωτές σίγουρο και καθολικό εφοδιασμό ενέργειας σε προσιτές τιμές.

Τον Νοέμβριο του 2000, η Επιτροπή δημοσίευσε έγγραφο εργασίας (μια «Πράσινη Βίβλο») που ορίζει κατευθυντήριες γραμμές για μια ενεργειακή πολιτική σε ευρωπαϊκή κλίμακα. Η πολιτική αυτή πρέπει να βασίζεται στην ύπαρξη εναλλακτικών πηγών ενέργειας και να εγγυάται την ασφάλεια του εφοδιασμού. Εάν η ΕΕ δεν λάβει μέτρα σε αυτό τον τομέα, σε 20 έως 30 χρόνια θα είναι αναγκασμένη να εισάγει το 70 % των ενεργειακών της πόρων, ενώ σήμερα εισάγει το 50 %. Εξαρτάται ήδη από τη Μέση Ανατολή κατά το 45 % των εισαγωγών της πετρελαίου και από τη Ρωσία κατά το 40 % των εισαγωγών της φυσικού αερίου.

Επιπλέον, οι χώρες της ΕΕ εξαρτώνται η μια από την άλλη για ενεργειακό εφοδιασμό και έχουν αναλάβει κοινή δέσμευση να μειώσουν τις εκπομπές αερίων του

θερμοκηπίου για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής. Ένας από τους στόχους της ΕΕ είναι η ανάπτυξη νέων και ανανεώσιμων πηγών ενέργειας (περιλαμβανομένων των βιοκαυσίμων) έτσι ώστε, μέχρι το έτος 2010, η κατανάλωση αυτών των «καθαρών» πηγών ενέργειας σε σχέση με το συνολικό ενεργειακό εφοδιασμό της ΕΕ να διπλασιαστεί από 6 % σε 12 %.

Ένα σημαντικό μέσο για την εξοικονόμηση ενέργειας στην ΕΕ και, κατ' επέκταση, για τη βελτίωση του περιβάλλοντος, είναι η **πολιτική μεταφορών**. Σήμερα, το 50 % περίπου όλων των εμπορευμάτων που μεταφέρονται στην Ευρώπη και το 80 % του συνόλου των μεταφορών επιβατών πραγματοποιούνται με οδικές μεταφορές. Αυτό δεν συνεπάγεται μόνο μεγάλη κατανάλωση ενέργειας, αλλά προκαλεί κυκλοφοριακή συμφόρηση και βλάπτει το περιβάλλον. Σε ορισμένες αστικές περιοχές, η κυκλοφορία παρουσιάζει πραγματική εικόνα χάους και η ατμοσφαιρική ρύπανση έχει αυξηθεί σε επίπεδα συναγερμού. Για να αντιμετωπίσει αυτό το πρόβλημα, η ΕΕ προτίθεται να συμβάλει στο να μετατοπισθεί όσο το δυνατόν μεγαλύτερος φόρτος εμπορευμάτων από τις οδικές στις σιδηροδρομικές και στις εσωτερικές πλωτές μεταφορές.

Η ΕΕ έχει ανάγκη από μια πολιτική μεταφορών που να εξασφαλίζει τη μεγαλύτερη δυνατή κινητικότητα των προσώπων και των εμπορευμάτων σε ολόκληρη τη χωρίς σύνορα ελεύθερη αγορά της. Για το λόγο αυτό, πρέπει να απελευθερωθούν πλήρως οι σιδηροδρομικές μεταφορές στην Ευρώπη. Για να γίνει όμως αυτό, πρέπει να εναρμονισθούν τα τεχνικά πρότυπα που διέπουν τη χρήση των ευρωπαϊκών σιδηροδρόμων, αλλά και να αποκτήσουν πρόσβαση οι ανταγωνιζόμενοι οικονομικοί φορείς στα εθνικά δίκτυα σιδηροδρομικών μεταφορών.

Απαιτείται επίσης βελτίωση και των εναέριων μεταφορών. Καθημερινά, 25 000

αεροσκάφη πετούν πάνω από τον ουρανό της Ευρώπης και εξυπηρετούνται από ένα μεγάλο πλέγμα εθνικών συστημάτων ελέγχου της εναέριας κυκλοφορίας (ATC). Αυτό προκαλεί κυκλοφοριακή συμφόρηση, καθυστέρηση πτήσεων και ταλαιπωρία των επιβατών. Η Επιτροπή προτείνει τη συγχώνευση των χωριστών συστημάτων ATC για τη δημιουργία ενός «ενιαίου ευρωπαϊκού ουρανού».

Υπό την πίεση της Επιτροπής και του Κοινοβουλίου, οι **ταχυδρομικές υπηρεσίες** της ΕΕ είναι πλέον ανοικτές στον ανταγωνισμό. Αυτό θέτει το γενικό ζήτημα των «υπηρεσιών γενικού συμφέροντος». Η συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση αναγνωρίζει τη σημασία παροχής δημόσιων υπηρεσιών που από μόνη της δεν είναι δυνατό να παρέχει η ελεύθερη αγορά. Ο κάθε πολίτης πρέπει να έχει πρόσβαση σε βασικές υπηρεσίες (όπως η ύδρευση, ο ηλεκτρισμός, η υγεία και οι ταχυδρομικές υπηρεσίες, κλπ.) σε προσιτές τιμές. Πράγματι, η πρόσβαση αυτή έχει ζωτική σημασία για την οικονομική και κοινωνική συνοχή της ΕΕ. Έτσι, τα όργανα της ΕΕ επεξεργάζονται νομοθεσία που θα εξασφαλίζει ότι δεν θα υπάρχει σύγκρουση ανάμεσα στις διατάξεις της Συνθήκης που αφορούν τον ανταγωνισμό στο εσωτερικό της ενιαίας αγοράς και ότι θα διατηρηθεί υψηλό επίπεδο παροχής υπηρεσιών γενικού συμφέροντος. Όλα αυτά εντάσσονται στις προσπάθειες της Ευρωπαϊκής Ένωσης να παρέχει στους πολίτες της ένα διακριτό ευρωπαϊκό κοινωνικό «πρότυπο».

Η προσπάθεια για την ολοκλήρωση της ενιαίας αγοράς εστιάζεται πλέον σε τομείς υπηρεσιών οι οποίες, σε ορισμένες χώρες, παρέχονταν ανέκαθεν από δημόσιους φορείς. Το άνοιγμα αυτών των υπηρεσιών στον ανταγωνισμό θα συμβάλει στη δημιουργία θέσεων εργασίας και στην ενίσχυση της οικονομίας της Ευρώπης.

Η οικονομική και νομισματική ένωση και το ευρώ

Από την 1η Ιανουαρίου 2002, περισσότεροι από 300 εκατ. ευρωπαίοι πολίτες χρησιμοποιούν το ευρώ στις καθημερινές τους συναλλαγές. Δεν πέρασαν περισσότερα από δέκα χρόνια από τη συνθήκη του Μάαστριχτ (Φεβρουάριος 1992), η οποία θέσπισε αμετάκλητα την πορεία προς ένα ενιαίο ευρωπαϊκό νόμισμα, μέχρι τη στιγμή που τέθηκαν τα χαρτονομίσματα και τα κέρματα του ευρώ σε κυκλοφορία σε δώδεκα χώρες της ΕΕ. Αυτό το χρονικό διάστημα είναι εντυπωσιακά μικρό για να ολοκληρωθεί ένα εγχείρημα μοναδικό στην παγκόσμια ιστορία.

Το ευρώ έχει αντικαταστήσει νομίσματα τα οποία ήταν, για πολλές χώρες, επί αιώνες σύμβολα και μέσα της εθνικής

κυριαρχίας τους. Με το νέο νόμισμα, η Ευρώπη έκανε ένα σημαντικό βήμα προς την οικονομική ενοποίηση. Επίσης, το ευρώ φέρνει πιο κοντά τους ευρωπαϊούς πολίτες, οι οποίοι μπορούν πλέον να ταξιδεύουν σχεδόν σε ολόκληρη την Ένωση χωρίς να αλλάζουν νόμισμα.

Πώς γεννήθηκε η ιδέα ενός ενιαίου ευρωπαϊκού νομίσματος; Το 1970, η έκθεση Werner, που έλαβε το όνομα της από τον τότε πρωθυπουργό του Λουξεμβούργου, πρότεινε τη σύγκλιση μεταξύ των οικονομιών και των νομισμάτων των έξι χωρών της ΕΟΚ. Το βήμα προς αυτή την κατεύθυνση δεν έγινε πριν από τον Μάρτιο του 1979, όταν θεσπίστηκε το ευρωπαϊκό νομισματικό σύστημα (ΕΝΣ). Το ΕΝΣ είχε στόχο να μειώσει τις διακυμάν-

σεις των συναλλαγματικών ισοτιμιών μεταξύ των νομισμάτων των κρατών μελών. Επέτρεπε μόνο περιθώρια διακύμανσης από 2,25 έως 6 %. Όμως, οι μηχανισμοί αυτού του συστήματος αποδυναμώθηκαν από μια σειρά κρίσεων οι οποίες προκλήθηκαν από την αστάθεια του αμερικανικού δολαρίου και από τις αδυναμίες ορισμένων νομισμάτων που αποτέλεσαν αντικείμενο κερδοσκοπών, ιδίως σε περιόδους διεθνούς έντασης.

Η ανάγκη για ένα χώρο νομισματικής σταθερότητας γινόταν ολοένα και περισσότερο αισθητή όσο προχωρούσε η διαδικασία ολοκλήρωσης της ενιαίας αγοράς. Η ενιαία ευρωπαϊκή πράξη, που υπογράφηκε τον Φεβρουάριο του 1986, αποσκοπούσε στη σύγκλιση των ευρωπαϊκών οικονομιών και στον περιορισμό των διακυμάνσεων των συναλλαγματικών ισοτιμιών μεταξύ των νομισμάτων. Πώς ήταν δυνατό μια ενιαία αγορά, που βασιζόταν στην ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων, των αγαθών και των κεφαλαίων, να λειτουργεί σωστά, εάν υπήρχε δυνατότητα υποτίμησης των νομισμάτων της; Η υποτίμηση ενός νομίσματος θα του παρείχε αθέμιτο ανταγωνιστικό πλεονέκτημα και θα προκαλούσε στρεβλώσεις του εμπορίου.

Τον Ιούνιο του 1989, στη σύνοδο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Μαδρίτης, ο πρόεδρος της Επιτροπής **Ζακ Ντελόρ** παρουσίασε σχέδιο και χρονοδιάγραμμα για την πραγματοποίηση της οικονομικής και νομισματικής ένωσης (ΟΝΕ). Το σχέδιο αυτό ενσωματώθηκε αργότερα στη συνθήκη που υπεγράφη στο Μάαστριχτ τον Φεβρουάριο του 1992. Η Συνθήκη καθόρισε ένα σύνολο κριτηρίων που έπρεπε να ικανοποιήσουν τα κράτη μέλη για να εισέλθουν στην ΟΝΕ. Όλα αυτά τα κριτήρια αφορούσαν την οικονομική και δημοσιονομική πειθαρχία: μείωση του πληθωρισμού, μείωση επιτοκίων, μείωση των δημοσιονομικών ελλειμμάτων στο 3 % κατ' ανώτατο όριο του ΑΕΠ, περιορι-

σμό του δημοσίου χρέους κατ' ανώτατο όριο στο 60 % του ΑΕΠ και σταθεροποίηση της συναλλαγματικής ισοτιμίας.

Με πρωτόκολλα που προσαρτήθηκαν στη Συνθήκη, η Δανία και το Ηνωμένο Βασίλειο διατήρησαν το δικαίωμα να μην συμμετάσχουν στο τρίτο στάδιο της ΟΝΕ (δηλαδή στην εισαγωγή του ευρώ) αν και πληρούσαν τα κριτήρια. Αυτό αποκαλέστηκε «δυνατότητα μη συμμετοχής». Μετά τη διενέργεια δημοψηφίσματος, η Δανία ανήγγειλε ότι δεν επρόκειτο να υιοθετήσει το ευρώ. Επιφυλάξεις εξέφρασε και η Σουηδία.

Οι πρωτεργάτες της ιδέας του ενιαίου νομίσματος προσπάθησαν να διασφαλίσουν τη σταθερότητά του, διότι ο πληθωρισμός κάνει την οικονομία λιγότερο ανταγωνιστική, υπονομεύει την εμπιστοσύνη των πολιτών και μειώνει την αγοραστική τους δύναμη. Έτσι, δημιουργήθηκε μια Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ), που έχει έδρα τη Φραγκφούρτη, στην οποία ανατέθηκε η αποστολή να καθορίζει τα επιτόκια για τη διατήρηση της αξίας του ευρώ.

Στο Άμστερνταμ, τον Ιούνιο του 1997, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο ενέκρινε δύο σημαντικά ψηφίσματα:

- Το πρώτο, που είναι γνωστό ως «σύμφωνο σταθερότητας και ανάπτυξης» υποχρέωσε τις ενδιαφερόμενες χώρες να συνεχίσουν τη δημοσιονομική τους πειθαρχία. Όλες οι χώρες όφειλαν να επιβλέπουν η μία την άλλη και να μην επιτρέψουν σε καμία από αυτές να παρουσιάσει υπερβολικό έλλειμμα.
- Το δεύτερο ψήφισμα αφορούσε την οικονομική ανάπτυξη. Ανήγγειλε ότι τα κράτη μέλη και η Επιτροπή είχαν αναλάβει σταθερή δέσμευση να εξασφαλίσουν ότι η απασχόληση θα αποτελούσε απόλυτη προτεραιότητα στο πρόγραμμα της ΕΕ.

Στο Λουξεμβούργο, τον Δεκέμβριο του 1997, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο ενέκρινε ένα ακόμη ψήφισμα για το συντονισμό των οικονομικών πολιτικών. Το ψήφισμα αυτό περιέχει τη σημαντική απόφαση ότι «*οι υπουργοί των χωρών που συμμετέχουν στη ζώνη του ευρώ μπορούν να συνεδριάζουν άτυπα για να εξετάζουν θέματα που συνδέονται με την κοινή αρμοδιότητά τους όσον αφορά το ενιαίο νόμισμα*». Οι πολιτικοί ηγέτες της ΕΕ άνοιξαν, με τον τρόπο αυτό, το δρόμο για τη δημιουργία στενότερων σχέσεων μεταξύ των χωρών που υιοθέτησαν το ευρώ, σχέσεων που θα υπερέβαιναν τη νομισματική ένωση και θα περιελάμβαναν τις χρηματοοικονομικές, δημοσιονομικές, κοινωνικές και φορολογικές πολιτικές.

Η πρόοδος προς τη δημιουργία της ΟΝΕ διευκόλυνε το άνοιγμα και την ολοκλήρωση της ενιαίας αγοράς. Παρά την ταραχώδη κατάσταση σε παγκόσμιο επίπεδο (με τις χρηματιστηριακές κρίσεις, τις τρομοκρατικές επιθέσεις και τον πόλεμο στο Ιράκ), η ζώνη του ευρώ

παρουσίαζε τη σταθερότητα και προβλεψιμότητα που χρειάζονται οι επενδυτές και οι καταναλωτές. Η εμπιστοσύνη των ευρωπαίων πολιτών στο ευρώ ενισχύθηκε με την επιτυχή και απρόσμενα γρήγορη εισαγωγή των κερμάτων και τραπεζογραμματίων το πρώτο εξάμηνο του 2002. Οι πολίτες είναι ευχαριστημένοι τώρα που μπορούν να συγκρίνουν απευθείας τις τιμές στις διάφορες ευρωπαϊκές χώρες και να εκμεταλλεύονται τον ανταγωνισμό για να αγοράζουν φθηνότερα προϊόντα.

Το ευρώ έγινε το δεύτερο σημαντικότερο νόμισμα στον κόσμο. Χρησιμοποιείται ολοένα και περισσότερο για διεθνείς πληρωμές και ως συναλλαγματικό απόθεμα παράλληλα με το αμερικανικό δολάριο. Η ολοκλήρωση των χρηματοαγορών στη ζώνη του ευρώ επιταχύνθηκε και πραγματοποιήθηκαν συγκεντρώσεις όχι μόνο εισηγμένων εταιρειών αλλά και μεταξύ χρηματιστηρίων. Θα εφαρμόζεται, μέχρι το 2005, ένα σχέδιο δράσης της ΕΕ για τις χρηματοοικονομικές υπηρεσίες.

Τα βασικά στάδια προς το ευρώ

7 Φεβρουαρίου 1992: υπογραφή της συνθήκης του Μάαστριχτ

Η συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση και την οικονομική και νομισματική ένωση (ONE) εγκρίθηκε στο Μάαστριχτ τον Δεκέμβριο του 1991. Υπογράφηκε τον Φεβρουάριο του 1992 και τέθηκε σε ισχύ τον Νοέμβριο του 1993. Σύμφωνα με αυτή τη Συνθήκη, τα εθνικά νομίσματα έπρεπε να αντικατασταθούν από ένα ενιαίο ευρωπαϊκό νόμισμα — υπό την προϋπόθεση ότι τα κράτη μέλη θα πληρούσαν ορισμένους οικονομικούς όρους. Το σημαντικότερο από τα «κριτήρια του Μάαστριχτ» είναι ότι το δημοσιονομικό έλλειμμα μιας χώρας δεν είναι δυνατό να υπερβαίνει το 3 % του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος της (ΑΕΠ) επί μεγάλο διάστημα. Το δημόσιο χρέος δεν είναι δυνατό να υπερβαίνει το 60 % του ΑΕΠ. Οι τιμές και τα επιτόκια πρέπει επίσης να είναι σταθερά επί μακρό διάστημα όπως και οι συναλλαγματικές ισοτιμίες μεταξύ των νομισμάτων.

1ανουάριος 1994: δημιουργία του Ευρωπαϊκού Νομισματικού Ιδρύματος

Δημιουργείται το Ευρωπαϊκό Νομισματικό Ίδρυμα (ENI) και θεσπίζονται νέες διαδικασίες για την παρακολούθηση των οικονομικών των κρατών μελών της ΕΕ και την ενθάρρυνση της σύγκλισης μεταξύ τους.

1ούνιος 1997: το σύμφωνο σταθερότητας και ανάπτυξης

Η σύνοδος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Άμστερνταμ ενέκρινε το «σύμφωνο σταθερότητας και ανάπτυξης» και τον νέο μηχανισμό συναλλαγματικών ισοτιμιών (μια νέα μορφή του ΕΝΣ), με στόχο να διασφαλισθεί η σταθερότητα των συναλλαγματικών ισοτιμιών μεταξύ του ευρώ και των νομισμάτων των χωρών της ΕΕ που παραμένουν εκτός της ζώνης του ευρώ. Εγκρίθηκε επίσης σχέδιο για την «ευρωπαϊκή όψη» των κεμάτων του ευρώ.

Μάιος 1998: έντεκα χώρες πληρούν τα κριτήρια για το ευρώ

Στη σύνοδό τους στις Βρυξέλλες, από 1 έως 3 Μαΐου 1998, οι πολιτικοί ηγέτες της Ένωσης αποφάσισαν ότι 11 κράτη μέλη της ΕΕ ικανοποιούσαν τις απαιτήσεις για ένταξη στη ζώνη του ευρώ. Ενέκριναν τις τελικές ισοτιμίες μεταξύ των συμμετεχόντων νομισμάτων.

1 Ιανουαρίου 1999: γέννηση του ευρώ

Την 1η Ιανουαρίου 1999, τα 11 νομίσματα των συμμετεχουσών χωρών αντικαθίστανται από το ευρώ που γίνεται το κοινό νόμισμα της Αυστρίας, του Βελγίου, της Φινλανδίας, της Γαλλίας, της Γερμανίας, της Ιρλανδίας, της Ιταλίας, του Λουξεμβούργου, των Κάτω Χωρών, της Πορτογαλίας και της Ισπανίας (η Ελλάδα εντάχθηκε την 1η Ιανουαρίου 2001). Από αυτό το σημείο και μετά, η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα αντικαθιστά το ENI και είναι υπεύθυνη για τη νομισματική πολιτική, η οποία καθορίζεται και υλοποιείται σε ευρώ. Οι πράξεις συναλλάγματος σε ευρώ άρχισαν στις 4 Ιανουαρίου 1999, με ισοτιμία περίπου 1 ευρώ προς 1,18 δολάρια ΗΠΑ. Αυτή είναι η αρχή της μεταβατικής περιόδου που θα διαρκέσει μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 2001.

1 Ιανουαρίου 2002: τίθενται σε κυκλοφορία τα κέρματα και τα χαρτονομίσματα του ευρώ

Την 1η Ιανουαρίου 2002, τίθενται σε κυκλοφορία τα χαρτονομίσματα και κέρματα του ευρώ. Έτσι αρχίζει μια περίοδος απόσυρσης των χαρτονομισμάτων και κερμάτων των εθνικών νομισμάτων από την κυκλοφορία. Η περίοδος αυτή λήγει στις 28 Φεβρουαρίου 2002. Στη συνέχεια, μόνο το ευρώ είναι το νόμιμο νόμισμα στις χώρες που συμμετέχουν στη ζώνη του ευρώ.

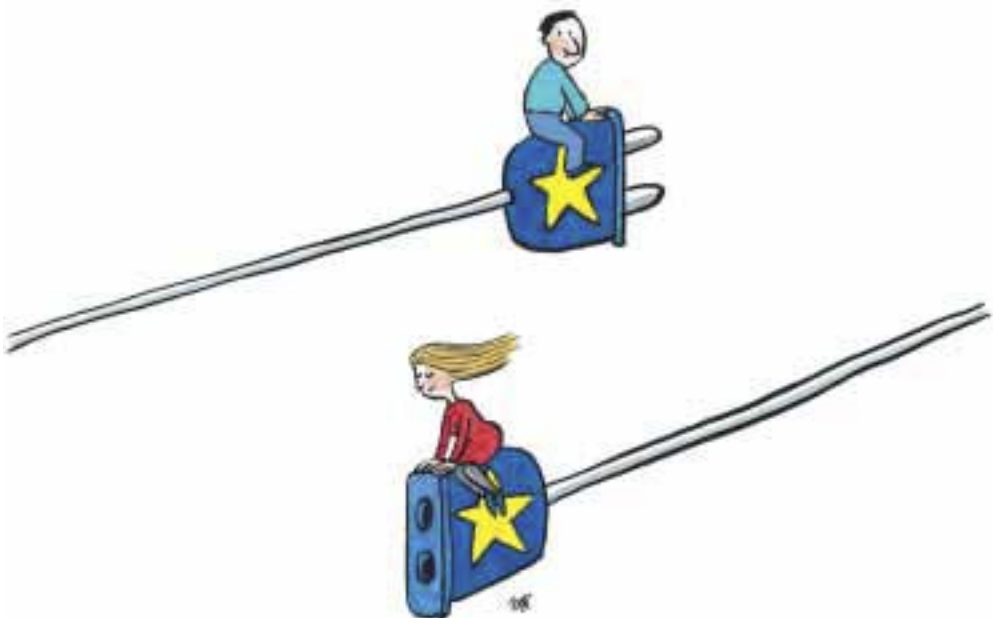
8 Προς μια κοινωνία βασιζόμενη στη γνώση

Στις αρχές της τελευταίας δεκαετίας του 20ού αιώνα, δύο μεγάλες αλλαγές άρχισαν να μετασχηματίζουν την οικονομία και την καθημερινή ζωή όλων των περιοχών του κόσμου, περιλαμβανομένης της Ευρώπης. Αφενός, η παγκοσμιοποίηση: όσο αυξανόταν η αλληλεξάρτηση μεταξύ όλων των οικονομιών του κόσμου, δημιουργούνταν μια «παγκόσμια οικονομία». Αφετέρου, η τεχνολογική επανάσταση: η έλευση του Διαδικτύου και των νέων τεχνολογιών της πληροφόρησης και επικοινωνίας.

Η τεχνολογική επανάσταση γεννήθηκε στις Ηνωμένες Πολιτείες και ωφέλησε κυρίως την αμερικανική οικονομία. Η άσκηση επιχειρηματικών δραστηριοτήτων μέσω του Διαδικτύου έκανε τις αμερικανικές εταιρείες πολύ αποτελεσματικότερες και παραγωγικές. Από το 1995 έως το 2001, οι Ηνωμένες Πολιτείες παρουσίαζαν μέσο ετήσιο ρυθμό ανάπτυξης 3,6 έναντι 2,4 % στην Ευρώπη. Το

κατά κεφαλήν ΑΕΠ της Ευρώπης ανέρχεται μόλις στο 69 % των Ηνωμένων Πολιτειών και η μέση παραγωγικότητα της εργασίας στην Ευρώπη ανέρχεται στο 78 % της μέσης παραγωγικότητας στην Αμερική.

Μέχρι το 2000, οι ευρωπαίοι ιθύνοντες συνειδητοποίησαν ότι απαιτούνταν ριζικός εκσυγχρονισμός της ευρωπαϊκής οικονομίας για να διατηρηθεί η ανταγωνιστικότητά της έναντι των Ηνωμένων Πολιτειών και των άλλων μεγάλων οικονομιών του κόσμου. Στη σύνοδο που πραγματοποιήθηκε στη Λισσαβόνα τον Μάρτιο του ίδιου έτους, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο καθόρισε ένα νέο και πολύ φιλόδοξο στόχο για την ΕΕ: να γίνει μέσα σε μία δεκαετία «η ανταγωνιστικότερη και δυναμικότερη οικονομία της γνώσης στον κόσμο, ικανή για βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη με περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας και μεγαλύτερη κοινωνική συνοχή».

Οι ευρωπαίοι ηγέτες ενέκριναν επίσης μια συγκεκριμένη στρατηγική για την επίτευξη αυτού του στόχου. Η «στρατηγική της Λισσαβόνας» καλύπτει θέματα όπως η έρευνα, η εκπαίδευση, η επαγγελματική κατάρτιση, η πρόσβαση στο Διαδίκτυο και οι ηλεκτρονικές επιχειρηματικές δραστηριότητες. Καλύπτει επίσης τη μεταρρύθμιση των ευρωπαϊκών συστημάτων κοινωνικής προστασίας. Τα συστήματα αυτά αποτελούν ασφαλώς ένα από τα σημαντικότερα πλεονεκτήματα της Ευρώπης: επιτρέπουν στις κοινωνίες μας να απομειώσουν τις απαραίτητες διαρθρωτικές αλλαγές σχετικά ανώδυνα. Πρέπει, όμως, να γίνουν βιώσιμα, έτσι ώστε να μπορέσουν να επωφεληθούν από αυτά και οι μελλοντικές γενιές.

Κάθε άνοιξη, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο συνεδριάζει για να επανεξετάσει την πρόοδο της εφαρμογής της στρατηγικής της Λισσαβόνας.

Με αίτημα του Συμβουλίου, η Επιτροπή έχει θέσει σε εφαρμογή σχέδιο δράσης με τίτλο «**e-Europe 2005**», με στόχο να αυξηθεί η χρησιμοποίηση του Διαδικτύου στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Μέχρι το 2005, η Ευρώπη πρέπει να διαθέτει σύγχρονες ηλεκτρονικές υπηρεσίες που θα περιλαμβάνουν την ηλεκτρονική διακυβέρνηση, την κατάρτιση και τις υπηρεσίες υγείας. Οι χρήστες σε όλα τα μέρη της Ευρώπης πρέπει να έχουν πρόσβαση σε ανταγωνιστικές τιμές, σε ασφαλή υποδομή «ευρυζωνικών» υπηρεσιών. Με άλλα λόγια, πρέπει να είναι σε θέση να στέλνουν ηχητικά μηνύματα, δεδομένα και εικόνες βίντεο μέσω γραμμών υψηλής ταχύτητας

ή δορυφορικών συνδέσεων και να είναι σίγουροι ότι εξασφαλίζεται η εμπιστευτικότητα των μηνυμάτων τους.

Πρέπει ακόμη να γίνουν πολλά για να μπορέσει η Ευρώπη να αξιοποιήσει πλήρως το ηλεκτρονικό δυναμικό της και για να εξασφαλίσει για τις επιχειρήσεις και τους πολίτες της πρόσβαση σε φθηνά και παγκόσμιου επιπέδου δίκτυα επικοινωνίας καθώς και ένα μεγάλο φάσμα ηλεκτρονικών υπηρεσιών. Παραδείγματος χάρη, πρέπει όλα τα σχολεία της Ευρωπαϊκής Ένωσης να συνδεθούν με το Διαδίκτυο και οι εκπαιδευτικοί πρέπει να εκπαιδευθούν στη χρήση του. Πρέπει να θεσπισθεί ευρωπαϊκή νομοθεσία που θα διέπει το ηλεκτρονικό εμπόριο και τα ζητήματα δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας, τις ηλεκτρονικές πληρωμές και τις πωλήσεις χρηματοοικονομικών υπηρεσιών σε απευθείας σύνδεση.

Ένας από τους στόχους που εγκρίθηκαν στη Λισσαβόνα ήταν η δημιουργία ενός «**ευρωπαϊκού χώρου έρευνας**». Αυτό απαιτεί, παραδείγματος χάρη, τη δημιουργία ενός διευρωπαϊκού δικτύου υψηλότητας ταχύτητας για τις ηλεκτρονικές επιστημονικές επικοινωνίες που να συνδέει τα ευρωπαϊκά πανεπιστήμια με τα ερευνητικά ιδρύματα, τις επιστημονικές βιβλιοθήκες και, σταδιακά, τα σχολεία. Λαμβάνονται επίσης μέτρα για να αρθούν τα εμπόδια στη διακίνηση των ερευνητών στην Ευρώπη. Ταυτόχρονα, πρέπει να δοθούν τα αναγκαία κίνητρα για να προσελκύσουν κορυφαίους επιστήμονες του κόσμου και να τους κάνουν να παραμείνουν στην Ευρώπη

Οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις (ΜΜΕ) αποτελούν τη ραχοκοκαλιά της ευρωπαϊκής οικονομίας. Η ανταγωνιστικότητα και ο δυναμισμός τους δυσχεραίνονται συχνότατα από περιοριστικές διατάξεις που διαφέρουν ενδεχομένως από τη μια χώρα στην άλλη. Η στρατηγική της Λισσαβόνας προβλέπει επίσης τη σύνταξη ενός χάρτη μικρών επιχειρήσεων και τη χορήγηση των απαραίτητων κεφαλαίων στους επιχειρηματίες για να δημιουργούν επιχειρήσεις υψηλής τεχνολογίας.

Το ανθρώπινο δυναμικό και η κατάρτισή του είναι τα βασικά πλεονεκτήματα της Ευρώπης στα οποία οφείλει να επενδύσει κατά προτεραιότητα. Η Ευρωπαϊκή Ένωση αναγνωρίζει τη σημασία της εκπαίδευσης και της διά βίου κατάρτισης, την ανάγκη εκμάθησης περισσότερων ξένων γλωσσών και της απόκτησης τεχνολογικών δεξιοτήτων. Η έλλειψη ικανοποιητικά ειδικευμένου προσωπικού αποτελεί μειονέκτημα για τις υπηρεσίες τηλεπικοινωνιών και Διαδικτύου της Ευρώπης.

Με την εφαρμογή των προγραμμάτων Socrates, Leonardo και «Νεότητα», η Ευρωπαϊκή Ένωση ενθαρρύνει την κινητικότητα των σπουδαστών, των εκπαιδευτικών και των ερευνητών. Λαμβάνει επίσης μέτρα για να εξασφαλιστεί η αναγνώριση, σε όλα τα κράτη μέλη, των περιόδων επαγγελματικής κατάρτισης και των ειδικοτήτων που αποκτώνται σε μια χώρα της ΕΕ.

Τέλος, η στρατηγική της Λισσαβόνας αποσκοπεί στην αντιμετώπιση ενός από

τα λεπτότερα προβλήματα της Ευρώπης: **της γήρανσης του πληθυσμού της** και των σοβαρών επιπτώσεών της στο εργατικό δυναμικό και στη χρηματοδότηση των **συστημάτων κοινωνικής πρόνοιας και συνταξιοδότησης της Ευρώπης**. Η αγορά εργασίας αντιμετωπίζει το πρόβλημα του χαμηλού ποσοστού απασχόλησης των γυναικών και των ατόμων μεγαλύτερης ηλικίας. Ταυτόχρονα, η μακροχρόνια ανεργία έχει ενδημικό χαρακτήρα σε ορισμένες περιοχές της ΕΕ και παρατηρούνται γενικά σημαντικές διαφορές του ποσοστού ανεργίας μεταξύ των διαφόρων περιοχών.

Για το λόγο αυτό, η σύνοδος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Λισσαβόνας έθεσε ως στόχο να αυξηθεί το ποσοστό απασχόλησης από 61 % κατά μέσο όρο το 2000 σε 70 % το 2010 και να αυξηθεί το ποσοστό συμμετοχής των γυναικών στην αγορά εργασίας από 51 σε 60 % κατά το ίδιο διάστημα.

Για να αντιμετωπιστούν οι επιπτώσεις της γήρανσης του πληθυσμού στις ευρωπαϊκές κοινωνίες, η σύνοδος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Βαρκελόνης, τον Μάρτιο του 2002, κάλεσε τις κυβερνήσεις της ΕΕ να μειώσουν *«τα κίνητρα για πρόωρη συνταξιοδότηση και τη θεσμοθέτηση συστημάτων πρόωρης συνταξιοδότησης από τις επιχειρήσεις»*. *Μέχρι το 2010 πρέπει να «επιδιωχθεί η κατά πέντε περίπου έτη σταδιακή αύξηση της μέσης ηλικίας κατά την οποία τα άτομα σταματούν να εργάζονται στην Ευρωπαϊκή Ένωση»*.

9 Η Ευρώπη των πολιτών

Ευρώπη των λαών ή Ευρώπη των εμπόρων; Η διαδικασία της ευρωπαϊκής οικοδόμησης ξεκίνησε με βάση ένα πολιτικό όραμα των ιδρυτών της ΕΕ. Το πρώτιστο μέλημά τους ήταν να εξασφαλιστούν οι όροι που δεν θα επέτρεπαν ποτέ να ξαναγίνουν πόλεμοι σαν αυτούς που είχαν ρημάξει την Ευρώπη στο παρελθόν. Όμως, για να οικοδομηθεί μια αποτελεσματική Ευρώπη, σε όσο το δυνατό πιο γερά θεμέλια, υιοθέτησαν μια ρεαλιστική προσέγγιση, δημιουργώντας μια ευρωπαϊκή αλληλεγγύη σε πολύ συγκεκριμένους τομείς: άνθρακας και χάλυβας· ενιαία αγορά· γεωργικές πολιτικές· ανταγωνισμός...

Έτσι γεννήθηκε μια Ευρώπη την οποία ορισμένοι είχαν αποκαλέσει «τεχνοκρατική», διότι χρειάστηκε εμπειρογνώμονες, οικονομολόγους και δημόσιους υπαλλήλους για να τεθεί σε λειτουργία. Όμως, το αρχικό όραμα δεν θα ήταν δυνατό να υλοποιηθεί στην πράξη, εάν δεν στηριζόταν συστηματικά από τα κοινοτικά θεσμικά όργανα.

Η καθημερινή ζωή της Ευρώπης

Σήμερα, έχουν πλέον επιτευχθεί οι περισσότεροι από τους στόχους που καθορίστηκαν στις Συνθήκες. Δεν υπάρχουν πλέον οι παλιές νομοθετικές και κανονιστικές ρυθμίσεις, οι φορολογικοί και τελωνειακοί φραγμοί που περιορίζαν τη δραστηριότητα των ανθρώπων στην Ευρώπη και εμπόδιζαν την ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων, των κεφαλαίων και των υπηρεσιών. Αν και δεν το συνειδητοποιούμε πάντοτε, ο καθένας μας απολαμβάνει σήμερα τα οφέλη της ενιαίας αγοράς: πρόσβαση σε ένα μεγάλο φάσμα καταναλωτικών αγαθών και προϊόντων· χαμηλές τιμές χάρη στον ανταγωνισμό, πολιτικές που προστατεύουν τους καταναλωτές και το περιβάλλον· εναρμόνιση των τεχνικών προδιαγραφών σε όλο και υψηλότερα επίπεδα.

Παρομοίως, οι κάτοικοι των απομακρυσμένων περιφερειών της Ευρώπης ενι-

σχύονται από τα διαρθρωτικά ταμεία, όπως το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης. Οι ευρωπαίοι γεωργοί ωφελήθηκαν, επί πολλές δεκαετίες, από τους μηχανισμούς στήριξης των τιμών που παρείχε το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων (ΕΓΓΠΕ).

Όλες σχεδόν οι δαπάνες που εγγράφονται στον προϋπολογισμό της Ένωσης, οι οποίες ανήλθαν περίπου σε 100 δισ. EUR το 2003, διατίθενται σε μέτρα που επηρεάζουν την καθημερινή ζωή των ευρωπαίων πολιτών.

Ήδη από τότε που τέθηκε σε ισχύ η συνθήκη της Ρώμης το 1958, τα κοινοτικά νομοθετικά όργανα προσπάθησαν να συντάξουν νόμους που θα ευνοούσαν την ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων, την ελεύθερη παροχή υπηρεσιών και το δικαίωμα εγκατάστασης των επαγγελματιών. Κάθε πολίτης της ΕΕ, ανεξάρτητα από την εθνικότητά του, είναι ελεύθερος να αναζητήσει εργασία οπουδήποτε στο εσωτερικό της Ένωσης. Έχουν καταργηθεί πλέον οι διακρίσεις λόγω εθνικότητας. Διατάξεις που διέπουν την άσκηση των επαγγελματικών δραστηριοτήτων στην Ένωση έχουν εναρμονισθεί με την έκδοση οδηγιών. Πραγματοποιήθηκαν επίπονες εργασίες για την εναρμόνιση της νομοθεσίας, έτσι ώστε η επαγγελματική ειδίκευση που αποκτούν ένας γιατρός, ένας δικηγόρος, μια νοσοκόμα, ένας κτηνίατρος, ένας φαρμακοποιός, ένας αρχιτέκτονας, ένας ασφαλιστής κλπ. σε μια από τις χώρες της ΕΕ να αναγνωρίζεται σε όλες τις άλλες.

Παρ' όλα αυτά, πάρα πολλές δραστηριότητες εξακολουθούν να υπόκεινται σε διαφορετικές εθνικές διατάξεις και για το λόγο αυτό, στις 21 Δεκεμβρίου 1988, τα κράτη μέλη της ΕΕ ενέκριναν οδηγία για τη δημιουργία ενός συστήματος αμοιβαίας αναγνώρισης των πτυχίων των ανώτατων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων. Η οδηγία αυτή εφαρμόζεται σε όλες τις πανεπιστημιακές σπουδές διάρκειας τουλάχιστον τριών ετών και βασίζεται στην αρχή της αμοιβαίας εμπιστοσύνης στην εγκυρότητα των εθνικών συστημάτων εκπαίδευσης και επαγγελματικής κατάρτισης.

Το πρώτο λοιπόν δικαίωμα του ευρωπαίου πολίτη είναι το δικαίωμα να κυκλοφορεί ελεύθερα, να εργάζεται και να ζει σε

όποια χώρα της Ένωσης επιθυμεί. Η συνθήκη του Μάαστριχτ κατοχύρωσε αυτό το δικαίωμα στο κεφάλαιο που αφορά την ιθαγένεια.

Εκτός από τις δραστηριότητες οι οποίες καλύπτονται από τις υποχρεώσεις των δημόσιων υπηρεσιών (αστυνομία, ένοπλες δυνάμεις, υπηρεσίες υπουργείου εξωτερικών κλπ.), κάθε άτομο που είναι υπήκοος ενός κράτους μέλους της ΕΕ έχει δικαίωμα στην παροχή υπηρεσιών υγείας, εκπαίδευσης και άλλων δημόσιων υπηρεσιών σε κάθε χώρα της Ένωσης. Έτσι, θα ήταν απολύτως φυσιολογικό να προσληφθεί ένας βρετανός καθηγητής για να διδάξει αγγλικά στη Ρώμη ή να ενθαρρυνθεί ένας γάλλος νέος πτυχιούχος να συμμετάσχει σε διαγωνισμό για την πρόσληψη δημοσίων υπαλλήλων στο Βέλγιο.

Όμως, ο ευρωπαίος πολίτης δεν είναι μόνο ένας καταναλωτής ή φορέας της οικονομικής και κοινωνικής ζωής. Είναι πολίτης της Ευρωπαϊκής Ένωσης και με αυτή την ιδιότητα έχει ειδικά πολιτικά δικαιώματα. Χάρη στη συνθήκη του Μάαστριχτ, κάθε πολίτης της Ένωσης, ανεξαρτήτως εθνικότητας, έχει το δικαίωμα να ψηφίζει και να είναι υποψήφιος στις δημοτικές εκλογές και στις εκλογές για την ανάδειξη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου στη χώρα της ΕΕ στην οποία ζει.

Το άρθρο 17 της συνθήκης του Άμστερνταμ κατοχυρώνει την ιθαγένεια της Ένωσης: «*Πολίτης της Ένωσης είναι κάθε πρόσωπο που έχει την υπηκοότητα ενός κράτους μέλους. Η ιθαγένεια της Ένωσης συμπληρώνει και δεν αντικαθιστά την εθνική ιθαγένεια*».

Θεμελιώδη δικαιώματα

Η συνθήκη του Άμστερνταμ ενισχύει ακόμη περισσότερο τα θεμελιώδη δικαιώματα. Θεσπίζει διαδικασία αναστολής των δικαιωμάτων ενός κράτους μέλους στην ΕΕ σε περίπτωση που αυτό παραβιάζει τα θεμελιώδη δικαιώματα των πολιτών. Επεκτείνει επίσης την αρχή της απαγόρευσης των διακρίσεων, η οποία μέχρι τότε περιοριζόταν μόνο στην εθνικότητα και στις διακρίσεις λόγω φύλου, φυλετικής ή εθνικής καταγωγής, θρησκείας ή πεποιθήσεων, ηλικίας ή σεξουαλικού προσανα-

τολισμού. Η συνθήκη του Άμστερνταμ ενισχύει επίσης την αρχή της ισότητας μεταξύ ανδρών και γυναικών.

Τέλος, η συνθήκη του Άμστερνταμ επέφερε βελτιώσεις στην ευρωπαϊκή πολιτική για τη διαφάνεια, παρέχοντας στους πολίτες μεγαλύτερη πρόσβαση στα επίσημα έγγραφα των κοινοτικών οργάνων.

Η δέσμευση της Ευρωπαϊκής Ένωσης να προασπίζει τα δικαιώματα των πολιτών της επιβεβαιώθηκε και στη Νίκαια τον Δεκέμβριο του 2000 με την επίσημη έγκριση του **χάρτη των θεμελιωδών δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης**. Ο χάρτης αυτός συντάχθηκε από μια συνέλευση στην οποία συμμετείχαν μέλη του Ευρωπαϊκού και των εθνικών Κοινοβουλίων, αντιπρόσωποι των εθνικών κυβερνήσεων και ένα μέλος της Επιτροπής. Περιέχει 54 άρθρα τα οποία χωρίζονται σε έξι κεφάλαια —αξιοπρέπεια, ελευθερίες, ισότητα, αλληλεγγύη, δικαιώματα των πολιτών και δικαιοσύνη— και ορίζουν τις θεμελιώδεις αξίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης καθώς και τα δικαιώματα του πολίτη, τα πολιτικά, οικονομικά και κοινωνικά δικαιώματα των πολιτών της ΕΕ.

Τα πρώτα άρθρα κατοχυρώνουν την ανθρωπινή αξιοπρέπεια, το δικαίωμα στη ζωή, το δικαίωμα στην ακεραιότητα του ατόμου, την ελευθερία έκφρασης και συνείδησης. Το κεφάλαιο για την «αλληλεγγύη» συνδυάζει, με πρωτότυπο τρόπο, κοινωνικά και οικονομικά δικαιώματα όπως:

- το δικαίωμα στην απεργία·
- το δικαίωμα των εργαζομένων στην ενημέρωση και τη διαβούλευση·
- το δικαίωμα συνδυασμού της οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής·
- το δικαίωμα στην ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, την κοινωνική ασφάλιση και την κοινωνική πρόνοια σε ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Ο χάρτης προωθεί επίσης την ισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών και θεσπίζει δικαιώματα όπως η προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, απαγόρευση των πρακτικών της ευγονικής και της

αναπαραγωγικής κλωνοποίησης ανθρώπων, το δικαίωμα στην περιβαλλοντική προστασία, τα δικαιώματα των παιδιών και των ηλικιωμένων και το δικαίωμα στη χρηστή διοίκηση.

Αυτή η «Ευρώπη των πολιτών» παραπέμπει σε μια μορφή πολιτικής Ευρώπης ο ακριβής χαρακτήρας της οποίας δεν έχει ακόμη προσδιοριστεί. Ποιες συλλογικές αρχές και αξίες θα είναι σε θέση να μοιραστούν οι λαοί της Ευρώπης σε μια Ευρωπαϊκή Ένωση με 25 ή και περισσότερα κράτη μέλη;

Η Ευρώπη του πολιτισμού και της εκπαίδευσης

Το αίσθημα του να είναι κανείς Ευρωπαίος και να ανήκει σε ένα ευρύτερο σύνολο δεν μπορεί να δημιουργηθεί τεχνητά. Είναι δυνατό να προκύψει μόνο από μια κοινή πολιτιστική αντίληψη και γι' αυτό το λόγο η Ευρώπη οφείλει σήμερα να εστιάσει την προσοχή της όχι μόνο στην οικονομία αλλά και στον πολιτισμό.

Τα πρώτα βήματα προς αυτή την κατεύθυνση ήταν τα προγράμματα εκπαίδευσης και επαγγελματικής κατάρτισης της ΕΕ, όπως το **Erasmus** (που προωθεί την κινητικότητα των φοιτητών), το **Comett** (κοινοτικό πρόγραμμα εκπαίδευσης και κατάρτισης στον τομέα των τεχνολογιών) και το **Lingua**, που ενθαρρύνει την εκμάθηση ξένων γλωσσών. Περισσότεροι από ένα εκατ. σπουδαστές μπόρεσαν να παρακολουθήσουν μαθήματα σε μια άλλη ευρωπαϊκή χώρα χάρη στο πρόγραμμα Erasmus.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει ορίσει ως στόχο το 10 % των σπουδαστών να αφιερώνει περίπου ένα έτος πανεπιστημιακών σπουδών σε μια άλλη ευρωπαϊκή χώρα. Για να επιτευχθεί αυτό, πρέπει να επενδυθούν περισσότερα κοινοτικά κεφάλαια στην εκπαιδευτική πολιτική. Τα προγράμματα **Socrates**, **Leonardo da Vinci** και «**Νεότητα**» θα συμβάλουν περισσότερο στην επίτευξη αυτού του στόχου.

Η οδηγία για την «**Τηλεόραση χωρίς σύνορα**» παρέχει στον πολίτη πρόσβαση σε όλα τα τηλεοπτικά προγράμματα που παράγονται στην Ευρώπη: οι ευρωπαϊκοί

τηλεοπτικοί οργανισμοί οφείλουν να εντάσσουν στα προγράμματα εκπομπών τους ένα ποσοστό ευρωπαϊκών προγραμμάτων. Η οδηγία θεσπίζει αυστηρότερα μέτρα για την προστασία των ανήλικων ακροατών, στηρίζει τα προγράμματα ανεξάρτητων παραγωγών και θεσπίζει κανόνες για την τηλεοπτική διαφήμιση και τις τηλεαγορές.

Το πρόγραμμα-πλαίσιο «**Πολιτισμός 2000**» της περιόδου 2000-2004 έχει στόχο να ενθαρρύνει τη συνεργασία ανάμεσα σε δημιουργούς και παραγωγούς πολιτιστικών προγραμμάτων, δίκτυα διανομής και πολιτιστικά ιδρύματα.

Το πρόγραμμα **MEDIA+** (2001-2005) παρέχει στήριξη στη βιομηχανία οπτικοακουστικών. Σήμερα, παρατηρείται έλλειμμα ευρωπαϊκών οπτικοακουστικών παραγωγών σε σχέση με τη μεγάλη προσφορά αμερικανικών προγραμμάτων. Το MEDIA+ έχει στόχο να καλύψει αυτό το έλλειμμα και να ενθαρρύνει τη διανομή ευρωπαϊκών ταινιών και προγραμμάτων στο εσωτερικό της Ευρώπης.

H συνείδηση των πολιτών ότι ανήκουν σε ένα σύνολο

Η ιδέα μιας «Ευρώπης των πολιτών» είναι πολύ νέα. Για να γίνει πραγματικότητα θα απαιτηθεί, μεταξύ άλλων, να υπάρξουν περισσότερα σύμβολα που αντιπροσωπεύουν μια κοινή ευρωπαϊκή ταυτότητα, όπως στο ευρωπαϊκό διαβατήριο που έχει καθιερωθεί από το 1985, ο ύμνος της Ευρώπης (*Η Οδή στη χαρά* του Μπετόβεν) και η Ευρωπαϊκή Σημαία (έναν κύκλο από δώδεκα χρυσά αστέρια σε μπλε φόντο). Επίσης, ένα ευρωπαϊκό δίπλωμα οδήγησης εκδίδεται σε όλα τα κράτη μέλη από το 1996 και μετά.

Από το 1979, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο εκλέγεται με καθολική ψηφοφορία. Αυτό παρέχει μεγαλύτερη δημοκρατική νομιμότητα στη διαδικασία της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, συνδέοντάς την άμεσα με τη βούληση των πολιτών. Η Ευρώπη πρέπει να γίνει περισσότερο δημοκρατική με την αναβάθμιση του ρόλου του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, με τη δημιουργία πραγματικά ευρωπαϊκών πολιτικών κομμάτων και με το να συμμετέχουν περισ-

σότερο οι απλοί πολίτες στη διαδικασία λήψης αποφάσεων της ΕΕ μέσω μη κυβερνητικών οργανώσεων και άλλων εθελοντικών ενώσεων.

Η εισαγωγή των χαρτονομισμάτων και κερμάτων του ευρώ την 1η Ιανουαρίου 2002 είχε μεγάλη ψυχολογική επίπτωση. Οι περισσότεροι Ευρωπαίοι έχουν τώρα τους τραπεζικούς λογαριασμούς τους σε ευρώ. Χάρη στον καθορισμό των τιμών των καταναλωτικών αγαθών και υπηρεσιών στο ίδιο νόμισμα, στο μεγαλύτερο μέρος της επικράτειας της Ένωσης, ο πολίτης μπορεί να πραγματοποιεί αγορές για να συγκρίνει απευθείας τις τιμές. Χάρη στη συμφωνία του Schengen έχουν καταργηθεί οι έλεγχοι στα περισσότερα σύνορα μεταξύ των χωρών της ΕΕ, γεγονός που δίνει ήδη στους πολίτες μια αίσθηση ότι ανήκουν σε ενιαίο γεωγραφικό χώρο. Η ζώνη του Schengen θα επεκταθεί με την ένταξη νέων χωρών.

Για να έλθει η Ευρωπαϊκή Ένωση πιο κοντά στους πολίτες της, η συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση θέσπισε τη θέση του **Διαμεσολαβητή**. Ο ευρωπαϊός Διαμεσολαβητής εκλέγεται από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο για τη διάρκεια θητείας του Κοινοβουλίου. Αποστολή του είναι να εξετάζει καταγγελίες σε βάρος των θεσμικών οργάνων και οργανισμών της ΕΕ. Καταγγελία στο διαμεσολαβητή μπορεί να υποβάλει κάθε ευρωπαίος πολίτης και κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο που έχει καταστατική έδρα σε ένα κράτος μέλος. Ο Διαμεσολαβητής προσπαθεί να επιτύχει φιλικό διακανονισμό ανάμεσα στον καταγγέλλοντα και το αντίστοιχο κοινοτικό όργανο ή οργανισμό.

Ένας άλλος σημαντικός δεσμός ανάμεσα στους πολίτες και στα όργανα της ΕΕ είναι η πρακτική που έχει καθιερώσει το Κοινοβούλιο και αφορά το δικαίωμα υποβολής αναφοράς από κάθε πολίτη που κατοικεί σε ένα κράτος μέλος της ΕΕ.

«Δεν ενώνουμε κράτη, ενώνουμε λαούς» διακήρυξε ο Ζαν Μονέ ήδη το 1952. Η αποδοχή της ιδέας της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης από την κοινή γνώμη εξακολουθεί να αποτελεί τη μεγαλύτερη πρόκληση που αντιμετωπίζουν σήμερα τα όργανα της Κοινότητας.

Μια Ευρώπη ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης

Οι ευρωπαίοι πολίτες έχουν δικαίωμα να ζουν ελεύθερα οπουδήποτε στην Ευρωπαϊκή Ένωση, χωρίς φόβο καταδίωξης ή άσκησης βίας. Όμως, η διεθνής εγκληματικότητα και η τρομοκρατία είναι φαινόμενα που προκαλούν σήμερα τη μεγαλύτερη ανησυχία στους Ευρωπαίους.

Οι προκλήσεις αυτές επιβάλλουν άμεση κοινή δράση σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Η Ευρωπαϊκή Ένωση χρειάζεται προφανώς μια πολιτική «δικαιοσύνης και εσωτερικών υποθέσεων», ιδίως τώρα που η διεύρυνση δίνει μια νέα διάσταση στο ζήτημα της εσωτερικής ασφάλειας της Ευρώπης.

Η συντονισμένη δράση στον τομέα της δικαιοσύνης και εσωτερικών υποθέσεων

δεν προβλέφθηκε στη συνθήκη για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Μόνο το άρθρο 3 της συνθήκης της Ρώμης αναφέρει ότι η Κοινότητα οφείλει να λάβει «μέτρα για την ελεύθερη είσοδο και κυκλοφορία των προσώπων». Με την πάροδο όμως του χρόνου, έγινε σαφές ότι η ελεύθερη κυκλοφορία σήμαινε ότι κάθε πολίτης, οπουδήποτε στην ΕΕ, έπρεπε να διαθέτει την ίδια προστασία και δυνατότητα πρόσβασης στη δικαιοσύνη. Έτσι, οι αρχικές συνθήκες τροποποιήθηκαν διαδοχικά, πρώτα με την ενιαία ευρωπαϊκή πράξη και, στη συνέχεια, με τις συνθήκες του Μάαστριχτ και του Άμστερνταμ.

Ελεύθερη κυκλοφορία

Η ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων στο εσωτερικό της ΕΕ δημιουργεί προβλήματα ασφαλείας στα κράτη μέλη που συνδέονται με την κατάργηση των ελέγχων στα περισσότερα εσωτερικά σύνορα της Ένωσης. Για να αντισταθμισθεί αυτό, απαιτούνται πρόσθετα μέτρα ασφαλείας στα *εξωτερικά σύνορα της ΕΕ*. Και επειδή την ελεύθερη κυκλοφορία στο εσωτερικό της Ένωσης μπορεί να την αξιοποιούν και οι εγκληματίες, οι εθνικές αστυνομικές υπηρεσίες και δικαστικές αρχές των κρατών μελών πρέπει να συνεργάζονται για την καταπολέμηση της διεθνούς εγκληματικότητας.

Οι τρεις έννοιες της ελευθερίας, της ασφάλειας και της δικαιοσύνης είναι, πράγματι, στενά συνδεδεμένες. Η ελευθερία χάνει σε μεγάλο βαθμό το νόημά της, εάν οι πολίτες δεν μπορούν να ζήσουν με ασφάλεια, προστατευόμενοι από ένα νομικό σύστημα στο οποίο μπορούν να έχουν όλοι την ίδια εμπιστοσύνη.

Στις 15 και 16 Οκτωβρίου 1999, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο πραγματοποίησε μια έκτακτη σύνοδο στο Τάμπερε (Φινλανδία) για να εξετάσει το όλο ζήτημα της δικαιοσύνης και εσωτερικών υποθέσεων. Οι ηγέτες της ΕΕ ενέκριναν ένα σαφές και φιλόδοξο πρόγραμμα δράσης που περιλάμβανε περίπου 60 μέτρα τα οποία έπρεπε να ληφθούν μέχρι το 2004, έτσι ώστε να γίνει η Ένωση «*ένας χώρος ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης*». Ανατέθηκε στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή η αρμοδιότητα να παρακολουθεί την πρόοδο της ΕΕ με τη βοήθεια ενός πίνακα επιδόσεων.

Τα βασικά θέματα που εξετάστηκαν στη Σύνοδο Κορυφής του Τάμπερε ήταν:

- μια κοινή πολιτική της ΕΕ στα θέματα του ασύλου και της μετανάστευσης·
- ένας πραγματικός ευρωπαϊκός χώρος δικαιοσύνης·
- η καταπολέμηση της εγκληματικότητας σε επίπεδο της Ένωσης·
- η ισχυρότερη εξωτερική δράση.

Ένα από τα σημαντικότερα βήματα για να διευκολυνθεί η κυκλοφορία των πολιτών στο εσωτερικό της Ευρωπαϊκής Ένωσης πραγματοποιήθηκε το 1985, όταν οι κυβερνήσεις του Βελγίου, της Γαλλίας, της Γερμανίας, του Λουξεμβούργου και των Κάτω Χωρών υπέγραψαν συμφωνία στην παραμεθόρια κωμόπολη του Λουξεμβούργου Schengen. Συμφώνησαν να καταργήσουν όλους τους ελέγχους προσώπων, ανεξαρτήτως εθνικότητας, στα κοινά σύνορά τους, να εναρμονίσουν τους ελέγχους στα εξωτερικά σύνορά τους με κράτη μη μέλη της ΕΕ και να θεσπίσουν μια κοινή πολιτική για τη χορήγηση θεωρήσεων εισόδου.

Με τον τρόπο αυτό δημιούργησαν ένα χώρο χωρίς εσωτερικά σύνορα, που έγινε γνωστός ως η περιοχή του Schengen. Στα εξωτερικά σύνορα αυτού του χώρου, οι πολίτες της ΕΕ οφείλουν μόνο να επιδείξουν ένα δελτίο ταυτότητας ή διαβατήριο.

Η συμφωνία του Schengen το 1985, η σύμβαση υλοποίησής της του 1990 και οι νόμοι που ψηφίστηκαν με βάση αυτές τις συμφωνίες αποτέλεσαν στη συνέχεια αναπόσπαστο μέρος των ιδρυτικών συνθηκών της ΕΕ. Από τότε η ζώνη Schengen έχει σταδιακά επεκταθεί. Από τον Μάρτιο του 2001, η Ισλανδία και η Νορβηγία μαζί με 13 κράτη μέλη της ΕΕ (Αυστρία, Βέλγιο, Δανία, Φινλανδία, Γαλλία, Γερμανία, Ελλάδα, Ιταλία, Λουξεμβούργο, Κάτω Χώρες, Πορτογαλία, Ισπανία και Σουηδία) εφαρμόζουν πλήρως τις διατάξεις του Schengen.

Στόχος δεν είναι η δημιουργία ενός απόρθητου φρουρίου, αλλά να διευκολυνθεί η νόμιμη είσοδος των πολιτών στην Ευρωπαϊκή Ένωση και η ελεύθερη κυκλοφορία τους σε αυτήν. Ταυτόχρονα, η ΕΕ είναι αποφασισμένη να καταπολεμήσει τις δραστηριότητες των εγκληματικών οργανώσεων που εκμεταλλεύονται ανθρώπινες υπάρξεις.

Η πολιτική στον τομέα του ασύλου και της μετανάστευσης

Η Ευρώπη είναι υπερήφανη για τη μακρόχρονη παράδοση της να υποδέχεται αλλοδαπούς και για την προθυμία της να χορηγεί άσυλο σε πρόσφυγες που καταδιώκονται και κινδυνεύει η ζωή τους. Σήμερα, οι κυβερνήσεις της ΕΕ αντιμετωπίζουν το πιεστικό ζήτημα πώς να χειριστούν την αύξηση του αριθμού των μεταναστών, νόμιμων και παράνομων, σε ένα χώρο χωρίς εσωτερικά σύνορα.

Οι κυβερνήσεις της ΕΕ συμφώνησαν να εναρμονίσουν τις νομοθεσίες τους, έτσι ώστε οι αιτήσεις χορήγησης ασύλου να εξετάζονται σύμφωνα με ένα σύνολο βασικών αρχών που να αναγνωρίζονται αμοιβαία σε ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Ένωση. Στη σύνοδο κορυφής του Τάμπερε, καθόρισαν ως στόχο να θεσπίσουν μια κοινή διαδικασία εξέτασης αιτήσεων ασύλου και να παρέχουν ίση μεταχείριση σε ολόκληρη την Ένωση σε άτομα που υποβάλλουν αίτηση ασύλου. Η ΕΕ θα δώσει στους μετανάστες παρόμοια δικαιώματα και υποχρεώσεις με αυτά των ευρωπαϊών πολιτών. Η έκταση αυτών των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων διαφέρει ανάλογα με το διάστημα της νόμιμης διαμονής τους στο έδαφος της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η καταπολέμηση της διεθνούς εγκληματικότητας

Για να γίνει αυτή η πολιτική βιώσιμη, η ΕΕ πρέπει να διαθέτει ένα αποτελεσματικό σύστημα διαχείρισης της μετανάστευσης, που να περιλαμβάνει κατάλληλους ελέγχους στα εξωτερικά της σύνορα και αποτελεσματικά μέσα πρόληψης της λαθρομετανάστευσης. Απαιτείται συντονισμένη προσπάθεια για την καταπολέμηση των εγκληματικών οργανώσεων που διατηρούν δίκτυα εμπορίας ανθρώπων και εκμεταλλεύονται ευάλωτες ανθρώπινες υπάρξεις, ιδίως γυναίκες και παιδιά.

Το οργανωμένο έγκλημα γίνεται όλο και πιο περίπλοκο και χρησιμοποιεί ευρωπαϊκά ή διεθνή δίκτυα για τις δραστηριότητές του. Η τρομοκρατία έδειξε καθαρά

ότι μπορεί να χτυπήσει, με μεγάλη βαρβαρότητα, σε κάθε σημείο του κόσμου. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο δημιουργήθηκε το **σύστημα πληροφόρησης Schengen (SIS)**. Είναι μια σύνθετη βάση δεδομένων που παρέχει στις αστυνομικές και δικαστικές αρχές τη δυνατότητα να ανταλλάσσουν πληροφορίες για καταζητούμενα άτομα και για περιουσιακά στοιχεία — παραδείγματος χάρη, κλεμμένα αυτοκίνητα ή έργα τέχνης, ή σχετικά με άτομα σε βάρος των οποίων έχει εκδοθεί ένταλμα σύλληψης ή έκδοσης.

Μια από τις αποτελεσματικότερες μεθόδους σύλληψης των εγκληματιών είναι η παρακολούθηση της διακίνησης βρώμικου χρήματος. Για το λόγο αυτό, και για να αποκοπεί η χρηματοδότηση εγκληματικών οργανώσεων, η ΕΕ έχει θεσπίσει νομοθεσία που απαγορεύει το ξέπλυμα παράνομου χρήματος.

Το σημαντικότερο βήμα που έγινε τα τελευταία χρόνια στον τομέα της συνεργασίας μεταξύ των αστυνομικών αρχών ήταν η δημιουργία της **Europol**. Αυτός ο οργανισμός της ΕΕ αποτελείται από αστυνομικούς και τελωνειακούς υπαλλήλους και έχει ως αποστολή την εφαρμογή του νόμου σε όλη την Ευρωπαϊκή Ένωση. Ασχολείται με ένα μεγάλο φάσμα διεθνών εγκληματικών δραστηριοτήτων: διακίνηση ναρκωτικών, εμπόριο κλεμμένων αυτοκινήτων, εμπόριο ανθρώπων, σεξουαλική εκμετάλλευση γυναικών και παιδιών, πορνογραφία, παραποίηση εμπορικών σημάτων, λαθρεμπόριο ραδιενεργών και πυρηνικών υλικών, τρομοκρατία, ξέπλυμα βρώμικου χρήματος και παραχάραξη του ευρώ.

Προς ένα «ευρωπαϊκό δικαστικό χώρο»

Σήμερα, συνυπάρχουν στην Ευρωπαϊκή Ένωση 15 διαφορετικά συστήματα απονομής δικαιοσύνης, όσα και τα κράτη μέλη. Άνθρωποι που ζουν σε μια χώρα της οποίας δεν είναι υπήκοοι είναι πιθανό να βρεθούν αντιμέτωποι με οικογενειακά ή εργασιακά προβλήματα τα οποία πρέπει να ρυθμιστούν από ένα νομικό σύστημα με το οποίο τα άτομα αυτά δεν είναι εξοικειωμένα, γεγονός που κάνει την καθημερινή τους ζωή δυσκολότερη. Εάν πράγματι επιθυμούμε την ελεύθερη διακίνηση των προσώπων στο εσωτερικό της Ένωσης και να έχουν οι πολίτες της πρόσβαση στη δικαιοσύνη παντού, τα νομικά συστήματα της Ένωσης πρέπει να διευκολύνουν και όχι να δυσκολεύουν τη ζωή των πολιτών της.

Έχουν εκπονηθεί κοινοτικά προγράμματα για την εναρμόνιση των επαγγελματιών του τομέα της δικαιοσύνης των διαφόρων κρατών μελών. Το πρόγραμμα **Grotius**, παραδείγματος χάρι, έχει βοηθήσει δικηγόρους και δικαστές να εξοικειωθούν με τη λειτουργία των δικαστικών συστημάτων των άλλων κρατών μελών. Το πρόγραμμα **Falcone** έχει διευκολύνει τις επαφές μεταξύ δικαστικών και εισαγγελικών αρχών, αστυνομικών δυνάμεων και τελωνειακών αρχών σε ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Όμως, το έργο της υπηρεσίας **Eurojust**, ενός κεντρικού συντονιστικού μηχανισμού, είναι αυτό που διευκολύνει περισσότερο τη συνεργασία στην πράξη. Η Eurojust έχει στόχο να βοηθήσει τις εθνικές δικαστικές αρχές να συνεργάζονται στο πλαίσιο δικαστικών ανακρίσεων στις οποίες συμμετέχουν περισσότερα του ενός κράτη μέλη.

Η συνεργασία μεταξύ δικαστικών αρχών περισσότερων χωρών μπορεί να παρεμποδίζεται από τους διαφορετικούς ορισμούς ορισμένων εγκληματικών πράξεων. Η διεθνής εγκληματικότητα, περιλαμβανομένης της τρομοκρατίας, δεν σέβεται εθνικά σύνορα. Για την αποτελεσματική

αντιμετώπιση της, η Ένωση δημιουργεί σταδιακά μια κοινή πολιτική για ποινικές υποθέσεις. Η Ένωση προτίθεται να αποκτήσει ένα κοινό νομικό πλαίσιο για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας, για να διασφαλίσει υψηλό επίπεδο προστασίας των πολιτών της και για να ενισχύσει τη διεθνή συνεργασία σε αυτό τον τομέα.

Μέχρι το 1997, τα ζητήματα του ασύλου και της μετανάστευσης, των ελέγχων στα εξωτερικά σύνορα (θεωρήσεις εισόδου) και της δικαστικής συνεργασίας σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις αποτελούσαν αντικείμενο απευθείας συνεργασίας μεταξύ των κυβερνήσεων της ΕΕ. Όμως, η συνθήκη του Άμστερνταμ μεταβίβασε αυτούς τους τομείς από τη διακυβερνητική συνεργασία στην κοινοτική αρμοδιότητα, με στόχο την αποτελεσματικότερη αντιμετώπισή τους με τη χρησιμοποίηση της δοκιμασμένης «κοινοτικής μεθόδου».

Ωστόσο, η διαδικασία αυτή υπόκειται σε ορισμένους όρους: υπάρχει πενταετής μεταβατική περίοδος· το δικαίωμα πρωτοβουλίας κατέχεται από κοινού από την Επιτροπή και τα κράτη μέλη· οι αποφάσεις πρέπει να λαμβάνονται ομόφωνα· ζητείται απλά η γνώμη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου· έχει αποδοθεί περιορισμένη αρμοδιότητα στο Δικαστήριο.

Εξακολουθεί να υπάρχει ένας τομέας που υπάγεται αποκλειστικά στη διακυβερνητική συνεργασία: ο τομέας της αστυνομικής και δικαστικής συνεργασίας σε ποινικές υποθέσεις. Με βάση τη συνθήκη του Μάαστριχτ, το Συμβούλιο συντονίζει τη δράση των κρατών μελών σε αυτόν τον τομέα ο οποίος αποτελεί ευαίσθητο τομέα για την εθνική κυριαρχία. Και σε αυτή την περίπτωση, η Επιτροπή διαθέτει από κοινού με τα κράτη μέλη το δικαίωμα ανάληψης πρωτοβουλίας.

Στη σύνοδο του Τάμπερε, οι αρχηγοί κρατών και κυβερνήσεων αποφάσισαν τη δημιουργία ενός χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης μέχρι το τέλος του 2004.

Ο ρόλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης στον κόσμο

Σε οικονομικό, εμπορικό και νομισματικό επίπεδο, η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει κατακτήσει τη θέση μιας μεγάλης παγκόσμιας δύναμης. Διαθέτει σημαντική επιρροή στο εσωτερικών διεθνών οργανισμών [όπως ο Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου (ΠΟΕ), οι διάφοροι οργανισμοί των Ηνωμένων Εθνών] και στις παγκόσμιες συνόδους κορυφής για το περιβάλλον και την ανάπτυξη.

Εντούτοις, τα κράτη μέλη της Ένωσης έχουν ακόμα μακρύ δρόμο να διανύσουν, σε διπλωματικό και σε πολιτικό επίπεδο, μέχρι να μπορέσουν να αποκτήσουν ενιαία φωνή για σημαντικά ζητήματα όπως η ειρήνη και η σταθερότητα, η τρομοκρατία, η κατάσταση στη Μέση Ανατολή, η σχέση με τις Ηνωμένες Πολιτείες και ο ρόλος του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ. Οι χώρες της ΕΕ διατηρούν πλήρη εθνική κυριαρχία στις ένοπλες δυνάμεις τους. Τα αμυντικά τους συστήματα υπά-

γονται στην αποκλειστική αρμοδιότητα των εθνικών κυβερνήσεων και οι μόνες σχέσεις που έχουν μεταξύ τους είναι οι δεσμεύσεις που έχουν αναλάβει στο πλαίσιο συμμαχιών όπως το ΝΑΤΟ.

Μια κοινή πολιτική άμυνας στα σπάργανα

Η κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφάλειας (ΚΕΠΠΑ) και η ευρωπαϊκή πολιτική ασφάλειας και άμυνας (ΕΠΑΑ), που προβλέπονται στις συνθήκες του Μάαστριχτ και του Άμστερνταμ, ορίζουν τα βασικά καθήκοντα της ΕΕ στον τομέα της άμυνας. Σε αυτή τη βάση, η ΕΕ έχει αναπτύξει τον δεύτερο πυλώνα της, ένα τομέα πολιτικής για τον οποίο τα μέτρα αποφασίζονται με διακυβερνητική συμφωνία και για τον οποίο η Επιτροπή και το Κοινοβούλιο έχουν πολύ μικρή αρμοδιότητα. Οι αποφάσεις σε αυτό τον τομέα

λαμβάνονται με ομοφωνία και παρέχεται η δυνατότητα αποχής στα κράτη μέλη.

Το 2003, το πολιτικό και στρατηγικό πεδίο της ΕΕ έχει ως εξής:

- Με τη σχεδόν ταυτόχρονη προσχώρηση των πρώην Σοσιαλιστικών Δημοκρατιών στο NATO και τον ειρηνικό προσανατολισμό που επέλεξε η Ρωσία για τις σχέσεις της με τον δυτικό κόσμο, τερματίστηκε ο ψυχρός πόλεμος που διήρκεσε περισσότερο από μισό αιώνα. Η ευρωπαϊκή ήπειρος ενώνεται ειρηνικά και οι ευρωπαϊκές χώρες εργάζονται από κοινού για την καταπολέμηση του διεθνούς εγκλήματος, όπως το λαθρεμπόριο ανθρώπων και το ξέπλυμα βρώμικου χρήματος. Η ΕΕ έχει διαμορφώσει μια οργανωμένη εταιρική σχέση με τους μεγάλους γείτονές της, όπως η Ρωσία και η Ουκρανία, οι οποίες δεν έχουν προοπτική να προσχωρήσουν στην Ευρωπαϊκή Ένωση, τουλάχιστον μεσοπρόθεσμα.
- Τα κράτη μέλη της ΕΕ επιθυμούν να θεσπίσουν μια ευρωπαϊκή πολιτική ασφάλειας και άμυνας, σύμφωνα με τις Συνθήκες. Τον Δεκέμβριο του 1999, η σύνοδος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου στο Ελσίνκι καθόρισε ένα συγκεκριμένο στόχο. Να είναι σε θέση, μέχρι το 2003, να αναπτύξει μέσα σε 60 ημέρες στρατιωτική δύναμη 60 000 ανδρών (με ναυτική και αεροπορική υποστήριξη) και να τη διατηρήσει τουλάχιστον επί ένα έτος. Αυτή η δύναμη ταχείας επέμβασης δεν είναι ένας «ευρωπαϊκός στρατός»: θα αποτελείται από προεπιλεγμένα τμήματα εθνικών ενόπλων δυνάμεων. Αλλά θα συντονίζεται από μια επιτροπή πολιτικής και ασφάλειας (ΕΠΑ), μια στρατιωτική επιτροπή (EUMC) και στρατιωτικό προσωπικό (EUMS), υπό τον έλεγχο του Συμβουλίου και θα είναι εγκατεστημένη στις Βρυξέλλες. Αυτό θα παρέχει στην Ένωση ένα πολιτικό και στρατιωτικό μέσο για να διεκπεραιώνει ορισμένες ειδικές αποστολές: ανθρωπιστικές δράσεις εκτός Ευρώπης, ειρηνευτικές ενέργειες και άλλα καθήκοντα διαχείρισης κρίσεων, περιλαμβανομένης της διατήρησης της ειρήνης.
- Οι Ηνωμένες Πολιτείες έχουν δεχθεί να μπορεί η Ευρώπη, όταν αναλαμβάνει στρατιωτική δράση στην οποία δεν επιθυμεί να εμπλακεί η Αμερική, να χρησιμοποιεί ένα μέρος της υλικοτεχνικής υποδομής του NATO, όπως οι υπηρεσίες πληροφοριών, επικοινωνιών και τα μέσα διοίκησης και μεταφορών.
- Οι υφιστάμενοι μηχανισμοί άμυνας και αποτροπής, όπως τα πυρηνικά όπλα που έχουν στην κατοχή τους η Γαλλία και το Ηνωμένο Βασίλειο, θα παραμείνουν υπό εθνικό έλεγχο. Το υψηλό κόστος και η περιπλοκότητα της στρατιωτικής τεχνολογίας κάνουν τις κυβερνήσεις των χωρών της ΕΕ να αντιλαμβάνονται ολοένα και περισσότερο την ανάγκη συνεργασίας στον τομέα της αμυντικής βιομηχανίας. Επιπλέον, για να είναι σε θέση οι ένοπλες δυνάμεις τους να πραγματοποιούν κοινές αποστολές, πρέπει να υπάρχει διαλειτουργικότητα μεταξύ των συστημάτων τους και επαρκής τυποποίηση του στρατιωτικού εξοπλισμού τους.
- Οι επιθέσεις στην Ουάσιγκτον και τη Νέα Υόρκη, στις 11 Σεπτεμβρίου 2001, και η τρομοκρατική βία που ξέσπασε στη συνέχεια σε πολλά μέρη του κόσμου έχουν μεταβάλει ριζικά το στρατηγικό τοπίο. Οι ευρωπαϊκές χώρες συνεργάζονται στενότερα για την ανταλλαγή πληροφοριών που θα επιτρέψουν την πρόληψη παρόμοιων επιθέσεων. Εφόσον, η καταπολέμηση της τρομοκρατίας αποτελεί προτεραιότητα σε παγκόσμια κλίμακα, η Ευρώπη προχωράει σήμερα πέρα από τις παραδοσιακές συμμαχίες της και συνεργάζεται όχι μόνο με τις Ηνωμένες Πολιτείες, αλλά και με πολλές άλλες χώρες του κόσμου για την προάσπιση της Δημοκρατίας και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Λόγω της μεταβολής του στρατηγικού τοπίου, η Ευρωπαϊκή Ένωση προσπαθεί να επιτύχει τη σωστή ισορροπία ανάμεσα στις διαφορετικές εθνικές παραδόσεις στους τομείς της ασφάλειας και της άμυνας.

«Εάν θελήσω να μιλήσω στους Ευρωπαίους, σε ποιον πρέπει να τηλεφωνήσω;»

Η Συνέλευση για το μέλλον της Ευρώπης πρότεινε αλλαγές που θα μπορούσαν να δώσουν στην Ευρώπη μια σαφέστερη ταυτότητα. Διάφορες χώρες υποστηρίζουν την άποψη να αποκτήσει η ΕΕ πρόεδρο που θα ήταν εξουσιοδοτημένος να την εκπροσωπεί στη διεθνή σκηνή. Ο πρόεδρος θα έπρεπε να είναι μέλος ή πρώην μέλος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και η θητεία του θα έπρεπε να είναι μεγαλύτερη από τη σημερινή εξαμήνη διάρκεια της προεδρίας του Συμβουλίου. Αυτό θα έδινε και μια απάντηση στην περίφημη ερώτηση του **Χένρι Κίσινγκερ** τη δεκαετία του 1970: *«Εάν ήθελα να μιλήσω με τους Ευρωπαίους, σε ποιον θα έπρεπε να τηλεφωνήσω;»*

Όμως, πολλά ερωτήματα παραμένουν ανοικτά. Πώς θα διορίζεται αυτός ο «πρόεδρος της Ένωσης»; Ποιες πραγματικές εξουσίες θα διέθετε; Ποιο θα είναι το μέλλον του σημερινού ύπατου εκπροσώπου για την ΚΕΠΠΑ; Θα έχει ο πρόεδρος της ΕΕ εξουσία στο στρατιωτικό προσωπικό της ΕΕ και στη δύναμη ταχείας επέμβασης; Σε ποιους δημοκρατικούς ελέγχους θα υπάγεται ο πρόεδρος; Πριν λάβει οποιαδήποτε σημαντική απόφαση, θα έπρεπε ο πρόεδρος να εξασφαλίσει τη σύμφωνη γνώμη του κάθε μέλους του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου; Ποιες θα είναι οι σχέσεις του προέδρου της Ένωσης με τον πρόεδρο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και με τον αρμόδιο για τις εξωτερικές σχέσεις επίτροπο;

Η συνθήκη του Άμστερνταμ προσπάθησε να θέσει σε εφαρμογή μια διαδικασία που επιφέρει αρκετή ευελιξία στον τομέα της ΚΕΠΠΑ. Η «ενισχυμένη συνεργασία» επιτρέπει σε μια ομάδα χωρών να αναλάβουν δράση στην οποία δεν θα επιθυμού-

σαν να συμμετέχουν άλλα κράτη μέλη, παραδείγματος χάρη, επειδή κατά παράδοση τηρούν ουδετερότητα.

Το πρόβλημα με αυτή την κατά φαινόμενα ρεαλιστική λύση είναι ότι θα υπονομευόταν η συνοχή της Ένωσης συνολικά και η αξιοπιστία της στη διεθνή σκηνή, εάν ορισμένες χώρες εφαρμόζουν και άλλες δεν εφαρμόζουν την ευρωπαϊκή εξωτερική πολιτική. Επιπλέον, θα υπήρχε αυξημένος κίνδυνος να αποσυνδεθούν οι εσωτερικές πολιτικές της ΕΕ (διαχείριση της ενιαίας αγοράς, πολιτική ανταγωνισμού, οικονομική και νομισματική ένωση, εσωτερική ασφάλεια κλπ.) από τις εξωτερικές πολιτικές της (εμπόριο, αναπτυξιακή βοήθεια, διπλωματία, και άμυνα).

Στο μέλλον, θα έχει καθοριστική σημασία η ενότητα δράσης των ευρωπαϊκών χωρών με μια ξεκάθαρη πολιτική για όλους. Οι χώρες της Ένωσης πρέπει να μιλούν με μια φωνή, να δρουν με αποφασιστικότητα για την προάσπιση των βασικών συμφερόντων τους και να επιδεικνύουν αλληλεγγύη όταν τίθεται ζήτημα διασφάλισης του μέλλοντος των ευρωπαϊκών λαών.

Μια Ευρώπη ανοικτή στον υπόλοιπο κόσμο

Η ολοκλήρωση της ενιαίας αγοράς το 1993 επηρέασε την εμπορική πολιτική της ΕΕ. Καταργήθηκαν σταδιακά οι περιορισμοί στις εισαγωγές τους οποίους τα κράτη μέλη είχαν δικαίωμα να διατηρούν και καταργήθηκε επίσης και η εσωτερική κατανομή «ευαίσθητων» εισαγωγών, όπως οι εισαγωγές κλωστοϋφαντουργικών, χάλυβα, αυτοκινήτων και ηλεκτρονικών ειδών. Όταν ιδρύθηκε ο ΠΟΕ, δημιουργήθηκε, με προτροπή της Ευρώπης, ένα μόνιμο πλαίσιο για την επίλυση εμπορικών διαφορών μέσω πολυμερών διαπραγματεύσεων.

Το μεσοσταθμικό επίπεδο δασμών για τα βιομηχανικά προϊόντα που εισάγονται στην Ευρωπαϊκή Ένωση είναι χαμηλότερο του 5 %. Η ΕΕ και οι διεθνείς εμπορικοί εταίροι της ενέκριναν νέους κανόνες που διέπουν τις συναλλαγές στους τομείς των υπηρεσιών και των γεωργικών προϊόντων. Οι συζητήσεις για τη γεωργία κατέδειξαν καθαρά τη διάσταση απόψεων ανάμεσα σε παραγωγούς από τις δύο πλευρές του Ατλαντικού. Επειδή η ΕΕ παρουσιάστηκε ενωμένη σε αυτές τις συνομιλίες, μπόρεσε να προωθήσει αποτελεσματικά την άποψη των κρατών μελών της.

Η ΕΕ είναι μια ενιαία εμπορική ζώνη με 380 εκατ. καταναλωτές (που θα αυξηθούν σε μισό περίπου δισεκατομμύριο μετά τη διεύρυνση), με σχετικά υψηλό μέσο εισόδημα. Από την άποψη αυτή, είναι μια ελκυστικότερη αγορά για τους εξαγωγείς άλλων χωρών. Η ΕΕ μπορεί να χρησιμοποιήσει αυτή την επιρροή της για να πείσει τους εμπορικούς εταίρους της να σεβαστούν τους κανόνες του παιχνιδιού, οι οποίοι διασφαλίζουν τον υγιή ανταγωνισμό και δίκαιους και ίσους όρους πρόσβασης στην αγορά του καθενός.

Ένας μεγάλος εταίρος στο εσωτερικό του βιομηχανικού κόσμου

Από τη σκοπιά των Ηνωμένων Πολιτειών, η νέα Ευρώπη που οικοδομείται είναι σύμμαχος που ενισχύεται τις ίδιες αξίες αλλά και εμπορικός και τεχνολογικός ανταγωνιστής. Η Ατλαντική Συμμαχία στην οποία συμμετέχουν οι ΗΠΑ και πολλές χώρες της ΕΕ συνέβαλε στο να περιοριστεί η επίπτωση των μεταξύ τους διαφορών στους τομείς της γεωργικής παραγωγής, της παραγωγής χάλυβα και της αεροναυπηγικής.

Μετά τις ριζικές ανατροπές που σημειώθηκαν στη διεθνή πολιτική σκηνή στο τέλος του 20ού αιώνα και, ιδίως, με τον τερματισμό του ψυχρού πολέμου, τα μέλη του NATO οφείλουν να επαναπροσδιορίσουν τις σχέσεις τους. Η συνεργασία Ευρώπης-Αμερικής οφείλει να ορίσει νέους στόχους. Οι σύμμαχοί πρέπει να

εργαστούν για να αντιμετωπίσουν νέους κινδύνους: όπως η διάδοση πυρηνικών όπλων, η διεθνής τρομοκρατία, η διεθνής εγκληματικότητα, η διακίνηση ναρκωτικών κ.ά. Στους τομείς του εμπορίου και των επενδύσεων, η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι ο σημαντικότερος εταίρος των Ηνωμένων Πολιτειών και ο μόνος με τον οποίο διατηρούν μια σταθερή σχέση. Εντούτοις, η Ευρώπη οφείλει να αποκρούσει μια συγκεκριμένη απόπειρα του Κογκρέσου των Ηνωμένων Πολιτειών να λάβουν μονομερή μέτρα που απειλούν τα συμφέροντα της Ευρώπης στον κόσμο.

Οι σχέσεις μεταξύ της ΕΕ και των χωρών της Μεσογείου

Σε μικρή μόνο απόσταση από την Ευρώπη, στη νότια ακτή της Μεσογείου, υπάρχουν χώρες με τις οποίες η ΕΕ έχει ιστορικούς και πολιτιστικούς δεσμούς. Υπήρξαν στο παρελθόν μεγάλες μεταναστευτικές κινήσεις ανάμεσα στις δύο αυτές περιοχές, οι οποίες συνεχίζονται. Έτσι, οι χώρες αυτές είναι σημαντικότεροι εταίροι της ΕΕ, η οποία ανέκαθεν ακολουθεί μια πολιτική περιφερειακής ολοκλήρωσης της Μεσογείου.

Οι μεσογειακοί εταίροι της ΕΕ ήταν οι πρώτοι με τους οποίους η Ευρώπη καθιέρωσε ειδικές οικονομικές και εμπορικές σχέσεις. Τον Νοέμβριο του 1995, πραγματοποιήθηκε στη Βαρκελόνη μια σημαντική διάσκεψη, στην οποία συμμετείχαν όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ και οι παράκτιες χώρες της Μεσογείου, με εξαίρεση τη Λιβύη, την Αλβανία και τις χώρες της πρώην Γιουγκοσλαβίας. Η διάσκεψη αυτή έθεσε τις βάσεις για μια ευρωμεσογειακή εταιρική σχέση που περιλαμβάνει:

- Πολιτικό διάλογο ανάμεσα στις συμμετέχουσες χώρες και εταιρική σχέση ασφάλειας που βασίζεται, ιδίως, σε μηχανισμούς ελέγχου των εξοπλισμών και ειρηνικής επίλυσης των συγκρούσεων.
- Την αναβάθμιση των οικονομικών και εμπορικών σχέσεων ανάμεσα στις δύο περιοχές. Το σημαντικότερο στοιχείο είναι η δημιουργία μιας ευρωμεσογεια-

κής ζώνης ελεύθερων συναλλαγών μέχρι το 2010, με την τήρηση των κανόνων του ΠΟΕ. Όταν αυτό πραγματοποιηθεί, θα είναι δυνατή η ελεύθερη κυκλοφορία βιομηχανικών προϊόντων χωρίς δασμούς στην αγορά που θα υπάρχει και από τις δύο πλευρές της Μεσογείου και η οποία θα αποτελέσει τη μεγαλύτερη ζώνη ελεύθερων συναλλαγών του πλανήτη, με 800 περίπου εκατ. καταναλωτές.

- Μια εταιρική σχέση στον κοινωνικό, τον πολιτιστικό τομέα και σε συναφείς τομείς.

Βάσει του προγράμματος MEDA, η ΕΕ χορηγεί στις χώρες της Μεσογείου χρηματοδοτική ενίσχυση ύψους 5,3 δισ. EUR κατά την περίοδο 2000-2006.

Αφρική

Οι σχέσεις της Ευρώπης με την περιοχή της Αφρικής νοτίως της Σαχάρας είναι πολύ παλιές. Με τη συνθήκη της Ρώμης, το 1957, οι πρώην αποικίες και τα υπερπόντια εδάφη ορισμένων κρατών μελών της ΕΟΚ έγιναν εταίροι της Κοινότητας. Η διαδικασία αποαποικιοποίησης που άρχισε στις αρχές της δεκαετίας του '60 μετέτρεψε αυτή τη σχέση σε μια σύνδεση διαφορετικού τύπου, σε μια συνεργασία ανάμεσα σε κυρίαρχα κράτη.

Η συμφωνία του Κοτονού, που υπογράφηκε τον Ιούνιο του 2000 στην πρωτεύουσα του Μπενίν, σηματοδότησε μια νέα εποχή για την αναπτυξιακή πολιτική της ΕΕ. Η συμφωνία αυτή, μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των χωρών της Αφρικής, Καραϊβικής και Ειρηνικού (ΑΚΕ), είναι η πλέον φιλόδοξη και μεγαλύτερη

εμπορική και αναπτυξιακή συμφωνία που έχει ποτέ συναφθεί ανάμεσα σε αναπτυσσόμενες και αναπτυσσόμενες χώρες. Αποτελεί συνέχεια της σύμβασης της Λομέ, που για πρώτη φορά υπεγράφη το 1975 στην πρωτεύουσα του Τόγκο και στη συνέχεια ανανεωνόταν σε τακτά διαστήματα.

Η συμφωνία αυτή εξακολουθεί να έχει το στόχο που είχε και η σύμβαση της Λομέ: *«να προωθήσει και να επιταχύνει την οικονομική, πολιτιστική και κοινωνική ανάπτυξη των κρατών ΑΚΕ και να εδραιώσει και να διαφοροποιήσει τις σχέσεις τους [με την Ευρωπαϊκή Ένωση και τα κράτη μέλη της], σε πνεύμα αλληλεγγύης και αμοιβαίου συμφέροντος».*

Η σύμβαση Λομέ έδινε το κύριο βάρος στις εμπορικές σχέσεις και την πρόσβαση στις αγορές: η συμφωνία του Κοτονού έχει ένα ευρύτερο πεδίο, παραδείγματος χάρη, εισάγει νέες διαδικασίες για την αντιμετώπιση των παραβιάσεων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει παραχωρήσει ειδικά εμπορικά δικαιώματα στις λιγότερο αναπτυσσόμενες χώρες, 39 από τις οποίες έχουν υπογράψει τη συμφωνία του Κοτονού. Από το 2005 και μετά, οι χώρες αυτές θα μπορούν να εξάγουν αδασολόγητα όλα τα προϊόντα στην αγορά της ΕΕ.

Το Ευρωπαϊκό Ταμείο Ανάπτυξης χρηματοδοτεί τα προγράμματα ΑΚΕ από έναν προϋπολογισμό 13,5 δισ. EUR για περίοδο επτά ετών. Το ποσό αυτό συμπληρώνει το ποσό των 9,5 δισ. EUR που έμεινε αδιάθετο από προηγούμενα ταμεία και το ποσό των 1,7 δισ. EUR που αποτελεί δάνειο της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων.

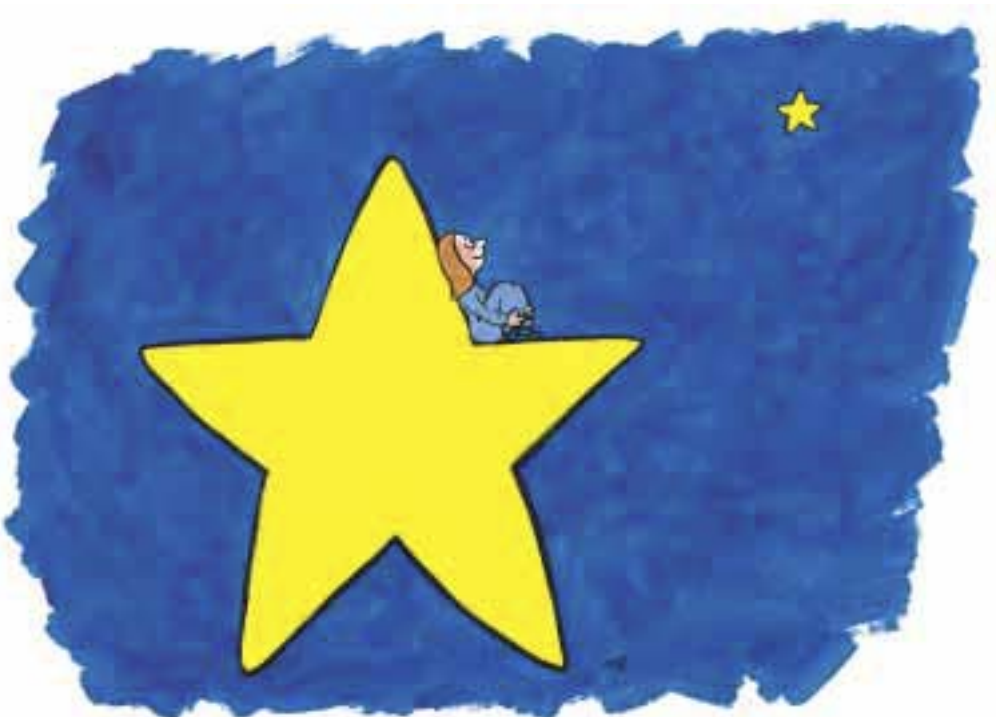
12 Ποιο είναι το μέλλον της Ευρώπης;

«Θα έλθει μια μέρα που όλα τα έθνη αυτής της ηπείρου, χωρίς να χάσουν τον ιδιαίτερο χαρακτήρα τους ή την ένδοξη ατομικότητά τους, θα συνενωθούν σε μια ανώτερη οντότητα και θα συναποτελέσουν την ευρωπαϊκή αδελφότητα. Θα έλθει μια μέρα που δεν υπάρχουν πια άλλα πεδία μαχών εκτός από τα πεδία των ιδεών. Θα έλθει μια μέρα όπου οι σφαίρες και οι βόμβες θα αντικατασταθούν από τις ψήφους».

Ο Βίκτωρ Ουγκώ διατύπωσε αυτά τα προφητικά λόγια το 1849. Χρειάστηκε περισσότερο από έναν αιώνα για να αρχίσουν να υλοποιούνται στην πράξη αυτές οι ουτοπικές προβλέψεις. Σε αυτό το διάστημα, δύο παγκόσμιοι πόλεμοι και αμέτρητες άλλες συγκρούσεις στην ευρωπαϊκή γη προκάλεσαν εκατ. θανάτους.

Υπήρξαν στιγμές που είχε χαθεί κάθε ελπίδα. Σήμερα, η αρχή του 21ου αιώνα προσφέρει τις καλύτερες προοπτικές και την αναγέννηση της ελπίδας. Αλλά φέρνει και νέες δυσκολίες και προκλήσεις για την Ευρώπη.

Η **διεύρυνση** της Ένωσης που θα αποτελείται από 25 κράτη μέλη έχει προχωρήσει σύμφωνα με το χρονοδιάγραμμα που καθόρισαν τα θεσμικά όργανα της Ένωσης. Όπως δήλωσε και ένας πολιτικός που προέρχεται από ένα νέο κράτος μέλος: «*Η Ευρώπη κατόρθωσε τελικά να συμφιλιώσει την ιστορία με τη γεωγραφία της*». Κατά την περίοδο 2007 έως 2015 θα υπάρχουν και άλλες διευρύνσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στο μεταξύ, οι ηγέτες της, που ακούν προσεκτικά τη φωνή της κοινής γνώμης, θα πρέπει να

αποφασίσουν ποια θα είναι τα απώτατα γεωγραφικά, πολιτικά και πολιτισμικά όρια της Ένωσης.

Η **ιδρυτική συνθήκη** της ΕΕ είναι ένα σύμφωνο ανάμεσα σε κυρίαρχα έθνη αποφασισμένα να μοιραστούν ένα κοινό μέλλον και να εκχωρήσουν ένα μεγάλο μέρος των κυριαρχικών τους δικαιωμάτων. Αφορά αυτά για τα οποία ενδιαφέρονται οι περισσότεροι ευρωπαϊκοί λαοί: ειρήνη, ασφάλεια, συμμετοχική δημοκρατία, δικαιοσύνη και αλληλεγγύη. Το σύμφωνο αυτό ενισχύεται και επιβεβαιώνεται σε όλη την Ευρώπη: μισό δισεκατομμύριο άνθρωποι επέλεξαν να ζήσουν σε συνθήκες κράτους δικαίου και σύμφωνα με πατροπαράδοτες αξίες που έχουν ως πυρήνα τον άνθρωπο και την αξιοπρέπεία του.

Η τρέχουσα **τεχνολογική επανάσταση** αλλάζει ριζικά τη ζωή στον βιομηχανικό κόσμο, περιλαμβανομένης της Ευρώπης. Με τον τρόπο αυτό, δημιουργεί νέες προκλήσεις που υπερβαίνουν τα εθνικά όρια. Τα κράτη δεν μπορούν από μόνα τους να αντιμετωπίζουν ζητήματα όπως η βιώσιμη ανάπτυξη, οι δημογραφικές τάσεις και η ανάγκη κοινωνικής αλληλεγγύης. Από μόνες τους οι εθνικές πολιτικές δεν μπορούν να διασφαλίσουν την οικονομική ανάπτυξη και ούτε οι μεμονωμένες κυβερνήσεις μπορούν να δώσουν ηθική απάντηση στην παγκόσμια πρόοδο των βιοεπιστημών. Η ρύπανση των ωκεανών από ναυαγία δεξαμενόπλοιων ή ο κίνδυνος ενός πυρηνικού ατυχήματος, όπως το Τσερνομπίλ, απαιτούν τη λήψη συλλογικών προληπτικών μέτρων που να διασφαλίζουν ένα «κοινό ευρωπαϊκό αγαθό» και να το διατηρήσουν για τις επόμενες γενιές.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση που οικοδομείται αποτελεί μέρος ενός **γρήγορα και ριζικά μεταβαλλόμενου κόσμου** που χρειάζεται μια νέα σταθερότητα. Η Ευρώπη επηρεάζεται από αναταραχές σε άλλες ηπείρους, είτε πρόκειται για αναζωπύρωση θρησκευτικής μισαλλοδοξίας στον ισλαμικό κόσμο, για την αρρώστια και την πείνα στην Αφρική, τις τάσεις μονομερούς δράσης στη Βόρεια Αμερική, τις οικονομικές κρίσεις στη Λατινική Αμερι-

κή, τη δημογραφική έκρηξη στην Ασία ή τη μετεγκατάσταση βιομηχανιών και θέσεων εργασίας σε όλο τον κόσμο. Η Ευρώπη πρέπει να δώσει βάρος όχι μόνο στη δική της ανάπτυξη, αλλά να συμμετέχει πλήρως και στην παγκοσμιοποίηση. Αν και μπορεί να είναι υπερήφανη για τις επιτυχίες της εμπορικής της πολιτικής, η Ευρωπαϊκή Ένωση πρέπει να διανύσει ακόμα πολύ δρόμο για να μπορέσει να εκφραστεί με μια φωνή ή να γίνει αξιόπιστος παράγοντας στη διεθνή πολιτική σκηνή.

Τα **θεσμικά όργανα της ΕΕ** έχουν αποδείξει την αξία τους, αλλά πρέπει να προσαρμοστούν για να αντιμετωπίσουν τα αυξημένα καθήκοντα που συνεπάγεται η διεύρυνση της Ένωσης. Όσο περισσότερα κράτη μέλη έχει η ΕΕ, τόσο αυξάνονται και οι φυγόκεντρες τάσεις που την απειλούν. Οι κοντόφθαλμες θεωρήσεις των εθνικών συμφερόντων μπορούν πολύ εύκολα να υπονομεύσουν τις μακροπρόθεσμες προτεραιότητες της Ένωσης στο σύνολό της. Γι' αυτό το λόγο, όλοι όσοι συμμετέχουν σε αυτή την άνευ προηγουμένου πορεία οφείλουν να μετρήσουν τις ευθύνες τους και να ενεργούν με τρόπο που θα επιτρέψει να συνεχισθεί η αποτελεσματική λειτουργία του θεσμικού συστήματος της ΕΕ. Κάθε σημαντική μεταβολή του σημερινού συστήματος πρέπει να διασφαλίζει το σεβασμό της πολυμορφίας της Ευρώπης. Σε τελική ανάλυση, το πολυτιμότερο περιουσιακό στοιχείο της Ευρώπης είναι η μεγάλη πολυμορφία της, οι πολλές διαφορές ανάμεσα στα έθνη της. Οι μεταρρυθμίσεις πρέπει να εστιαστούν στη διαδικασία λήψης αποφάσεων. Η εμμονή στην ομοφωνία μόνο στην παράλυση μπορεί να οδηγήσει. Το μόνο σύστημα που μπορεί να λειτουργήσει είναι ένα πολιτικό και νομικό σύστημα που να βασίζεται στη λήψη αποφάσεων κατά πλειοψηφία, με αμοιβαίες υποχωρήσεις και τήρηση ισορροπιών.

Το σχέδιο **Συντάγματος** που συνέταξε η Συνέλευση έχει στόχο να απλουστεύσει τις Συνθήκες και να προσδώσει μεγαλύτερη διαφάνεια στο σύστημα λήψης αποφάσεων της ΕΕ. Οι πολίτες της Ένωσης πρέπει να γνωρίζουν ποιος κάνει τι στην Ευρώπη, έτσι ώστε να αισθάνονται ότι αυτό αφορά την καθημερινή ζωή τους. Μόνο τότε θα μπορούν να στηρίξουν την ιδέα της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης και να έχουν κίνητρο να ψηφίσουν στις εκλογές για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Το σχέδιο Συντάγματος πρέπει να ορίζει με σαφήνεια τις εξουσίες και αρμοδιότητες της Ένωσης, των κρατών μελών της και των περιφερειακών αρχών. Ορίζει ότι η ευρωπαϊκή ολοκλήρωση βασίζεται σε μια

διπλή νομιμότητα: αυτήν της απευθείας έκφραση της βούλησης των λαών και τη νομιμότητα των εθνικών κυβερνήσεων. Το εθνικό κράτος θα εξακολουθήσει να αποτελεί το πλαίσιο λειτουργίας των ευρωπαϊκών κοινωνιών.

Το Σύνταγμα αποτελεί ένα ακόμα σημαντικό βήμα στην πορεία που οδηγεί στην ενιαία δράση των εθνών και των λαών της Ευρώπης. Θα είναι αυτό το τελικό στάδιο αυτού του μεγάλου σχεδίου που οραματίστηκαν οι ιδρυτές της Ένωσης; Ή οι πολιτικές δομές της Ευρώπης θα εξελιχθούν ακόμη περισσότερο στην προσπάθειά της να καθορίσει το μέλλον της; Αυτό δεν το γνωρίζει κανείς.

Το χρονικό της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης

1948

7-11 Μαΐου

Η διάσκεψη της Χάγης: περισσότεροι από χίλιοι αντιπρόσωποι από 20 ευρωπαϊκές χώρες συζητούν για τις νέες μορφές συνεργασίας στην Ευρώπη. Εκφράζονται υπέρ της δημιουργίας μιας «ευρωπαϊκής Συνέλευσης».

1949

27-28 Ιανουαρίου

Η διάσκεψη της Χάγης έχει ως αποτέλεσμα τη δημιουργία του Συμβουλίου της Ευρώπης. Θα έχει έδρα το Στρασβούργο.

Το ίδιο έτος αρχίζει να συντάσσεται η ευρωπαϊκή σύμβαση για τα ανθρώπινα δικαιώματα, που υπεγράφη στη Ρώμη το 1950 και τέθηκε σε ισχύ τον Δεκέμβριο του 1953.

Με την πάροδο του χρόνου, σχεδόν όλες οι ευρωπαϊκές χώρες γίνονται μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης.

1950

9 Μαΐου

Ο γάλλος υπουργός των εξωτερικών Ρομπέρ Σουμάν εκφωνεί βαρυσήμαντη ομιλία με προτάσεις που βασίζονται στις ιδέες του Ζαν Μονέ. Προτείνει να τεθεί η παραγωγή άνθρακα και χάλυβα της Γαλλίας και της Γερμανίας υπό κοινό έλεγχο στο πλαίσιο μιας νέας οργάνωσης στην οποία μπορούν να συμμετέχουν και άλλες ευρωπαϊκές χώρες.

Επειδή η ημερομηνία αυτή έχει ανακηρυχθεί ως ημερομηνία γέννησης της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η 9η Μαΐου γιορτάζεται κάθε χρόνο ως η «Ημέρα της Ευρώπης».

1951

18 Απριλίου

Στο Παρίσι, έξι χώρες (Βέλγιο, Γαλλία, Ομοσπονδιακή Δημοκρατία Γερμανίας, Ιταλία, Λουξεμβούργο και Κάτω Χώρες) υπογράφουν την ιδρυτική συνθήκη της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Άνθρακα και Χάλυβα (ΕΚΑΧ). Η Συνθήκη αυτή τίθεται σε ισχύ στις 23 Ιουλίου 1952 για περίοδο 50 ετών.

1955

1-2 Ιουνίου

Σε συνεδριάσή τους στη Μεσίνα, οι υπουργοί εξωτερικών των έξι χωρών αποφασίζουν να επεκταθεί η ευρωπαϊκή ολοκλήρωση στο σύνολο της οικονομικής δραστηριότητας.

1957

25 Μαρτίου

Στη Ρώμη, τα έξι ιδρυτικά κράτη υπογράφουν τις συνθήκες για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας (ΕΟΚ) και της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Ατομικής Ενέργειας (Ευρατόμ). Οι συνθήκες αυτές τέθηκαν σε ισχύ την 1η Ιανουαρίου 1958.

1960

4 Ιανουαρίου

Με προτροπή του Ηνωμένου Βασιλείου, με τη Σύμβαση της Στοκχόλμης ιδρύεται η Ευρωπαϊκή Ζώνη Ελεύθερων Συναλλαγών (στην οποία συμμετέχουν και ορισμένες ευρωπαϊκές χώρες που δεν είναι μέλη της ΕΟΚ).

1962

30 Ιουλίου

Θεσπίζεται μια κοινή γεωργική πολιτική (ΚΓΠ).

1963

14 Ιανουαρίου

Σε συνέντευξη τύπου, ο στρατηγός Ντε Γκωλ αναγγέλλει ότι η Γαλλία θα ασκήσει βέτο στην ένταξη του Ηνωμένου Βασιλείου στις Ευρωπαϊκές Κοινότητες.

20 Ιουλίου

Στην πόλη Γιαουντέ, υπογράφεται συμφωνία συνδέσεως μεταξύ της ΕΟΚ και 18 αφρικανικών κρατών.

1965

8 Απριλίου

Υπογράφεται συνθήκη για τη συγχώνευση των εκτελεστικών οργάνων των τριών Κοινοτήτων και για τη δημιουργία ενός ενιαίου Συμβουλίου και μιας ενιαίας επιτροπής. Η Συνθήκη τέθηκε σε ισχύ την 1η Ιουλίου 1967.

1966

29 Ιανουαρίου

Ο «συμβιβασμός του Λουξεμβούργου». Μετά από μια πολιτική κρίση, η Γαλλία δέχεται να λάβει πάλι μέρος στις συνεδριάσεις του Συμβουλίου όταν επιτυγχάνεται συμφωνία για τη διατήρηση της αρχής της ομοφωνίας σε περίπτωση που διακυβεύονται «ζωτικά εθνικά συμφέροντα».

1968

1η Ιουλίου

Καταργούνται πλήρως οι δασμοί για τα βιομηχανικά προϊόντα (18 μήνες πριν τη λήξη του χρονοδιαγράμματος) και θεσπίζεται κοινό εξωτερικό δασμολόγιο.

1969

1-2 Δεκεμβρίου

Στη σύνοδο κορυφής της Χάγης, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της ΕΟΚ αποφασίζει να ενισχυθεί η διαδικασία της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης.

1970

22 Απριλίου

Υπογράφεται στο Λουξεμβούργο συνθήκη για τη δημιουργία των ιδίων πόρων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, η οποία δίνει περισσότερες εξουσίες στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

1972

22 Ιανουαρίου

Υπογράφονται στις Βρυξέλλες οι συνθήκες προσχώρησης στις Ευρωπαϊκές Κοινότητες της Δανίας, της Ιρλανδίας, της Νορβηγίας και του Ηνωμένου Βασιλείου.

24 Απριλίου

Τα έξι κράτη μέλη της ΕΟΚ αποφασίζουν ότι η διακύμανση των συναλλαγματικών ισοτιμιών μεταξύ των νομισμάτων τους δεν επιτρέπεται να υπερβαίνει το 2,25 %. Το σύστημα έγινε γνωστό ως «νομισματικό φίδι».

1973

1η Ιανουαρίου

Η Δανία, η Ιρλανδία και το Ηνωμένο Βασίλειο προσχωρούν στις Ευρωπαϊκές Κοινότητες τα μέλη των οποίων αυξάνονται σε εννέα. Η Νορβηγία παραμένει εκτός, μετά από δημοψήφισμα στο οποίο περισσότεροι πολίτες ψήφισαν κατά της ένταξης.

1974

9-10 Δεκεμβρίου

Στη διάσκεψη κορυφής στο Παρίσι, οι εννέα αρχηγοί κρατών και κυβερνήσεων αποφάσισαν να συνεδριάζουν τρεις φορές ετησίως με τη μορφή του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου. Ενέκριναν επίσης τη διενέργεια άμεσων εκλογών για την ανάδειξη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και αποφάσισαν τη δημιουργία του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης.

1975

28 Φεβρουαρίου

Υπογράφεται η σύμβαση Λομέ (Λομέ Ι) μεταξύ της ΕΟΚ και 46 χωρών της Αφρικής, της Καραϊβικής και του Ειρηνικού (ΑΚΕ).

22 Ιουλίου

Υπογράφεται η συνθήκη η οποία παραχωρεί περισσότερες εξουσίες στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο επί του προϋπολογισμού και προβλέπει την ίδρυση του Ευρωπαϊκού Ελεγκτικού Συνεδρίου. Τίθεται σε ισχύ την 1η Ιουνίου 1977.

1978

6-7 Ιουλίου

Στη σύνοδο κορυφής της Βρέμης, η Γαλλία και η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία Γερμανίας προτείνουν την επανέναρχη της νομισματικής συνεργασίας με τη δημιουργία του ευρωπαϊκού νομισματικού συστήματος (ΕΝΣ) που αντικαθιστά το «φίδι». Το ΕΝΣ τίθεται σε λειτουργία στις 13 Μαρτίου 1979.

1979

28 Μαΐου

Οι Ευρωπαϊκές Κοινότητες υπογράφουν τη συνθήκη προσχώρησης της Ελλάδας.

7 και 10 Ιουνίου

Οι πρώτες άμεσες εκλογές για την ανάδειξη των 410 μελών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου.

1981

1 Ιανουαρίου

Η Ελλάδα γίνεται το δέκατο μέλος των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.

1984

28 Φεβρουαρίου

Εγκρίνεται το πρόγραμμα «Esprit» που ενισχύει την έρευνα και ανάπτυξη στον τομέα των τεχνολογιών της πληροφόρησης.

14 και 17 Ιουνίου

Δεύτερες άμεσες εκλογές για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

1985

7 Ιανουαρίου

Ο Ζακ Ντελόρ αναλαμβάνει πρόεδρος της Επιτροπής (1985-1995).

12 Ιουνίου

Οι Ευρωπαϊκές Κοινότητες υπογράφουν τις συνθήκες προσχώρησης με την Ισπανία και την Πορτογαλία.

2-4 Δεκεμβρίου

Στη σύνοδο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Λουξεμβούργου οι αρχηγοί των δέκα κρατών μελών συμφωνούν για την αναθεώρηση της συνθήκης της Ρώμης και την ενίσχυση της διαδικασίας ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης μέσω μιας «ενιαίας ευρωπαϊκής πράξης». Αυτό ανοίγει το δρόμο για τη δημιουργία της ενιαίας αγοράς μέχρι το 1993.

1986

1η Ιανουαρίου

Η Ισπανία και η Πορτογαλία προσχωρούν στις Ευρωπαϊκές Κοινότητες, οι οποίες έχουν πλέον δώδεκα κράτη μέλη.

17 και 28 Φεβρουαρίου

Υπογράφεται στο Λουξεμβούργο και στη Χάγη η ενιαία ευρωπαϊκή πράξη. Τίθεται σε ισχύ την 1η Ιουλίου 1987.

1987

15 Ιουνίου

Τίθεται σε εφαρμογή το πρόγραμμα «Erasmus», που έχει στόχο να βοηθήσει τους νέους Ευρωπαίους να σπουδάζουν στο εξωτερικό σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες.

1989

15 και 18 Ιουνίου

Πραγματοποιούνται οι τρίτες άμεσες εκλογές για την ανάδειξη των μελών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου.

9 Νοεμβρίου

Πέφτει το τείχος του Βερολίνου

9 Δεκεμβρίου

Στο Στρασβούργο, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο αποφασίζει τη σύγκληση μιας διακυβερνητικής διάσκεψης για την προώθηση της οικονομικής και νομισματικής ένωσης (ONE) και της πολιτικής ένωσης.

1990

19 Ιουνίου

Υπογράφεται η συμφωνία Schengen για την πλήρη κατάργηση των ελέγχων στα σύνορα μεταξύ κρατών μελών των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.

3 Οκτωβρίου

Επανεένωση της Γερμανίας.

14 Δεκεμβρίου

Αρχίζει στη Ρώμη η διακυβερνητική διάσκεψη για την ONE και την πολιτική ένωση.

1991

9-10 Δεκεμβρίου

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Μάαστριχτ εγκρίνει τη συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Η Συνθήκη θέτει τις βάσεις μιας κοινής εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφάλειας, για στενότερη συνεργασία σε θέματα δικαιοσύνης και εσωτερικών υποθέσεων και για τη δημιουργία μιας οικονομικής και νομισματικής ένωσης που θα περιλαμβάνει ένα ενιαίο νόμισμα. Η διακυβερνητική συνεργασία σε

αυτούς τους τομείς πρόσθετε στο υφιστάμενο κοινοτικό σύστημα την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ). Η ΕΟΚ μετονομάστηκε σε «Ευρωπαϊκή Κοινότητα» (ΕΚ).

1992

7 Φεβρουαρίου

Υπογράφεται στο Μάαστριχτ η συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Τίθεται σε ισχύ την 1η Νοεμβρίου 1993.

1993

1η Ιανουαρίου

Δημιουργία της ενιαίας αγοράς.

1994

9 και 12 Ιουνίου

Οι τέταρτες άμεσες εκλογές για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

24-25 Ιουνίου

Στην Κέρκυρα, κατά τη σύνοδο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου υπογράφονται οι συνθήκες προσχώρησης με την Αυστρία, τη Φινλανδία, τη Νορβηγία και τη Σουηδία.

1995

1η Ιανουαρίου

Η Αυστρία, η Φινλανδία και η Σουηδία προσχωρούν στην ΕΕ τα μέλη της οποίας αυξάνονται σε 15. Η Νορβηγία μένει εκτός, μετά από δημοψήφισμα στο οποίο η πλειοψηφία τάχθηκε κατά της ένταξής της.

23 Ιανουαρίου

Αναλαμβάνει καθήκοντα η νέα Ευρωπαϊκή Επιτροπή (1995-1999), με πρόεδρο τον Ζακ Σαντέρ.

27-28 Νοεμβρίου

Η ευρωμεσογειακή διάσκεψη της Βαρκελόνης δημιουργεί εταιρική σχέση μεταξύ της ΕΕ και των χωρών της νότιας ακτής της Μεσογείου.

1997

16-17 Ιουνίου

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Άμστερνταμ εγκρίνει την ανάθεση νέων εξουσιών και αρμοδιοτήτων στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

2 Οκτωβρίου

Υπογράφεται η συνθήκη του Άμστερνταμ. Τίθεται σε ισχύ την 1η Μαΐου 1999.

1998

30 Μαρτίου

Αρχίζει η διαδικασία προσχώρησης των νέων υποψήφιων χωρών. Η Κύπρος, η Μάλτα και 10 χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης θα συμμετέχουν σε αυτή τη διαδικασία.

3 Μαΐου

Η σύνοδος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου των Βρυξελλών αποφασίζει ότι 11 κράτη μέλη της ΕΕ (Αυστρία, Βέλγιο, Φινλανδία, Γαλλία, Γερμανία, Ιρλανδία, Ιταλία, Λουξεμβούργου, Κάτω Χώρες, Πορτογαλία και Ισπανία) πληρούν τις απαιτήσεις για την υιοθέτηση του ενιαίου νομίσματος την 1η Ιανουαρίου 1999. Η Ελλάδα θα προσχωρήσει αργότερα.

31 Δεκεμβρίου

Καθορίζονται σταθερές και αμετάκλητες ισοτιμίες μεταξύ των νομισμάτων που θα αντικατασταθούν από το ευρώ.

1999

1η Ιανουαρίου

Έναρξη του τρίτου σταδίου της ΟΝΕ: τα νομίσματα των 11 χωρών της ΕΕ αντικαθίστανται από το ευρώ. Το ενιαίο νόμισμα εισάγεται στις χρηματαγορές. Από αυτό το σημείο και μετά η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) είναι υπεύθυνη για τη νομισματική πολιτική της ΕΕ η οποία καθορίζεται και εφαρμόζεται σε ευρώ.

24-25 Μαρτίου

Η σύνοδος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου στο Βερολίνο εγκρίνει τις δημοσιονομικές προοπτικές της ΕΕ για την περίοδο 2000-2006 στο πλαίσιο του «Προγράμματος δράσης 2000».

3-4 Ιουνίου

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο αποφασίζει στην Κολωνία να αναθέσει σε μια Συνέλευση να συντάξει τον ευρωπαϊκό χάρτη των θεμελιωδών δικαιωμάτων. Τα μέλη της Συνέλευσης είναι αντιπρόσωποι των αρχηγών κρατών και κυβερνήσεων της ΕΕ και του προέδρου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

Ο Χαβιέ Σολάνα διορίζεται ύπατος εκπρόσωπος για την κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφάλειας (ΚΕΠΠΑ).

8 και 13 Ιουνίου

Οι πέμπτες άμεσες εκλογές για την ανάδειξη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου.

15 Σεπτεμβρίου

Αναλαμβάνει η νέα Ευρωπαϊκή Επιτροπή (1999-2004) με πρόεδρο το Ρομάνο Πρόντι.

15-16 Οκτωβρίου

Η σύνοδος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Τάμπερε αποφασίζει να γίνει η ΕΕ χώρος ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης.

10-11 Δεκεμβρίου

Η σύνοδος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου στο Ελσίνκι, που ασχολήθηκε κυρίως με τη διεύρυνση της ΕΕ, αναγνώρισε επίσημα την Τουρκία ως υποψήφια για ένταξη στην ΕΕ και αποφάσισε να προωθήσει τις διαπραγματεύσεις με τις δώδεκα άλλες υποψήφιες χώρες.

2000

23-24 Μαρτίου

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισσαβόνας καθορίζει στρατηγική για την ανάπτυξη της απασχόλησης στην ΕΕ, τον εκσυγχρονισμό της οικονομίας και την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής σε μια Ευρώπη βασιζόμενη στη γνώση.

7-8 Δεκεμβρίου

Η σύνοδος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Νίκαιας ενέκρινε το κείμενο μιας νέας Συνθήκης που τροποποιεί το σύστημα λήψης αποφάσεων στην ΕΕ, έτσι ώστε να είναι η Ένωση έτοιμη για τη διεύρυνση. Οι πρόεδροι του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής παρουσιάζουν επίσημα το χάρτη των θεμελιωδών δικαιωμάτων της ΕΕ.

2001

26 Φεβρουαρίου

Υπογράφεται η συνθήκη της Νίκαιας. Τίθεται σε ισχύ την 1η Φεβρουαρίου 2003.

14-15 Δεκεμβρίου

Η σύνοδος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Λάακεν εγκρίνει διακήρυξη για το μέλλον της Ένωσης. Ανοίγει το δρόμο για την επόμενη μεγάλη μεταρρύθμιση της ΕΕ και για τη δημιουργία μιας Συνέλευσης που θα καταρτίσει ένα ευρωπαϊκό Σύνταγμα. Ο Βαλερί Ζισκάρ ντ' Εστέν διορίζεται πρόεδρος της Συνέλευσης.

2002

1η Ιανουαρίου

Οι πολίτες των χωρών που ανήκουν στη ζώνη του ευρώ αρχίζουν να χρησιμοποιούν τα χαρτονομίσματα και κέρματα του ευρώ.

31 Μαΐου

Και τα 15 κράτη μέλη επικυρώνουν ταυτόχρονα το πρωτόκολλο του Κιότο — της παγκόσμιας συμφωνίας για τη μείωση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης.

21-22 Ιουνίου

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Σεβίλλης καταλήγει σε συμφωνία για την πολιτική της ΕΕ στους τομείς του ασύλου και της μετανάστευσης.

13 Δεκεμβρίου

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Κοπεγχάγης αποφασίζει ότι δέκα από τις υποψήφιες χώρες (Κύπρος, Τσεχική Δημοκρατία, Εσθονία, Ουγγαρία, Λεττονία, Λιθουανία, Μάλτα, Πολωνία, Σλοβακία και Σλοβενία) θα προσχωρήσουν στην ΕΕ την 1η Μαΐου 2004. Η Βουλγαρία και η Ρουμανία αναμένεται να προσχωρήσουν το 2007.

Αποφασίζεται ότι οι προενταξιακές συνομιλίες με την Τουρκία είναι δυνατόν να αρχίσουν εάν, βάσει έκθεσης και σύστασης της Επιτροπής, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Δεκεμβρίου του 2004 αποφασίσει ότι η Τουρκία πληροί όλα τα «κριτήρια της Κοπεγχάγης».

2003

16 Απριλίου

Στην Αθήνα, η ΕΕ υπογράφει τις συνθήκες προσχώρησης, της Κύπρου, της Τσεχικής Δημοκρατίας, της Εσθονίας, της Ουγγαρίας, της Λεττονίας, της Λιθουανίας, της Μάλτας, της Πολωνίας, της Σλοβακίας και της Σλοβενίας.

10 Ιουλίου

Η Συνέλευση για το μέλλον της Ευρώπης ολοκληρώνει τις εργασίες της για το σχέδιο ευρωπαϊκού Συντάγματος.

4 Οκτωβρίου

Έναρξη της διακυβερνητικής διάσκεψης που θα συντάξει μια νέα Συνθήκη η οποία θα περιλαμβάνει το ευρωπαϊκό Σύνταγμα.

2004

1η Μαΐου

Η Κύπρος, η Τσεχική Δημοκρατία, η Εσθονία, η Ουγγαρία, η Λεττονία, η Λιθουανία, η Μάλτα, η Πολωνία, η Σλοβακία και η Σλοβενία προσχωρούν στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

10 και 13 Ιουνίου

Πραγματοποιούνται οι έκτες άμεσες εκλογές για την ανάδειξη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου.

2007

Ημερομηνία που καθορίστηκε από τη σύνοδο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Κοπεγχάγης το 2002 για την προσχώρηση της Βουλγαρίας και της Ρουμανίας στην ΕΕ.

Ευρωπαϊκή Επιτροπή

Η Ευρώπη σε 12 μαθήματα

Σειρά *Ευρωπαϊκά κείμενα*

Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Επισήμων Εκδόσεων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων

2003 — 62 σ. — 16,2 x 22,9 cm

ISBN 92-894-6782-7

Τι εξυπηρετεί η ΕΕ; Γιατί και πώς δημιουργήθηκε; Πώς λειτουργεί; Τι έχει ήδη επιτευχθεί προς όφελος των πολιτών της και ποιες νέες προκλήσεις αντιμετωπίζει σήμερα; Όσο διευρύνεται και θα έχει 25 ή 30 κράτη μέλη, ποιες αλλαγές πρέπει να επιφέρει η Ευρωπαϊκή Ένωση; Σε μια περίοδο παγκοσμιοποίησης, μπορεί η ΕΕ να ανταγωνισθεί με επιτυχία άλλες μεγάλες οικονομίες; Μπορεί η Ευρώπη να συνεχίσει να διαδραματίζει ηγετικό ρόλο στην παγκόσμια σκηνή;

Αυτά είναι απλώς ορισμένα από τα ερωτήματα που εξετάζει σε αυτό το συναρπαστικό φυλλάδιο ο Pascal Fontaine — εμπειρογνώμονας της ΕΕ και πρώην καθηγητής Πανεπιστημίου. Το φυλλάδιο *Η Ευρώπη σε 12 μαθήματα* που είναι σαφές, ευανάγνωστο και επικαιροποιήθηκε πλήρως το 2003, αντικατέστησε το πολύ δημοφιλές σύγγραμμά του *10 μαθήματα για την Ευρώπη*.

Άλλες πληροφορίες σχετικά με την Ευρωπαϊκή Ένωση

Πληροφορίες σε όλες τις γλώσσες της Ευρωπαϊκής Ένωσης παρέχονται από το Internet, μέσω του εξυπηρετητή Europa (<http://europa.eu.int>).

Σε όλη την Ευρώπη υπάρχουν εκατοντάδες τοπικά κέντρα πληροφόρησης της ΕΕ. Μπορείτε να βρείτε τη διεύθυνση του πιο κοντινού σε σας κέντρου στον εξής δικτυακό τόπο: **europa.eu.int/comm/relays/index_el**.

EUROPE *DIRECT* είναι μια υπηρεσία που απαντά στις ερωτήσεις σας σχετικά με την Ευρωπαϊκή Ένωση. Μπορείτε να επικοινωνείτε με την υπηρεσία αυτή καλώντας τον αριθμό ατελούς κλήσης: **00 800 6 7 8 9 10 11** [ή τηλεφωνώντας με πληρωμή στον αριθμό (32-2) 299 96 96 όταν βρίσκεσθε εκτός της ΕΕ] ή με ηλεκτρονικό ταχυδρομείο μέσω europa.eu.int/

Για πληροφορίες και δημοσιεύματα σχετικά με την Ευρωπαϊκή Ένωση στα ελληνικά, μπορείτε να απευθυνθείτε:

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΙΕΣ ΚΑΙ ΓΡΑΦΕΙΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

Γραφείο αντιπροσωπείας στην Ελλάδα

Βασιλίσσης Σοφίας 2

ΤΘ 302 84,

GR-106 74 Αθήνα

Τηλ. (30-2) 10 72 72 100

Φαξ (30-2) 10 72 44 620

Internet: www.ee.gr

E-mail: Burath@cec.eu.int

ΓΡΑΦΕΙΑ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ

Γραφείο για την Ελλάδα

Λεωφόρος Αμαλίας 8

GR-105 57 Αθήνα

Τηλ. (30-2) 10 33 11 541-47

Φαξ (30-2) 10 33 11 540

Internet: www.europarl.eu.int

E-mail: EPAthina@europarl.eu.int

Γραφεία της Επιτροπής υπάρχουν και στις άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης καθώς επίσης και σε άλλα μέρη του κόσμου.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση

- Κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης
- Κράτη μέλη από τον Μάιο του 2004
- Υποψήφιες χώρες

EL

Τι εξυπηρετεί η ΕΕ; Γιατί και πώς δημιουργήθηκε; Πώς λειτουργεί; Τι έχει ήδη επιτευχθεί προς όφελος των πολιτών της και ποιες νέες προκλήσεις αντιμετωπίζει σήμερα; Όσο διευρύνεται και θα έχει 25 ή 30 κράτη μέλη, ποιες αλλαγές πρέπει να επιφέρει η Ευρωπαϊκή Ένωση; Σε μια περίοδο παγκοσμιοποίησης, μπορεί η ΕΕ να ανταγωνισθεί με επιτυχία άλλες μεγάλες οικονομίες; Μπορεί η Ευρώπη να συνεχίσει να διαδραματίζει ηγετικό ρόλο στην παγκόσμια σκηνή;

Αυτά είναι απλώς ορισμένα από τα ερωτήματα που εξετάζει σε αυτό το συναρπαστικό φυλλάδιο ο Pascal Fontaine — εμπειρογνώμονας της ΕΕ και πρώην καθηγητής Πανεπιστημίου. Το φυλλάδιο *Η Ευρώπη σε 12 μαθήματα* που είναι σαφές, ευανάγνωστο και επικαιροποιήθηκε πλήρως το 2003, αντικατέστησε το πολύ δημοφιλές σύγγραμμά του *10 μαθήματα για την Ευρώπη*.